

PIRMĀS INSTANCES TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2006. gada 27. septembrī*

Lieta T-329/01

Archer Daniels Midland Co., Dekatura [*Decatur*], Ilinoisa [*Illinois*] (Savienotās Valstis), ko pārstāv K. O. Lencs [*C. O. Lenz*], advokāts, L. Martina Alegi [*L. Martin Alegi*], M. Garsija [*M. Garcia*] un E. Bačelors [*E. Batchelor*], *solicitors*,

prasītāja,

pret

Eiropas Kopienų Komisiju, ko pārstāv A. Velans [*A. Whelan*], A. Bukē [*A. Bouquet*] un V. Vilss [*W. Wils*], pārstāvji,

atbildētāja,

par prasību, pirmkārt, atcelt Komisijas 2001. gada 2. oktobra Lēmuma C(2001) 2931 (galīgā redakcija) par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (COMP/E-1/36.756 — Nātrija glukonāts) 1. punktu attiecībā uz prasītāju

* Tiesvedības valoda — angļu.

vai vismaz tiktāl, ciktāl ar to konstatēts, ka prasītāja ir piedalījusies pārkāpumā pēc 1994. gada 4. oktobra, un prasību atcelt šī lēmuma 3. punktu tiktāl, ciktāl tas attiecas uz prasītāju, kā arī, pakārtoti, par prasību atcelt vai samazināt ar šo lēmumu prasītājai uzlikto naudas sodu.

EIROPAS KOPIENU
PIRMĀS INSTANCES TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs J. Azizi [*J. Azizi*], tiesneši M. Jēgers [*M. Jaeger*] un F. Deuss [*F. Dehousse*], sekretārs I. Nacins [*I. Natsinas*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2004. gada 18. februārī,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

Prāvas rašanās fakti

- 1 Sabiedrība *Archer Daniels Midland Co.* (turpmāk tekstā — “*ADM*”) ir mātes sabiedrība uzņēmumu grupai, kuri darbojas graudu un eļļu saturošu sēklu pārstrādē. 1990. gadā *ADM* uzsāka darboties nātrija glukonāta tirgū.

- 2 Nātrija glukonāts ir daļa no helatoniem, kas ir vielas, kas ražošanas procesā dezaktivizē metāla jonus. Šie procesi īpaši ietver rūpniecisko mazgāšanu (pudeļu vai rīku mazgāšana), virsmu apstrādi (rūsas izturīga apstrāde, attaukošana, alumīnija gravēšana) un ūdens apstrādi. Helatoni tādējādi tiek izmantoti pārtikas rūpniecībā, kosmētikas, farmācijas, papīra un betona ražošanā, kā arī citās rūpniecības nozarēs. Nātrija glukonāts tiek tirgots visā pasaulē un konkurējošie uzņēmumi darbojas pasaules tirgū.
- 3 1995. gadā pasaulē kopumā nātrija glukonāts tika pārdots par aptuveni 58,7 miljoniem EUR un Eiropas Ekonomikas zonā (turpmāk tekstā — “EEZ”) — par aptuveni 19,6 miljoniem EUR. Lietas faktu iestāšanās laikā gandrīz visu nātrija glukonātu pasaulē saražoja pieci uzņēmumi, proti, pirmkārt, *Fujisawa Pharmaceutical Co. Ltd* (turpmāk tekstā — “*Fujisawa*”), otrkārt, *Jungbunzlauer AG* (turpmāk tekstā — “*Jungbunzlauer*”), treškārt, *Roquette Frères SA* (turpmāk tekstā — “*Roquette*”), ceturtkārt, *Glucona vof* (turpmāk tekstā — “*Glucona*”), kuru līdz 1995. gada decembrim kopīgi kontrolēja *Akzo Chemie BV*, *Akzo Nobel NV* (turpmāk tekstā — “*Akzo*”), 100 % apmērā piederoša meitas sabiedrība, un *Coöperatieve Verkoop- en Productievereniging van Aardappelmeel en Derivaten Avebe BA* (turpmāk tekstā — “*Avebe*”) un, piektkārt, *ADM*.
- 4 1997. gada martā Amerikas Savienoto Valstu Tieslietu ministrija [*United States Department of Justice*] informēja Komisiju, ka pēc lizīna un citronskābes tirgū veiktās izmeklēšanas ir uzsākta izmeklēšana arī par nātrija glukonāta tirgu. 1997. gada oktobrī un decembrī, kā arī 1998. gada februārī Komisijai tika paziņots, ka *Akzo*, *Avebe*, *Glucona*, *Roquette* un *Fujisawa* ir atzinušas, ka ir bijušas aizliegtās vienošanās par nātrija glukonāta cenas noteikšanu un šīs preces pārdošanas apjomu sadali Savienotajās Valstīs un citur dalībnieces. Pēc vienošanās noslēgšanas ar Amerikas Tieslietu ministriju Amerikas valsts iestādes šiem uzņēmumiem uzlikušas naudas sodus. *ADM* uzliktais naudas sods attiecībā uz aizliegto vienošanos nātrija glukonāta tirgū tika ietverts kopējā naudas sodā 100 miljonu USD apmērā, kas tika samaksāts saistībā ar lietām par lizīnu un citronskābi.

- 5 1998. gada 18. februārī Komisija saskaņā ar 11. pantu Padomes 1962. gada 6. februāra Regulā Nr. 17 — Pirmā Regula par Līguma [81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 13, 204. lpp.) — galvenajiem nātrija glukonāta ražotājiem, importētājiem, eksportētājiem un pircējiem Eiropā nosūtīja informācijas pieprasījumus. *ADM* nebija šī pieprasījuma adresāte.

- 6 Atbilstoši informācijas pieprasījumam *Fujisawa* sazinājās ar Komisiju, lai to informētu, ka tas ir sadarbojies ar Amerikas valsts iestādēm saistībā ar iepriekš aprakstīto izmeklēšanu un ka tas vēlas darīt to pašu ar Komisiju, pamatojoties uz Komisijas 1996. gada 18. jūlija Paziņojumu par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās, kas skar aizliegtas vienošanās (OV C 207, 4. lpp.; turpmāk tekstā — “Paziņojums par sadarbību”). 1998. gada 12. maijā pēc 1998. gada 1. aprīļa sanāksmes ar Komisiju *Fujisawa* iesniedza rakstveida deklarāciju un materiālus, kuri ietvēra aizliegtās vienošanās vēstures kopsavilkumu, un vairākus dokumentus.

- 7 1998. gada 16. un 17. septembrī Komisija atbilstoši Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktam veica pārbaudes uz vietas sabiedrību *Avebe*, *Glucona*, *Jungbunzlauer* un *Roquette* mītnēs.

- 8 1998. gada 10. novembrī Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumu *ADM*. 1998. gada 26. novembrī *ADM* paziņoja, ka tā sadarbosies ar Komisiju. 1998. gada 11. decembra sanāksmes laikā *ADM* iesniedza “pirmo atskaiti [savas] sadarbības ietvaros”. Pēc tam, 1999. gada 21. janvārī, Komisijai tika nodots uzņēmuma paziņojums un ar lietu saistītie dokumenti.

- 9 1999. gada 2. martā Komisija nosūtīja detalizētus informācijas pieprasījumus *Glucona*, *Roquette* un *Jungbunzlauer*. Ar 1999. gada 14., 19. un 20. aprīļa vēstulēm šie uzņēmumi paziņoja, ka vēlas sadarboties ar Komisiju, un sniedza tai noteiktu

informāciju par aizliegto vienošanos. 1999. gada 25. oktobrī Komisija nosūtīja papildu informācijas pieprasījumus *ADM*, *Fujisawa*, *Glucona*, *Roquette* un *Junghunzlauer*.

- 10 2000. gada 17. maijā, pamatojoties uz tai sniegto informāciju, Komisija *ADM* un citiem attiecīgajiem uzņēmumiem nosūtīja paziņojumu par iebildumiem par EKL 81. panta 1. punkta un Līguma par EEZ (turpmāk tekstā — “EEZ līgums”) 53. panta 1. punkta pārkāpumu. *ADM* un visi pārējie iesaistītie uzņēmumi, atbildot uz Komisijas iebildumiem, iesniedza rakstveida apsvērumus. Neviens no lietas dalībniekiem nepieprasīja noklausīšanos, tāpat tie neapstrīdēja paziņojumā par iebildumiem norādītos faktus pēc būtības.
- 11 2001. gada 11. maijā Komisija *ADM* un citiem attiecīgajiem uzņēmumiem nosūtīja papildu informācijas pieprasījumus.
- 12 2001. gada 2. oktobrī Komisija pieņēma lēmumu C(2001) 2931 (galīgā redakcija) par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanu (COMP/E-1/36.756 — Nātrija glukonāts) (turpmāk tekstā — “Lēmums”). Lēmums *ADM* tika paziņots ar 2001. gada 12. oktobra vēstuli.
- 13 Lēmums tostarp ietver šādus noteikumus:

“1. punkts

[*Akzo*], [*ADM*], [*Avebe*], [*Fujisawa*], [*Junghunzlauer*] un [*Roquette*] ir pārkāpušas EKL 81. panta 1. punktu [...] un — sākot ar 1994. gada 1. janvāri — EEZ 53. panta 1. punktu, piedaloties nolīgumā un/vai turpinātās saskaņotās darbībās nātrija glukonāta sektorā.

Pārkāpums ir iildzis:

- [Akzo], [Avebe], [Fujisawa] un [Roquette] gadījumā — no 1987. gada februāra līdz 1995. gada jūnijam;
- [Jungbunzlauer] gadījumā — no 1988. gada maija līdz 1995. gada jūnijam;
- [ADM] gadījumā — no 1991. gada jūnija līdz 1995. gada jūnijam.

[..]

3. punkts

Par 1. punktā minēto pārkāpumu tiek noteikti šādi naudas sodi:

a) [Akzo]	9 miljoni EUR,
b) [ADM]	10,13 miljoni EUR,
c) [Avebe]	3,6 miljoni EUR,
d) [Fujisawa]	3,6 miljoni EUR,
e) [Jungbunzlauer]	20,4 miljoni EUR,
f) [Roquette]	10,8 miljoni EUR.

[..]"

- 14 Lai aprēķinātu naudas soda apmēru, Komisija Lēmumā piemēroja metodoloģiju, kas ietverta Pamatnostādņēs sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā — “Pamatnostādnes”), kā arī Paziņojumu par sadarbību.
- 15 Pirmkārt, Komisija naudas soda apmēru noteica, pamatojoties uz pārkāpuma smagumu un ilgumu.
- 16 Šajā sakarā attiecībā uz pārkāpuma smagumu Komisija vispirms uzskatīja, ka attiecīgie uzņēmumi ir izdarījuši ļoti smagumu pārkāpumu, ņemot vērā tā būtību, konkrēto ietekmi uz nātrija glukonāta tirgu EEZ un ietekmi uz konkrēto ģeogrāfisko tirgu (Lēmuma 371. apsvērums).
- 17 Turpinājumā Komisija uzskatīja, ka bija jāņem vērā faktiskā ekonomiskā kapacitāte nodarīt kaitējumu konkurencei un naudas sods jānosaka līmenī, kas garantētu pietiekamu preventīvu iedarbību. Tā rezultātā, pamatojoties uz skaitļiem tirdzniecības apgrozījuma apjomu pasaulē, kuru realizējuši attiecīgie uzņēmumi, pārdodot nātrija glukonātu 1995. gadā — pārkāpuma perioda pēdējā gadā, — ko paziņojuši attiecīgie uzņēmumi pēc Komisijas informācijas pieprasījumiem un no kuriem Komisija aprēķināja šiem uzņēmumiem piederošās attiecīgās tirgus daļas, Komisija šos uzņēmumus iedalīja divās kategorijās. Pirmajā kategorijā tā ietvēra uzņēmumus, kuriem atbilstoši Komisijas rīcībā esošajai informācijai piederēja nātrija glukonāta pasaules tirgus daļas, kas lielākas par 20 %, proti, *Fujisawa* (35,54 %), *Jungbunzlauer* (24,75 %) un *Roquette* (20,96 %). Šiem uzņēmumiem Komisija noteica sākuma summu 10 miljonu EUR apmērā. Otrajā kategorijā tā ietvēra uzņēmumus, kuriem saskaņā ar Komisijas rīcībā esošo informāciju piederēja nātrija glukonāta pasaules tirgus daļas, kas mazākas par 10 %, proti, *Glucona* (aptuveni 9,5 %) un *ADM* (9,35 %). Attiecībā uz šiem uzņēmumiem Komisija noteica sākuma summu 5 miljonu EUR apmērā, t.i., *Akzo* un *Avebe*, kam kopīgi piederēja *Glucona*, — 2,5 miljonu EUR apmērā katrai (Lēmuma 385. apsvērums).

- 18 Turklāt, lai nodrošinātu, ka naudas sodam ir pietiekama preventīva iedarbība, no vienas puses, un lai ņemtu vērā faktu, ka lielajiem uzņēmumiem ir zināšanas un juridiski ekonomiskā infrastruktūra, kas tiem ļauj labāk novērtēt savas rīcības pārkāpjošo raksturu un tās sekas no konkurences tiesību viedokļa, no otras puses, Komisija veica šīs sākuma summas pielāgojumus. Tā rezultātā, ņemot vērā attiecīgo uzņēmumu lielumu un kopējos resursus, Komisija attiecībā uz *ADM* un *Akzo* noteiktajiem sākuma apmēriem piemēroja palielinājuma koeficientu 2,5 un tādējādi palielināja šo sākotnējo apjomu tā, ka tas tika noteikts 12,5 miljonu EUR apmērā *ADM* gadījumā un 6,25 miljonu EUR apmērā *Akzo* gadījumā (Lēmuma 388. apsvērums).
- 19 Attiecībā uz katra uzņēmuma izdarītā pārkāpuma ilgumu sākotnējais apmērs tika palielināts par 10 % par gadu, t.i., palielināts par 80 % *Fujisawa*, *Akzo*, *Avebe* un *Roquette* gadījumā, par 70 % *Jungbunzlauer* gadījumā un par 35 % *ADM* gadījumā (Lēmuma 389.–392. apsvērums).
- 20 Tādējādi Komisija attiecībā uz *ADM* naudas soda pamatsummu noteica 16,88 miljonu EUR apmērā. Attiecībā uz *Akzo*, *Avebe*, *Fujisawa*, *Jungbunzlauer* un *Roquette* pamatsumma tika noteikta attiecīgi 11,25, 4,5, 18, 17 un 18 miljonu EUR apmērā (Lēmuma 396. apsvērums).
- 21 Otrkārt, attiecībā uz atbildību pastipriņošiem apstākļiem *Jungbunzlauer* noteiktā naudas soda pamatsumma tika palielināta par 50 %, pamatojot ar to, ka šis uzņēmums bija pildījis vadošo lomu aizliegtās vienošanās kontekstā (Lēmuma 403. apsvērums).
- 22 Treškārt, Komisija izvērtēja un noraidīja dažu uzņēmumu, tostarp *ADM*, argumentus, ka šiem uzņēmumiem būtu piemērojami atbildību mīkstinājoši apstākļi (Lēmuma 404.–410. apsvērums).

- 23 Ceturtkārt, piemērojot Paziņojuma par sadarbību B sadaļu, Komisija piešķīra *Fujisawa* “ļoti būtisku samazinājumu” (proti, 80 %) naudas sodam, kas tam būtu uzlikts, ja tas nebūtu sadarbojies. Turklāt Komisija uzskatīja, ka *ADM* nebija izpildījusi šī paša paziņojuma C sadaļā paredzētos nosacījumus, lai uz to attiektos tai uzliktā naudas soda apmēra “būtisks samazinājums”. Visbeidzot, saskaņā ar šī paziņojuma D sadaļu Komisija piešķīra “nozīmīgu samazinājumu” (proti, 40 %) *ADM* un *Roquette* un 20 % — *Akzo*, *Avebe* un *Jungbunzlauer* (Lēmuma 418., 423., 426. un 427. apsvērumus).

Process un lietas dalībnieku prasījumi

- 24 Ar prasības pieteikumu, kas Pirmās instances tiesas kanceleijā iesniegts 2001. gada 21. decembrī, *ADM* cēla šo prasību.
- 25 Pēc tiesneša-referenta ziņojuma, Pirmās instances tiesa (trešā palāta) nolēma uzsākt mutvārdu procesu un atbilstoši Pirmās instances tiesas reglamenta 64. pantā noteiktajiem procesa organizatoriskajiem pasākumiem rakstveidā uzdeva jautājumus lietas dalībniekiem, uz kuriem tie sniedza atbildes noteiktajā termiņā.
- 26 Lietas dalībnieku mutvārdu apsvērumi tika uzklauti tiesas sēdē 2004. gada 18. februārī.
- 27 Ar 2006. gada 21. jūlija vēstuli *ADM* ir lūgusi Pirmās instances tiesu ņemt vērā jaunu pamatu, kas balstīts uz Pamatnostādnēm naudas sodu apmēra noteikšanai, kuri uzlikti, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV C 210, 2. lpp.; turpmāk tekstā — “2006. gada Pamatnostādnes”), pamatojot ar to, ka

šis Pamatnostādnes ir jauns tiesību un faktiskais apstākļi, kas kļuvis zināms iztiesāšanas laikā Pirmās instances tiesas reglamenta 48. panta 2. punkta izpratnē. Ievērojot vispārējo pareizas tiesvedības principu, Pirmās instances tiesa, neatsākot procesu, ir uzaicinājusi Komisiju izteikties par *ADM* lūgumu. Ar 2006. gada 11. augusta vēstuli Komisija ir norādījusi, ka tā uzskata, ka *ADM* lūgums nav apmierināms.

28 *ADM* prasījumi Pirmās instances tiesai ir šādi:

- atcelt Lēmuma 1. punktu tiktāl, ciktāl tas attiecas uz *ADM*, vai vismaz tiktāl, ciktāl tajā uzskatīts, ka tā piedalījies pārkāpumā pēc 1994. gada 4. oktobra;
- atcelt Lēmuma 3. punktu tiktāl, ciktāl tas attiecas uz *ADM*;
- pakārtoti, atcelt vai būtiski samazināt tai uzlikto naudas sodu;
- piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

29 Komisijas prasījumi Pirmās instances tiesai ir šādi:

- prasību noraidīt;
- piespriest *ADM* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

- 30 *ADM* izvirzītie pamati, no kuriem visi attiecas uz tai uzliktā naudas soda noteikšanu, attiecas, pirmkārt, uz to, vai šajā gadījumā ir piemērojamas Pamatnostādnes; otrkārt, uz pārkāpuma smagumu, treškārt, uz pārkāpuma ilgumu, ceturtkārt, uz atbildību mīkstinošiem apstākļiem, piektkārt, uz tās sadarbību administratīvā procesa laikā un, sestkārt, uz tiesību uz aizstāvību ievērošanu.

A — *Par Pamatnostādņu piemērojamību*

1. *Par tiesiskās drošības un sodu atpakaļejoša spēka neesamības principu pārkāpumu*

a) *Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti*

- 31 *ADM* apgalvo, ka Pamatnostādnēs paredzētā naudas sodu aprēķināšanas metode krasi atšķiras no Komisijas līdzšinējās naudas sodu uzlikšanas prakses, kas, kā to Lēmumā atzīst Komisija (395. apsvērums), ietvēra naudas soda noteikšanu saskaņā ar pamata likmi, kas atspoguļoja noteiktu tirdzniecības apjoma attiecīgajā Kopienas tirgū procentuālo daļu. Savukārt Pamatnostādnes ievieš naudas sodu ar fiksētu likmi, piemēram, 20 miljoni EUR par ļoti smagu pārkāpumu, neatkarīgi no attiecīgās preces pārdošanas apjoma.

- 32 *ADM* atzīmē, ka laika periodā, uz kuru attiecas lieta (1991.–1994. vai 1991.–1995. gads), Komisija pastāvīgi piemēroja šo praksi un parasti uzlika naudas sodus 2 %–9 % apmērā no attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījuma Kopienas tirgū. Savukārt jaunās, no Pamatnostādnēm izrietošās politikas ieviešanas rezultātā naudas sodi ir no 43 līdz 153 reizēm augstāki nekā naudas sodi, kas tika uzlikti, pamatojoties uz iepriekš pastāvējušo praksi.
- 33 *ADM* atzīst, ka Komisijai ir rīcības brīvība palielināt naudas sodus, ja konkurences tiesību politika prasa naudas sodus ar lielāku preventīvu iedarbību. Tomēr, uzliekot naudas sodu, kas no 43 līdz 153 reizēm pārsniedz naudas sodu, kas būtu uzlikts saskaņā ar tās līdzšinējo praksi, Komisija ir acimredzami pārkāpusi šīs rīcības brīvības robežas. Pretēji Komisijas apgalvotajam šo secinājumu apstiprina Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-16/99 *Lögstör Rör/Komisija* (*Recueil*, II-1633. lpp., 237. punkts). Šajā spriedumā Pirmās instances tiesa, no vienas puses, ir atzinusi, ka Komisija var palielināt naudas sodus Regulā Nr. 17 noteiktajās robežās, ar nosacījumu, ka tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu Kopienas konkurences politikas ieviešanu. Komisija ne lēmumā, ne savos apsvērumos nav ne sniegusi pamatojumu, ne iesniegusi pierādījumus, lai parādītu, ka šīs politikas ieviešana prasa uzlikt naudas sodus, kuri no 43 līdz 153 reizēm pārsniedz naudas sodus, kuri būtu uzliekami, pamatojoties uz iepriekš pastāvējušo standarta praksi. *ADM* tāpat atzīmē, ka lietā, kurā tika pasludināts minētais spriedums, kā arī visās pārējās lietās attiecībā uz aizliegto vienošanos par izolētajām apkures caurulēm, izņemot lietu, kas attiecās uz *ABB*, Komisija naudas sodus esot noteikusi līmeni, kas bija salīdzināms ar līmeni, kāds tika izmantots, piemērojot Komisijas līdzšinējo praksi. *ADM* apgalvo, ka uzņēmumiem, kuri bija šīs aizliegtās vienošanās dalībnieki, tika uzlikts naudas sods, kas atbilda tikai 3 %–14 % no attiecīgā pārdotā apjoma, un pat *ABB* uzliktais naudas sods atbilda tikai 44 % no tās attiecīgā tirdzniecības apgrozījuma.
- 34 *ADM* norāda, ka iesaistītajiem uzņēmumiem ir jāspēj turpināt veikt savu uzņēmējdarbību apstākļos, kas ir iepriekš paredzami. Tādējādi, kā tas esot

izskaidrots arī Pamatnostādnēs (pirmā daļa), naudas soda noteikšanā Komisijai ir jāievēro saskaņota un nediskriminējoša politika. Tiesiskās drošības neievērošana, nosakot naudas sodu, ir neētiska attiecībā uz naudas soda preventīvās iedarbības efektīvas īstenošanas jēdzienu. Lai naudas sodam būtu individuāla preventīva iedarbība, ir būtiski, lai iesaistītie uzņēmumi jau iepriekš zinātu piemērojamās soda sankcijas. Tā norāda, ka vispārēja amnestija vai efektīva iecietības politika prasa, lai soda sankcijas atteikšanās no sadarbības gadījumā būtu iepriekš skaidri noteiktas. Tāpat ir nesaprātīgi uzturēt pastāvīgu nedrošību attiecībā uz lielumu naudas sodiem, ko var uzlikt par konkurences tiesību pārkāpumiem, it īpaši ņemot vērā nozīmīgo laika periodu, kāds ir nepieciešams, lai pabeigtu šādu pārkāpumu izmeklēšanu. Tā rezultātā tiesiskās drošības princips prasot, lai ar pietiekamu noteiktību būtu iespējams iepriekš paredzēt Komisijas nostāju, aprēķinot naudas sodus saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu.

35 *ADM* piebilst, ka no Savienoto Valstu *Sentencing Guidelines* [(Naudas sodu piespriešanas vadlīnijas) (sadaļa 1B1.11(b)(1); turpmāk tekstā — “ASV vadlīnijas”) un no *Federal Court of Appeals* (Federālā Apelāciju tiesa) sprieduma (Savienotās Valstis pret *Kimler*, 167 F. 3d 889 (5th Circ. 1999)] izriet, ka jaunu vadlīniju piemērošana ar atpakaļejošu spēku attiecībā uz naudas sodiem ir aizliegta ar *ex post facto* noteikumu, kas ir ietverts Savienoto Valstu Konstitūcijā, ja tā rezultātā tiek uzlikts sods, kas ir smagāks nekā sods, kas bija paredzēts brīdī, kad notikušas sodāmās darbības.

36 Tā rezultātā saskaņā ar *ADM* viedokli, ja Pamatnostādnēs paredzētā jaunā politika tiek ar atpakaļejošu spēku piemērota pārkāpumam, kas, kā izskatāmajā lietā, ir noticis pirms šo Pamatnostādņu publicēšanas, un tā rezultātā *ADM* tiek uzlikts naudas sods, kas ir daudz lielāks nekā naudas sods, kas uzlikts saskaņā ar līdz šim pastāvējušo praksi, ja vien tas nav nepieciešams, lai nodrošinātu konkurences tiesību politikas ievērošanu, šāda piemērošana pārkāpj tiesiskās drošības principu un ir prettiesiska.

37 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

- 38 Pirmās instances tiesa vispirms atgādina, ka krimināltiesību normu atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, kas kā pamattiesības atzīts 7. pantā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, veido vispārēju Kopienų tiesību principu, kas jāievēro, uzliekot naudas sodus par konkurences tiesību normu pārkāpumu, un ka šis princips prasa, lai piespriestie sodi atbilstu tiem sodiem, kas noteikti pārkāpuma izdarīšanas brīdī (Tiesas 2005. gada 28. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, Krājums, I-5425. lpp., 202. punkts; Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-23/99 *LR AF 1998/Komisija*, *Recueil*, II-1705. lpp., 218.–221. punkts, un 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-224/00 *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, *Recueil*, II-2597. lpp., 39. punkts).
- 39 Turpinājumā Pirmās instances tiesa uzskata, ka tādu pamatnostādņu pieņemšana, kas var grozīt Komisijas vispārējo konkurences politiku naudas sodu jautājumā, principā ietilpst atpakaļejoša spēka aizlieguma principa piemērošanas jomā.
- 40 Pirmkārt, Pamatnostādnes var radīt juridiskas sekas. Šīs sekas izriet nevis no pašu Pamatnostādņu normatīvā rakstura, ka tās pieņem un publicē Komisija. Pieņemot un publicējot Pamatnostādnes, Komisija nosaka ierobežojumus pašas rīcības brīvībai; tā var atkāpties no šiem noteikumiem, vienīgi attiecīgā gadījumā pārkāpjot vispārējos tiesību principus, tādus kā vienlīdzīgas attieksmes princips vai tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības aizsardzības princips (šajā sakarā skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 209.–212. punkts).

- 41 Otrkārt, kā konkurences politikas instruments, Pamatnostādnes ietilpst atpakaļejoša spēka aizlieguma principa piemērošanas jomā tāpat kā jauna tiesas interpretācija normai, kas definē pārkāpumu atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai par Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 7. panta 1. punktu (skat. it īpaši Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1995. gada 22. novembra spriedumu lietā *S. W. un C. R. pret Apvienoto Karalisti*, A sērija Nr. 335-B un 335-C, 34.–36. un 32.–34. punkts; 1996. gada 15. novembra spriedumu lietā *Cantoni* pret Franciju, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-V, 29.–32. punkts, un 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā *Coëme* u.c. pret Beļģiju, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-VII, 145. punkts), saskaņā ar ko šī tiesību norma nepieļauj atpakaļejoša spēka piešķiršanu pārkāpumu definējošas normas jaunai interpretācijai. Saskaņā ar šo judikatūru tas tā it īpaši ir tādas tiesas veiktās interpretācijas gadījumā, kas nav bijusi saprātīgi iepriekš paredzama brīdī, kad pārkāpums tika izdarīts, it īpaši ievērojot tiesību normas interpretāciju lietas faktu iestāšanās brīdī. Tomēr ir jāprecizē, ka no šīs pašas judikatūras izriet, ka iepriekšparedzamības jēdziena apjoms lielā mērā ir atkarīgs no attiecīgā teksta satura, jomas, un kuru tas attiecas, kā arī tā adresātu skaita un statusa. Tādējādi likums var atbilst iepriekšparedzamības prasībai, pat ja attiecīgajai personai ir jāvērtē pēc padoma, lai novērtētu, ciklīdz tas ir iespējams attiecīgajos apstākļos, sekas, kādas var būt noteiktai darbībai. Konkrētāk, saskaņā ar spriedumu lietā *Cantoni* pret Franciju (minēts iepriekš, 35. punkts) tas it īpaši attiecas uz profesionāļiem, kas, veicot savus pienākumus, parasti rīkojas ar lielu rūpību. Tādējādi var sagaidīt, ka viņi būs īpaši uzmanīgi, novērtējot riskus, kas saistīti ar šādu darbību (iepriekš 38. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 215.–223. punkts).
- 42 Ievērojot iepriekš iztirzāto, ir jānovērtē, vai pārmaiņas, ko radīja Pamatnostādņu pieņemšana, bija saprātīgi paredzamas brīdī, kad tika izdarīti attiecīgie pārkāpumi.
- 43 Šajā sakarā ir jāatzīst, ka Pamatnostādņu principiāls jauninājums ir tāds, ka par aprēķinu sākuma summu jāpieņem pamata apmērs, kas noteikts, pamatojoties uz minētajās Pamatnostādnēs šajā sakarā paredzētām kategorijām, kuras atspoguļo

dažādas pārkāpumu smaguma pakāpes, bet kurām kā tādām nav nekāda sakara ar attiecīgo apgrozījumu. Šī metode galvenokārt pamatota ar naudas sodu tarifkāciju, kaut arī tā ir relatīva un elastīga (iepriekš 38. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 225. punkts).

- 44 Turklāt ir jāatgādina, ka apstākļi, ka iepriekš Komisija dažāda veida pārkāpumiem piemērojusi noteikta apmēra naudas sodus, nevar Komisijai liegt šo apmēru palielināt Regulā Nr. 17 norādītajās robežās, ja tas nepieciešams, lai nodrošinātu Kopienas konkurences politikas īstenošanu, bet ka — tieši pretēji — Kopienas konkurences tiesību normu efektīvai piemērošanai Komisijai jebkurā brīdī naudas sodu apmēru jāspēj pielāgot šīs politikas vajadzībām (šajā sakarā skat. iepriekš 38. punktā minēto Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 227. punkts; 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française u.c./Komisija*, *Recueil*, 1825. lpp., 109. punkts; 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-196/99 P *Aristrain/Komisija*, *Recueil*, I-11005. lpp., 81. punkts; Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedumu lietā T-12/89 *Solvay/Komisija*, *Recueil*, II-907. lpp., 309. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedumu lietā T-304/94 *Europa Carton/Komisija*, *Recueil*, II-869. lpp., 89. punkts; iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 56. punkts).
- 45 No tā izriet, ka uzņēmumi, kas iesaistīti administratīvajā procesā, kura rezultātā varētu uzlikt naudas sodu, nevar tiesiski paļauties ne uz to, ka Komisija nepārsniegs iepriekš piemēroto naudas sodu apmēru, ne arī uz šo naudas sodu aprēķināšanas metodi (iepriekš 38. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 228. punkts).
- 46 Tādējādi minētajiem uzņēmumiem ir jāņem vērā iespēja, ka Komisija jebkurā brīdī var nolemt palielināt naudas sodu apmēru salīdzinājumā ar tiem, kuri piemēroti iepriekš. Tas attiecas ne tikai uz gadījumiem, kad Komisija palielina naudas sodu apmēru, darot tos zināmus individuālā lēmumā, bet arī uz gadījumiem, kad šis

palielinājums tiek veikts, konkrētos gadījumos piemērojot tādas vispārpiemērojamas rīcības normas kā Pamatnostādnes (iepriekš 38. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 229. un 230. punkts).

47 Tādējādi, neskarot tālāk — 99. un turpmākajos punktos izklāstītos argumentus, *ADM* kļūdaini apgalvo, ka aizliegtās vienošanās kontekstā Komisijas izdarīta naudas sodu apmēra palielināšana ir acīmredzami nesamērīga, lai nodrošinātu Kopienas konkurences politikas īstenošanu.

48 Tāpat *ADM* izvirzītais apstāklis — pat ja tas ir pierādīts, ka jaunās politikas piemērošanas rezultātā naudas sodi būtu no 43 līdz 153 reizēm augstāki nekā naudas sodi, kas būtu uzlikti, pamatojoties uz līdzšinējo praksi, — nevar radīt atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu. Ievērojot, cita starpā, šī sprieduma 41. punktā minēto judikatūru, *ADM* bija saprātīgi jāparedz, ka Komisija jebkurā brīdī var pārskatīt vispārējo naudas sodu līmeni kontekstā ar citas konkurences politikas ieviešanu. Tādējādi *ADM* bija saprātīgi jāparedz šāds palielinājums — pat ja tas ir pierādīts — apskatāmo pārkāpumu izdarīšanas brīdī.

49 Visbeidzot, tiktāl, ciktāl *ADM* apgalvo, ka, lai nodrošinātu, ka naudas sodiem ir preventīva iedarbība, ir būtiski, lai visiem uzņēmumiem būtu iepriekšēja informācija par to naudas sodu apmēru, kuri tiem tiks uzlikti, ja šie uzņēmumi veiks Kopienas konkurences tiesību pārkāpumu, pietiek uzsvērt, ka ar naudas sodu preventīvo iedarbību nekādi netiek prezumēts, ka uzņēmumiem ir iepriekšēja informācija par precīzu to naudas soda apmēru, kāds tiem tiks uzlikts par konkrēto pret konkurenci vērsto rīcības veidu.

- 50 Tā rezultātā pamats, kas saistīts ar tiesiskās drošības un sodu atpakaļejošā spēka aizlieguma principu pārkāpumu, ir noraidāms.

2. Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 51 *ADM* uzskata, ka Pamatnostādņu piemērošana pārkāpj vienlīdzīgas attieksmes principu, jo tās diferencē Kopienu tiesības pārkāpušos uzņēmumus, nevis vadoties no pārkāpuma izdarīšanas datuma, bet gan datuma, kad ticis pieņemts Komisijas lēmums, kuru Komisija ir noteikusi patvaļīgi. Piemēram, *ADM* norāda, ka Komisijas 1997. gada 14. maija Lēmumā 97/624/EK par EK līguma [82.] panta piemērošanu (IV/34.621, 35.059/F-3 — *Irish Sugar plc*) (OV L 258, 1. lpp.) un Komisijas 1994. gada 29. marta Lēmumā 94/210/EK par EK līguma [81.] un [82.] panta piemērošanu (IV/33.941 — *HOV-SVZ/MCN*) (OV L 104, 34. lpp.) minētajiem uzņēmumiem naudas sodi tika uzlikti, tikai pamatojoties uz 6,8 % un 5 % no attiecīgajā tirgū realizētā apjoma, kaut arī pārkāpumi notika tajā pašā laika posmā, kad aizliegtā vienošanās par nātrija glukonātu.

- 52 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

- 53 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Pamatnostādnēs norādītās metodes izmantošana, aprēķinot uzlikto naudas sodu, nav diskriminējoša attieksme, salīdzinājumā ar

uzņēmumiem, kas pārkāpuši Kopienų konkurences normas tajā pašā laikā periodā, taču kuriem sakarā ar iemesliem, kas attiecas uz laiku, kad pārkāpums ticis atklāts, vai sakarā ar tos skaroša administratīvā procesa norisi sodi tika uzlikti pirms Pamatnostādņu pieņemšanas un publicēšanas (šajā sakarā skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 69.–73. punkts; Pirmās instances tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedumu apvienotajās lietās T-202/98, T-204/98 un T-207/98 *Tate & Lyle u.c./Komisija*, *Recueil*, II-2035. lpp., 118. un 119. punkts).

- 54 Tā rezultātā iepriekšējā punktā norādītajos spriedumos izvirzīto iemeslu dēļ tāpat ir jānoraida ar apgalvoto vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu saistītais pamats.

B — Par pārkāpuma smagumu

1. Ievads

- 55 *ADM* uzskata, ka Komisija, aprēķinot naudas soda apmēru, kļūdaini novērtējusi pārkāpuma smagumu. Šajā sakarā izvirzītie pamati attiecas, pirmkārt, uz to, ka vērā nav ņemts vai nav pietiekami ņemts vērā attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījums; otrkārt, uz to, ka vērā nav ņemts vai nav pietiekami ņemts vērā nātrija glukonāta tirgus ierobežotais lielums; treškārt, ka nepieciešamība, lai naudas sodam būtu preventīva iedarbība, attiecībā uz šo naudas sodu ir tikusi ņemta vērā divas reizes; ceturtkārt, uz palielinājuma koeficienta piemērošanu sākuma summai un, piektkārt, uz aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu.

- 56 Pirms tiek lemts par šajā kontekstā izvirzīto dažādo pamatu pamatotību, ir jārezumē izskatāmajā gadījumā Komisijas izmantotā metode pārkāpuma smaguma novērtēšanai un vērā ņemšanai, kā tas izriet no Lēmuma apsvērumiem.
- 57 No Lēmuma izriet, ka, novērtējot pārkāpuma smagumu, Komisija, pirmkārt, ir uzskatījusi, ka, ievērojot pārkāpuma raksturu, tā konkrēto ietekmi uz EEZ nātrija glukonāta tirgu un konkrētā ģeogrāfiskā tirgus lielumu, iesaistītie uzņēmumi ir izdarījuši ļoti smagu pārkāpumu, kas ir ietekmējis visu EEZ (Lēmuma 334.–371. apsvērums).
- 58 Turpinājumā Komisija ir uzskatījusi, ka iesaistītajiem uzņēmumiem bija jāpiemēro “atšķirīga attieksme, lai ņemtu vērā pārkāpuma izdarītāju faktisko ekonomisko kapacitāti nodarīt nozīmīgu kaitējumu konkurencei, un [..] jānosaka naudas sods apmērā, kas nodrošinātu, ka tam ir pietiekama preventīva iedarbība”. Šajā kontekstā Komisija ir norādījusi, ka tā ņems vērā katra uzņēmuma konkrēto nozīmi un tādējādi — konkrēto ietekmi, kāda katra uzņēmuma pārkāpumam ir bijusi uz konkurenci (Lēmuma 378. un 379. apsvērums).
- 59 Lai novērtētu šos elementus, Komisija ir izvēlējusies aprēķinos izmantot iesaistīto uzņēmumu tirdzniecības apgrozījumu, visā pasaulē pārdodot nātrija glukonātu pārkāpuma pēdējā gadā, proti, 1995. gadā. Šajā sakarā Komisija ir uzskatījusi, ka, “tā kā [nātrija glukonāta tirgus ir] pasaules tirgus, šie skaitļi [sniedz] visatbilstošāko priekšstatu par uzņēmumu — dalībnieku kapacitāti nodarīt nozīmīgu kaitējumu pārējiem kopējā tirgus dalībniekiem un/vai EEZ” (Lēmuma 381. apsvērums). Komisija ir piebildusi, ka tā uzskata, ka šo metodi apstiprināja apstākļi, ka šī bija pasaules mēroga aizliegtā vienošanās, kuras mērķis, cita starpā, bija sadalīt tirgu pasaules līmenī un tādējādi noteiktās EEZ tirgus zonās novērst konkurenci. Turklāt tā uzskatīja, ka katra no aizliegtās vienošanās dalībnieku tirdzniecības apgrozījums

pasaules līmenī tāpat parādīja tā ieguldījumu aizliegtās vienošanās efektivitātē kopumā vai tieši pretēji — nestabilitāti, kas ietekmētu šo aizliegto vienošanos, ja šis dalībnieks tajā nebūtu piedalījies (Lēmuma 381. apsvērums).

- 60 Tāpēc Komisija ir nolēmusi noteikt divas uzņēmumu kategorijas, proti, pirmkārt, kategoriju, kas sastāv no “trim galvenajiem nātrija glukonāta ražotājiem, kuriem pieder pasaules tirgus daļas apmērā, kas pārsniedz 20 %”, un, otrkārt, kategoriju, kas sastāv no uzņēmumiem, kuriem “pieder daudz mazākas pasaules nātrija glukonāta tirgus daļas (mazākas par 10 %)” (Lēmuma 382. apsvērums). Tādējādi Komisija noteica sākuma summu 10 miljonu EUR apmērā uzņēmumiem pirmajā kategorijā, kurā ietilpa *Fujisawa*, *Jungbunzlauer* un *Roquette*, kuriem attiecīgi piederēja tirgus daļas aptuveni 36, 25 un 21 % apmērā, un sākuma summu 5 miljonu EUR apmērā — uzņēmumiem otrajā kategorijā, proti, *Glucona* un *ADM*, kuriem katram piederēja tirgus daļas aptuveni 9 % apmērā. Tā kā *Glucona* bija *Akzo* un *Avebe* kopīpašums, Komisija katram no šiem uzņēmumiem ir noteikusi sākuma summu 2,5 miljonu EUR apmērā (Lēmuma 385. apsvērums).
- 61 Visbeidzot, lai, pirmkārt, nodrošinātu, ka naudas sodam ir pietiekama preventīva iedarbība, un lai, otrkārt, ņemtu vērā, ka lieliem uzņēmumiem ir zināšanas un juridiski ekonomiskā infrastruktūra, kas tiem ļauj vieglāk konstatēt to rīcības pārkāpjošo raksturu un apzināties tās sekas atbilstoši konkurences tiesībām, Komisija veica šīs sākuma summas pielāgojumu. Tā rezultātā, ņemot vērā iesaistīto uzņēmumu lielumu un kopējos resursus, Komisija, norādot uz pārkāpuma smagumu, *ADM* un *Akzo* sākuma summai piemēroja palielinājuma koeficientu 2,5 un tādējādi palielināja naudas sodu līdz 12,5 miljoniem EUR *ADM* gadījumā un līdz 6,25 miljoniem EUR *Akzo* gadījumā (Lēmuma 388. apsvērums).

2. Par to, ka nav ņemts vērā vai nav pienācīgi ņemts vērā attiecīgās preces pārdošanas tirdzniecības apgrozījums

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 62 *ADM* pārmet Komisijai, ka tā, aprēķinot naudas soda pamatsummas apmēru, nav ņēmusi vērā vai nav pienācīgi ņēmusi vērā *ADM* tirdzniecības apgrozījumu, kas radies, pārdodot attiecīgo preci.
- 63 No vienas puses, *ADM* apgalvo, ka no Pirmās instances tiesas judikatūras izriet, ka tirdzniecības apgrozījums, kas radies, pārdodot attiecīgo preci, ir svarīgs naudas sodu aprēķināšanas elements (Pirmās instances tiesas 1994. gada 14. jūlija spriedums lietā T-77/92 *Parker Pen/Komisija, Recueil*, II-549. lpp., 92.–95. punkts; 1996. gada 8. oktobra spriedums apvienotajās lietās no T-24/93 līdz T-26/93 un T-28/93 *Compagnie maritime belge transports u.c./Komisija, Recueil*, II-1201. lpp., 233. punkts; 1997. gada 21. oktobra spriedums lietā T-229/94 *Deutsche Bahn/Komisija, Recueil*, II-1689. lpp., 127. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-327/94 *SCA Holding/Komisija, Recueil*, II-1373. lpp., 176. punkts).
- 64 *ADM* uzskata, ka tirdzniecības apgrozījuma, kas radies, pārdodot attiecīgo preci EEZ, ņemšana vērā ir atbilstošs sākuma punkts, lai novērtētu gan kaitējumu konkurencei attiecīgās preces tirgū Kopienā, kā arī aizliegtās vienošanās dalībnieku relatīvo nozīmi aizliegtās vienošanās ietvaros saistībā ar attiecīgajām precēm. Šo secinājumu apstiprina Pirmās instances tiesas judikatūra (iepriekš 44. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums *Europa Carton/Komisija*, 126. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-309/94 *KNP BT/Komisija, Recueil*, II-1007. lpp., 108. punkts, kas apstiprināts apelācijā ar Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-248/98 P *KNP BT/Komisija, Recueil*, I-9641. lpp.).

- 65 Turklāt saskaņā ar *ADM* — Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-9/99 *HFB* u.c./Komisija (*Recueil*, II-1487. lpp., 442. punkts) apstiprina, ka nesamērīgi lielas nozīmes piešķiršana uzņēmuma kopējam lielumam, nosakot naudas soda apmēru, ir prettiesiska.
- 66 Tāpat *ADM* norāda, ka savā lēmumu pieņemšanas praksē līdzīgās lietās pēdējos gados [Komisijas 1994. gada 13. jūlija Lēmums 94/601/EK par EK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (IV/C/33.833 — Kartons) (OV L 243, 1. lpp.); Komisijas 1994. gada 30. novembra Lēmums 94/815/EK par EK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (IV/33.126 un 33.322 — Cements) (OV L 343, 1. lpp.); Komisijas 1986. gada 23. aprīļa Lēmums 86/398/EEK par EK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (IV/31.149 — Polipropilēns) (OV L 230, 1. lpp.); Komisijas 1989. gada 2. augusta Lēmums 89/515/EEK par EEK līguma 85. panta piemērošanas procedūru (IV/31.553 — Metināta tērauda režģis) (OV L 260, 1. lpp.); Komisijas 1994. gada 16. februāra Lēmums 94/215/EOTK par EOTK līguma 65. panta piemērošanas procedūru attiecībā uz nolīgumiem un saskaņotām darbībām, ko izdarījuši Eiropas starpsiju ražotāji (OV L 116, 1. lpp.)] Komisija pati par pamatu izmantoja attiecīgās preces tirdzniecības apjomu Kopienas tirgū, kā tā arī to ir atzinusi Lēmumā (395. apsvērum). Minētajos lēmumos, balstoties uz šādiem aprēķiniem, Komisija noteica naudas sodus no 2 % līdz 9 % no uzņēmuma attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījuma. Ja Komisija būtu piemērojusi šādu aprēķinu pamatu arī šajā gadījumā, tā *ADM* būtu uzlikusi naudas sodu no EUR 66 000 līdz EUR 236 000 apmērā. Tomēr, tā kā Komisija šādu aprēķinu pamatu neizmantoja, tā šajā gadījumā *ADM* uzlika naudas sodu, kas bija no 43 līdz 153 reizes augstāks nekā naudas sods, kas būtu uzlikts ar šādu pamatu.
- 67 *ADM* uzskata, ka ar Komisijas izmantoto pieeju nišas prece ar nelielu vērtību tiek sodīta tādā pat veidā kā aizliegta vienošanās attiecībā uz ekonomiski nozīmīgu preci ar augstu vērtību. Tā uzskata, ka nevienā no naudas soda aprēķina fāzēm Komisija nav pienācīgi ņēmusi vērā *ADM* ierobežoto nātrija glukonāta pārdošanas rezultātā panākto tirdzniecības apgrozījumu.

- 68 *ADM* piebilst, ka, pat ņemot vērā tās realizēto nātrija glukonāta apjomu EEZ visā aizliegtās vienošanās pastāvēšanas laikā, nevis tikai viena gada ietvaros, Komisijas uzliktais naudas sods tomēr ir acīmredzami nesamērīgs. *ADM* kopējais tirdzniecības apgrozījums, pārdodot nātrija glukonātu EEZ laika posmā no 1991. gada jūnija līdz 1995. gada jūnijam (laika posmā, kad, kā apgalvo Komisija, *ADM* ir bijusi aizliegtās vienošanās dalībniece), atbilda tikai aptuveni 7,83 miljoniem EUR, un tādējādi naudas sods atbilst 216 % no šī apmēra. Laika posmā no 1991. gada jūnija līdz 1994. gada oktobrim (proti, visu laika posmu, kurā, kā uzskata *ADM*, tā esot bijusi aizliegtās vienošanās dalībniece) tās realizētā nātrija glukonāta tirdzniecības apgrozījums EEZ bija aptuveni 5,96 miljoni EUR, bet uzliktais naudas sods atbilda 283 % no šī skaitļa. Lai arī kuru no precīziem periodiem, kad notikusi dalība aizliegtā vienošanās neizvēlētos, naudas sods par vairāk nekā 200 % pārsniedz kopējās attiecīgās preces pārdošanas vērtību visā laika periodā, kad *ADM* ir bijusi aizliegtās vienošanās dalībniece. Faktiski naudas sods atbilst 644 % no ikgadējās pārdošanas summas, kura iegūstama, piemērojot Amerikas Savienoto Valstu iestāžu izmantoto metodi, uz kuru atsaucas Komisija, ja aizliegtā vienošanās būtu pastāvējusi 32 gadus (nevis mazāk nekā četrus gadus).
- 69 Tā rezultātā *ADM* uzskata, ka Komisija ne vien nav ņēmusi vērā ar judikatūru iedibinātos principus, bet arī ir pārkāpusi samērīguma principu.
- 70 No otras puses, *ADM* uzskata, ka Pamatnostādnes norāda, ka ir “jāņem vērā pārkāpumu izdarītāju faktiskā ekonomiskā kapacitāte nodarīt nozīmīgu kaitējumu pārējiem tirgus dalībniekiem, it īpaši patērētājiem”, un ka tās tāpat aizliegto vienošanos gadījumā prasa veikt novērtējumu, lai atspoguļotu “katra uzņēmuma rīcības, kas veido pārkāpumu, [...] konkrēto ietekmi [...] uz konkurenci”.
- 71 Saskaņā ar *ADM* viedokli ekonomisko ietekmi vai nu uz konkurenci vai citiem tirgus dalībniekiem var novērtēt vienīgi saistībā ar ietekmēto preces tirdzniecību. Vienīgi ņemot vērā šo tirdzniecību, ir iespējams novērtēt iespējamā kaitējuma patērētājiem vai konkurencei apmēru no pret konkurenci vērsta uzcenojuma vai cita prettiesiska ieguvuma viedokļa.

- 72 *ADM* uzskata, ka tādējādi, neņemot vērā attiecīgās preces tirdzniecības apjomu, Komisija ir kļūdaini piemērojusi pati savas Pamatnostādnes.
- 73 Visbeidzot, *ADM* norāda, ka, nesniedzot konkrētu pamatojumu savam lēmumam neņemt vērā *ADM* realizēto tirdzniecības apjomu EEZ konkrētās preces tirgū, Komisija nav izpildījusi savu pienākumu sniegt pamatojumu.
- 74 Komisija lūdz izvirzītos pamatus noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

- 75 *ADM* apgalvo, ka ir noticis, pirmkārt, samērīguma principa pārkāpums, otrkārt, Pamatnostādņu pārkāpums un, treškārt, pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpums.

Par samērīguma principa pārkāpumu

- 76 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru — pārkāpuma smagums ir jānosaka, ievērojot vairākus faktorus, tādus kā lietas konkrētie apstākļi un tās konteksts, un nepastāv

ierobežots vai izsmelošs obligāti ievērojamo kritēriju saraksts (Tiesas 1996. gada 25. marta rīkojums lietā C-137/95 P *SPO* u.c./Komisija, *Recueil*, I-1611. lpp., 54. punkts, un Tiesas 1997. gada 17. jūlija spriedums lietā C-219/95 P *Ferriere Nord*/Komisija, *Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts; iepriekš 65. punktā minētais spriedums lietā *HFB* u.c./Komisija, 443. punkts).

- 77 Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru — kritēriji pārkāpuma smaguma novērtēšanai atkarībā no lietas var ietvert to preču, attiecībā uz kurām pārkāpums izdarīts, apjomu un vērtību, kā arī uzņēmuma lielumu un ekonomisko potenciālu, un tādējādi ietekmi, kādu tas var atstāt uz konkrēto tirgu. No tā izriet, ka, pirmkārt, naudas soda noteikšanas mērķiem ir pieļaujams ņemt vērā gan uzņēmuma kopējo apgrozījumu, kas sniedz norādes, kaut arī aptuvenas un nepilnīgas, par uzņēmuma lielumu un tā ekonomisko potenciālu, gan iesaistītajiem uzņēmumiem piederošo tirgus daļu konkrētajā tirgū, kas sniedz norādes par pārkāpuma apmēru. Otrkārt, no tā izriet, ka ir svarīgi nevienam no šiem skaitļiem nepiešķirt nesamērīgu nozīmi salīdzinājumā ar citiem faktoriem un ka atbilstoša naudas soda noteikšana nevar būt vienkārša, ar kopējo tirdzniecības apgrozījumu pamatota aprēķina iznākums (šajā sakarā skat. iepriekš 44. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 120. un 121. punkts; iepriekš 63. punktā minēto spriedumu lietā *Parker Pen*/Komisija, 94. punkts; iepriekš 63. punktā minēto spriedumu lietā *SCA Holding*/Komisija, 176. punkts; iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 188. punkts, un iepriekš 65. punktā minēto spriedumu lietā *HFB* u.c./Komisija, 444. punkts).

- 78 No tā izriet, ka, lai gan nevar noliegt — kā norāda *ADM* — ka attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījums var būt atbilstošs sākuma punkts, lai novērtētu kaitējumu konkurencei konkrētās preces tirgū Kopienā un aizliegtās vienošanās dalībnieku relatīvo nozīmi saistībā ar attiecīgo precī, tomēr tas nekādi nav vienīgais kritērijs, saskaņā ar kuru Komisijai ir jāvērtē pārkāpuma smagums.

- 79 Tā rezultātā pretēji *ADM* norādītajam, lai novērtētu novērtējuma samērīgumu, ierobežot to, kā tas šķiet piedāvājam, ar attiecību starp uzlikto naudas sodu un attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījumu, nozīmētu, ka šim faktoram piešķirta nesamērīga nozīme.
- 80 Katrā ziņā ar vienīgo *ADM* izvirzīto apstākli — ka uzliktais naudas sods pārsniedz šīs preces tirdzniecības apgrozījuma apmēru EEZ aizliegtās vienošanās pastāvēšanas periodā vai pat to ievērojami pārsniedz — nepietiek, lai parādītu, ka naudas sods ir nesamērīgs. Naudas soda samērīgums ir jāizvērtē, ievērojot visus faktorus, kuri Komisijai ir jāņem vērā, novērtējot pārkāpuma smagumu, proti, pārkāpuma raksturs, tā konkrētā ietekme uz konkrēto tirgu un ģeogrāfiskā tirgus lielums. Lēmuma pamatotība saistībā ar dažiem no šiem kritērijiem, ievērojot *ADM* argumentus, tiks apskatīta turpmāk.
- 81 Tādējādi pamats, kas saistīts ar samērīguma principa pārkāpumu, tiktāl, ciktāl uzliktais naudas sods pārsniedz tirdzniecības apgrozījumu no šīs preces pārdošanas EEZ aizliegtās vienošanās pastāvēšanas laikā, ir noraidāms.

Par Pamatnostādņu pārkāpumu

- 82 Kā Pirmās instances tiesai jau ir bijusi iespēja norādīt, Pamatnostādnes neparedz, ka naudas sodi tiek aprēķināti atbilstoši uzņēmumu vispārējam tirdzniecības apgrozījumam vai to tirdzniecības apgrozījumam konkrētajā tirgū. Tomēr tās Komisijai arī neliedz ņemt vērā šos skaitļus, nosakot naudas soda apmēru, lai nodrošinātu Kopieniu tiesību vispārējo principu īstenošanu un kad to prasa apstākļi (šajā sakarā

skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *LR AF 1998/Komisija* 283. punkts, kas apelācijas kārtā apstiprināts ar iepriekš 38. punktā minēto Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 258. punkts, un iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 187. punkts).

- 83 Tādējādi Pamatnostādnes neparedz, ka iesaistīto uzņēmumu tirdzniecības apgrozījums — vai nu kopējais apgrozījums, vai konkrētās preces tirdzniecības apgrozījums — ir atskaites punkts, lai aprēķinātu naudas sodu, un vēl jo mazāk, ka tie ir vienīgie atbilstošie kritēriji, lai novērtētu pārkāpuma smagumu.
- 84 Savukārt Komisija var ņemt vērā tirdzniecības apgrozījumu kā vienu no atbilstīgajiem faktoriem. Tas tā daļēji ir, ja saskaņā ar Pamatnostādņu 1.A punkta no trešās līdz sestajai daļai Komisija pielāgo summu, lai nodrošinātu, ka naudas sodiem ir pietiekama preventīva iedarbība. Šajā kontekstā Komisija ņem vērā pārkāpuma izdarītāju faktisko kapacitāti radīt nopietnu kaitējumu citiem tirgus dalībniekiem un nepieciešamību nodrošināt, lai naudas sodiem būtu pietiekama preventīva iedarbība (1.A punkta ceturrtā daļa), un piemēro noteikto summu novērtējumu, pamatojoties uz konkrēto ietekmi un tādējādi — katra uzņēmuma rīcības, kas uzskatāma par pārkāpumu — konkrēto ietekmi uz konkurenci, it īpaši ja pastāv ievērojamas atšķirības starp viena veida pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu lielumiem (1.A punkta sestā daļa).
- 85 Konkrētāk, Komisija savā atbildes rakstā ir norādījusi, ka kontekstā ar atšķirīgu attieksmi pret iesaistītajiem uzņēmumiem, novērtējot katra uzņēmuma prettiesiskās rīcības konkrēto ietekmi uz konkurenci, tai ir jāņem vērā konkrētās preces tirdzniecības apgrozījums.

- 86 Kā tas izriet no Lēmuma 378.–382. apsvēruma, pretēji *ADM* norādītajam Komisija šajā kontekstā bija ņēmusi vērā konkrētās preces tirdzniecības apgrozījumu iesaistītajām personām. Kā jau norādīts iepriekš 58. un 60. punktā, lai piemērotu atšķirīgu attieksmi iesaistītajiem uzņēmumiem, Komisija balstījās uz šo uzņēmumu tirdzniecības apgrozījumu no nātrija glukonāta pārdošanas pasaules tirgū pārkāpuma perioda pēdējā gadā, proti, 1995. gadā.
- 87 Šajā gadījumā aizliegtā vienošanās apvieno uzņēmumus, kuriem pieder gandrīz viss konkrētās preces tirgus pasaules līmenī. Turklāt aizliegtā vienošanās attiecas uz cenu noteikšanu un tirgus sadalīšanu, piešķirot tirdzniecības kvotas. Šādā gadījumā atšķirīgas attieksmes pret iesaistītajiem uzņēmumiem kontekstā Komisija var tiesiski par pamatu izmantot šīs aizliegtās vienošanās dalībnieku tirdzniecības apgrozījumu no nātrija glukonāta pārdošanas pasaules līmenī. Tā kā šīs atšķirīgās attieksmes mērķis ir novērtēt pārkāpuma izdarītāju faktisko kapacitāti nodarīt kaitējumu konkurencei, izdarot darbības, kas uzskatāmas par pārkāpumu, un tāpēc ņemt vērā to specifisko nozīmi aizliegtās vienošanās ietvaros, Komisija nepārsniedza plašo rīcības brīvību novērtējumā, konstatējot, ka attiecīgo aizliegtās vienošanās dalībnieku pasaules tirgus daļa ir piemērota norādošā vērtība.
- 88 Tā rezultātā pamats, ar kuru tiek apgalvots par Pamatnostādņu pārkāpumu, ir jānoraida.

Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu

- 89 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pamatojumā, ko prasa EKL 253. pants, skaidri un nepārprotami jābūt norādītai apstrīdētā tiesību akta izdevējas iestādes argumentācijai, lai ieinteresētās personas varētu uzzināt, kāds ir veiktā pasākuma pamatojums, un lai kompetentā tiesa varētu veikt savu kontroli. Prasība sniegt pamatojumu ir

jāizvērtē saistībā ar lietas apstākļiem, it īpaši ar attiecīgā pasākuma saturu, izvirzītā pamatojuma būtību un interesēm, kādas attiecībā uz pamatojuma iegūšanu varētu būt tā adresātiem vai citām personām, kuras tas skar tieši un individuāli. Šajā sakarā nav nepieciešams, lai pamatojums aptvertu visus attiecīgos faktu un juridiskos apstākļus, jo tas, vai sniegtais pamatojums atbilst EKL 253. panta prasībām, ir jāizvērtē, ņemot vērā ne vien tā formulējumu, bet arī tā kontekstu, kā arī visas tiesību normas, kas regulē attiecīgo jautājumu (Tiesas 1998. gada 2. aprīļa spriedums lietā C-367/95 P Komisija/*Sytraval* un *Brink's France, Recueil*, I-1719. lpp., 63. punkts, un 2003. gada 30. septembra spriedums lietā C-301/96 Vācija/Komisija, *Recueil*, I-9919. lpp., 87. punkts).

- 90 Attiecībā uz lēmumu par naudas soda uzlikšanu vairākiem uzņēmumiem par Kopienas konkurences tiesību normu pārkāpšanu, pienākuma sniegt pamatojumu apjoms ir jānosaka, cita starpā ievērojot faktu, ka pārkāpumu smagums ir jānovērtē, ņemot vērā daudzus apstākļus, kuri it īpaši ietver lietas konkrētos apstākļus un tās kontekstu, turklāt nepastāv ierobežots vai izsmeļošs uzskaitījums kritērijiem, kuri obligāti jāņem vērā (iepriekš 76. punktā minētais rīkojums lietā *SPO u.c./Komisija*, 54. punkts).
- 91 Izskatāmajā gadījumā Komisija naudas sodu neaprēķināja, pamatojoties uz attiecīgās preces apgrozījumu EEZ. Pretēji *ADM* apgalvotajam Komisijai nebija pienākuma aprēķināt uzņēmumam uzliedzamā naudas soda apmēru, pamatojoties uz tā attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījumu EEZ (skat. iepriekš 86. un 87. punktu). Tādējādi Komisijai nevar pārnest, ka tā nav sniegusi pamatojumu par to, kāpēc tā nav izmantojusi šo apstākli, aprēķinot uzlikto naudas sodu.
- 92 Tādējādi arī ar pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu saistītais pamats ir noraidāms.

3. *Par attiecīgās preces tirgus ierobežotā lieluma neņemšanu vērā vai nepienācīgu ņemšanu vērā*

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 93 *ADM* norāda, ka, aprēķinot naudas soda apmēru, Komisija pretēji Lēmuma 377. apsvērumā norādītajam nav ņēmusi vērā vai vismaz nav pienācīgi ņēmusi vērā konkrētās preces tirgus ierobežoto lielumu.
- 94 Pirmkārt, *ADM* norāda, ka Komisija sākuma summu visiem iesaistītajiem uzņēmumiem noteica 40 miljonu EUR apmērā, bet *ADM* atsevišķi — 5 miljonu EUR apmērā (Lēmuma 385. apsvērumš). 40 miljoni EUR atbilst vairāk nekā 200 % no visu iesaistīto uzņēmumu nātrija glukonāta pārdošanas cenām 1995. gadā EEZ. Turklāt tā apgalvo, ka Komisijas galīgais naudas sods atbilda 438 % (pirms samazināšanas par sadarbību) un 294 % (pēc samazināšanas) no 1995. gada nātrija glukonāta pārdošanas apjoma EEZ (Lēmuma 396. un 440. punkts).
- 95 Otrkārt, salīdzinot Komisijas tai uzlikto naudas sodu izskatāmajā gadījumā ar naudas sodu, kas uzlikts “Cinka fosfāta” lietā (Komisijas 2001. gada 11. decembra Lēmums 2003/437/EK par EK līguma 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/E-1/37.027 — Cinka fosfāts) (OV 2003, L 153, 1. lpp.), *ADM* uzskata, ka Komisija ir pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu. Tā norāda, ka, lai gan abas lietas daļēji norisinājās vienā un tajā pašā laika periodā un ir salīdzināmas ne vien no attiecīga tirgus viedokļa, bet arī no pārkāpuma smaguma un ilguma viedokļa, Komisija ir ņēmusi vērā ierobežoto cinka fosfāta tirgus lielumu Eiropā un šajā otrajā lietā noteikusi kopējo naudas sodu 11,95 miljonu EUR apmērā (vai 75 % no attiecīgas preces kopējā pārdošanas apjoma) salīdzinājumā ar kopējo naudas sodu 40 miljonu EUR apmērā nātrija glukonāta lietā (vairāk nekā 200 % no preces kopējā pārdošanas apjoma EEZ). Turklāt *ADM* atzīmē, ka tā dēvētajā “Cinka

fosfāta” lietā pamatsumma tika noteikta 3 miljonu EUR apmērā uzņēmumiem, kuriem piederēja vairāk nekā 20 % liela tirgus daļa, un 0,75 miljonu EUR apmērā uzņēmumam, kam piederēja nozīmīgi mazāka tirgus daļa. *ADM* atgādina, ka nātrija glukonāta lietā Komisija sākuma summu naudas soda aprēķināšanai noteica 10 miljonu EUR apmērā uzņēmumiem, kuriem piederēja vairāk nekā 20 % liela tirgus daļa, un 5 miljonu EUR apmērā uzņēmumiem, kuriem piederēja ievērojami mazāka tirgus daļa.

96 Treškārt, *ADM* uzskata, ka Lēmumam šajā sakarā nav sniegts arī pienācīgs pamatojums, jo saskaņā ar tās viedokli, pastāv pretruna starp tā 377. apsvērumu un tā 394. un 395. apsvērumu. *ADM* norāda, ka 377. apsvērumā Komisija apstiprina, ka ir ņēmusi vērā attiecīgās preces tirdzniecības apgrozījumu, savukārt 394. un 395. apsvērumā tā noraida *ADM* iesniegtos argumentus, ka būtu jāņem vērā minētais tirdzniecības apgrozījums.

97 Komisija lūdz izvirzītos pamatus noraidīt. Attiecībā uz izskatāmās lietas salīdzinājumu ar tā dēvēto “Cinka fosfāta” lietu Komisija uzskata, ka tajā, pirmkārt, sākotnējā aprēķinātie naudas sodi tika samazināti uz pusi atbilstoši Regulas Nr. 17 15. pantā paredzētajam ierobežojumam 10 % apmērā no apgrozījuma un, otrkārt, Komisija nekonstatēja atbildību pastiprinošus apstākļus. Turklāt citas atšķirības attieksmē pret abām šīm lietām attaisno Komisijai šajā jomā piešķirtā rīcības brīvība.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

98 *ADM* apgalvo, ka ir pārkāpts, pirmkārt, samērīguma princips, otrkārt, vienlīdzīgas attieksmes princips un, treškārt, pienākums sniegt pamatojumu.

Par samērīguma principa pārkāpumu

- 99 Jāatgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu naudas soda apmēru nosaka, ievērojot pārkāpuma smagumu un ilgumu. Turklāt saskaņā ar Pamatnostādnēm naudas soda sākuma summu nosaka, pamatojoties uz pārkāpuma smagumu, ņemot vērā pārkāpuma raksturu, tā konkrēto ietekmi uz tirgu un ģeogrāfiskā tirgus lielumu.
- 100 Tādējādi atbilstošās tiesību normas kā tādas Komisijai tieši neliek ņemt vērā, ka preces tirgus ir neliels.
- 101 Tomēr saskaņā ar judikatūru, novērtējot pārkāpuma smagumu, Komisijai ir pienākums ņemt vērā daudzus apstākļus, kuru raksturs un nozīme atšķiras atkarībā no attiecīgā pārkāpuma veida un attiecīgā pārkāpuma īpašajiem apstākļiem (iepriekš 44. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 120. punkts). Viens no elementiem, kuri apliecina pārkāpuma smagumu atbilstošā gadījumā, var būt attiecīgās preces tirgus lielums.
- 102 Tā rezultātā, ja tirgus lielums var būt elements, kas ir jāņem vērā, lai novērtētu pārkāpuma smagumu, tā nozīme atšķiras atkarībā no konkrētā pārkāpuma īpašajiem apstākļiem.
- 103 Izskatāmajā lietā pārkāpums, cita starpā, attiecas uz aizliegtu vienošanos par cenu noteikšanu, kas pēc sava rakstura būtībā ir ļoti smags. Turklāt uzņēmumi, kuri bija aizliegtās vienošanās dalībnieki, apgādāja vairāk nekā 90 % no pasaules tirgus un

95 % no Eiropas tirgus (Lēmuma 9. apsvēruma). Visbeidzot, ir redzams, ka nātrija glukonāts ir izejviela, kas tiek izmantota daudzos ļoti atšķirīgos izstrādājumos, kas tādējādi ietekmē vairākus tirgus (Lēmuma 6. un 8. apsvēruma). Šajā kontekstā tam, ka attiecīgais tirgus ir neliels, pieņemot, ka tas ir pierādīts, ir tikai sekundāra nozīme, salīdzinot ar pārējiem faktoriem, kas apliecina pārkāpuma smagumu.

- 104 Katrā gadījumā, ir jāņem vērā, ka Komisija ir konstatējusi, ka pārkāpums uzskatāms par ļoti smagu pārkāpumu no Pamatnostādņu viedokļa, kurās attiecībā uz šādiem gadījumiem noteikts, ka Komisija var “paredzēt” sākuma summu, kas pārsniedz 20 miljonus EUR. Tomēr šajā gadījumā no Lēmuma 385. apsvēruma kļūst skaidrs, ka Komisija sākuma summu tikai EUR 10 miljonu apmērā noteica attiecībā uz uzņēmumiem, kuri ietilpa pirmajā kategorijā, un 5 miljonu EUR apmērā — attiecībā uz uzņēmumiem, kuri ietilpa otrajā kategorijā, un šī sākuma summa atbilst pusei vai pat vienai ceturtdaļai summas, kuru tā atbilstoši Pamatnostādnēm būtu varējusi “paredzēt” par ļoti smagu pārkāpumu.
- 105 Šāda naudas soda sākuma summas noteikšana apstiprina — kā tas norādīts Lēmuma 377. apsvērumā —, ka Komisija, cita starpā, bija ņēmusi vērā attiecīgās preces tirgus ierobežoto apmēru.
- 106 Tā rezultātā ar samērīguma principu saistītais pamats ir noraidāms.

Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu

- 107 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru vienlīdzīgas attieksmes princips ir pārkāpts tikai tad, ja līdzīgas situācijas tiek atrisinātas atšķirīgi vai ja atšķirīgas

situācijas tiek atrisinātas vienādi, ja vien šāda attieksme nav objektīvi pamatota (Tiesas 1984. gada 13. decembra spriedums lietā 106/83 *Sermide, Recueil*, 4209. lpp., 28. punkts, un Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-311/94 *BPB de Eendracht/Komisija, Recueil*, II-1129. lpp., 309. punkts).

- 108 Tāpat ir arī jāatgādina, ka Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse juridiski neierobežo naudas sodus konkurences jautājumos, jo šie ierobežojumi ir paredzēti Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā, ko papildina Pamatnostādnes (šajā sakarā skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 209.–213. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 109 Turklāt naudas soda apmēra noteikšana ietilpst Komisijai piešķirtajā plašajā rīcības brīvībā, tā ka tirgus dalībniekiem nevar būt tiesiskā paļāvība attiecībā uz to, kā Komisija šādus apmērus nosaka (šajā sakarā skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 171. un 172. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 110 Visbeidzot, būtu jāatgādina, ka tikai tas, ka Komisija savā līdzšinējā lēmumu pieņemšanas praksē ir konstatējusi, ka noteikta rīcība attaisno noteikta apmēra naudas sodu, nekādi nenozīmē, ka tai ir pienākums to konstatēt arī turpmākajos lēmumos (skat. it īpaši pēc analogijas Pirmās instances tiesas 1991. gada 17. decembra spriedumu lietā T-7/89 *Hercules Chemicals/Komisija, Recueil*, II-1711. lpp., 357. punkts; 1998. gada 14. maija spriedumu lietā T-347/94 *Mayr-Melnhof/Komisija, Recueil*, II-1751. lpp., 368. punkts, un iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *LR AF 1998/Komisija*, 234. un 337. punkts).
- 111 Tādējādi izskatāmajā lietā ir jāuzskata, ka *ADM* atsaukšanās uz tā dēvēto “Cinka fosfāta” lēmumu pati par sevi ir nevietā, jo Komisijai nebija pienākuma šo lietu novērtēt tādā pašā veidā.

- 112 Attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu izskatāmajā lietā ir jāuzsver, ka Komisijas citiem lēmumiem naudas sodu uzlikšanas jomā principā ir tikai norādes raksturs, vēl jo vairāk gadījumos, kad šo citu lēmumu apstākļi, tādi kā tirgus, preces, valstis, uzņēmumi un attiecīgie laika periodi, nav tādi paši kā apstrīdētajā lēmumā (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2004. gada 13. janvāra spriedumu lietā T-67/01 *JCB Service/Komisija*, *Recueil*, II-49. lpp., 187. punkts).
- 113 Izskatāmajā lietā *fumus boni juris* ir jākonstatē, ka aizliegtās vienošanās, kura ir Lēmuma priekšmets, apstākļi atšķiras no apstākļiem tā dēvētajā “Cinka fosfāta” lēmumā. Faktiski aizliegtā vienošanās par cinka fosfāta tirgu attiecās tikai uz EEZ teritoriju, kamēr aizliegtā vienošanās par nātrija glukonātu aptvēra visu pasauli. Turklāt pretēji šīs lietas apstākļiem tikai relatīvi nelieli uzņēmumi bija aizliegtās vienošanās par cinka fosfāta tirgu dalībnieki. Tādējādi apgrozījums pasaules tirgū uzņēmumiem, uz kuriem attiecās tā dēvētais “Cinka fosfāta” lēmums, 2000. gadā bija no 7,09 līdz 278,8 miljoniem EUR, savukārt izskatāmajā lietā iesaistīto uzņēmumu apgrozījums pasaules tirgū 2000. gadā bija no 314 miljoniem līdz 14,003 miljardiem EUR, bet *ADM* pasaules apgrozījums bija 13,936 miljardi EUR.
- 114 Katrā ziņā, pat ja visus attiecināmos apstākļus, kam ir nozīme, lai noteiktu piemērotu naudas soda apmēru tā dēvētajā “Cinka fosfāta” lēmumā, varētu uzskatīt par salīdzināmiem ar izskatāmo gadījumu, Pirmās instances tiesa atbilstoši savai neierobežotajai kompetencei uzskata, ka Komisijas noteiktā pamatsumma par *ADM* izdarīto pārkāpumu izskatāmajā gadījumā ir atbilstoša, ievērojot visus apstākļus, ko Komisija ir norādījusi Lēmumā, un ievērojot dažu šo apstākļu novērtējumu šajā spriedumā.
- 115 Tādējādi *ADM* nevar pamatoti balstīties uz Komisijas lēmumu tā dēvētajā “Cinka fosfāta” lietā, lai parādītu, ka izskatāmajā lietā ir pieļauts vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpums.

Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu

- 116 Attiecībā uz *ADM* apgalvoto, ka pastāv pretruna starp Lēmuma 377. apsvērumu, no vienas puses, un tā 394. un 395. apsvērumu, no otras puses, ir jāatzīmē, ka Lēmuma 377. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka tā, nosakot sākuma summas, ir ņēmusi vērā nātrija glukonāta tirgus ierobežoto lielumu. Pretēji *ADM* norādītajam Komisija, izmantojot šo pieeju, nav nonākusi pretrunā, Lēmuma 395. apsvērumā noraidot argumentus, kurus it īpaši bija izvirzījusi *ADM* un ar kuriem būtībā tiek apgalvots, ka Komisijai bija jānosaka naudas sodi, pamatojoties uz iesaistīto uzņēmumu tirdzniecības apgrozījumu konkrētajā tirgū. Pirmkārt, apstāklis, ka noteikti dalībnieki, tostarp *ADM*, sasniedz tikai nelielu tirdzniecības apgrozījumu konkrētajā tirgū, obligāti nenozīmē, ka šim tirgum ir ierobežots lielums. Otrkārt, kā jau norādīts iepriekš 104. punktā, nosakot šajā gadījumā sākuma summu tikai 10 miljonu EUR apmērā, neraugoties uz to, ka tas pēc sava rakstura bija ļoti smags pārkāpums, Komisija ņēma vērā tirgus ierobežoto lielumu. Tādējādi Lēmums šajā sakarā nav pretrunīgs.
- 117 Tā rezultātā ar pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu saistītais pamats arī ir noraidāms.

4. *Par preventīvās iedarbības divreizēju vērā ņemšanu*

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 118 *ADM* apgalvo, ka Komisija naudas soda preventīvo iedarbību ir ņēmusi vērā divreiz — pirmoreiz, konstatējot aizliegtās vienošanās dalībnieku lomu, lai noteiktu sākuma summu (Lēmuma 378., 382. un 385. apsvērumi), un otrreiz, lai piemērotu

palielinājumu 250 % apmērā, ievērojot *ADM* lielumu un kopējos resursus (Lēmuma 386.–388. apsvērums). Katrā gadījumā, ja argumenti, kurus Komisija ir izvirzījusi Pirmās instances tiesā, ir pareizi, Lēmums šī iemesla dēļ esot atzīstams par spēkā neesošu pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpuma dēļ.

- 119 Komisija noliedz, ka tā ir divreiz ņēmusi vērā naudas soda preventīvo iedarbību. Tieši pretēji, tā uzskata, ka ir veikusi divus nošķiramus un secīgus posmus, kas balstīti uz atšķirīgiem kritērijiem, lai noteiktu naudas sodu ar pietiekamu preventīvu iedarbību (Lēmuma 378. un 380. apsvērums). Turklāt Komisija uzskata, ka Lēmums šajā sakarā ir pienācīgi pamatots.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

- 120 Tādējādi *ADM* norāda, pirmkārt, uz Pamatnostādņu piemērošanas pārkāpumu un, otrkārt, uz pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu.

Par Pamatnostādņu piemērošanas pārkāpumu

- 121 Kā pareizi norādījusi *ADM*, Komisija atsaucās uz nepieciešamību noteikt naudas sodus līmenī, kas atturētu no turpmākas pārkāpumu izdarīšanas, piemērojot aizliegtās vienošanās dalībniekiem atšķirīgu attieksmi, pamatojoties uz dalībniekiem piederšo tirgus daļu, un tādējādi ievietojot *ADM* to uzņēmumu kategorijā, kuriem piederēja mazāk nekā 10 % liela tirgus daļa (Lēmuma 378., 382. un 385. apsvērums). Tāpat Komisija šo argumentu izvirzīja, noteiktiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, tostarp *ADM*, piemērojot palielinājuma koeficientu 2,5, lai ņemtu vērā to lielumu un kopējos resursus (Lēmuma 386.–388. apsvērums).

- 122 Tomēr, lai noteiktu naudas soda sākuma summu, pamatojoties uz pārkāpuma smagumu, Komisija vispirms kvalificēja pārkāpumu kā tādu, ņemot vērā objektīvus apstākļus, proti, paša pārkāpuma raksturu, tā ietekmi uz tirgu un šī tirgus ģeogrāfisko apjomu. Pēc tam Komisija ņēma vērā subjektīvos apstākļus, proti, apstākļus, kas saistīti īpaši ar katru no aizliegtās vienošanās dalībniekiem, tādus kā uzņēmuma lielums un tā kopējie resursi. Tieši otrajā savas analīzes daļā tā, cita starpā, centās nodrošināt, lai naudas sodam būtu pietiekama preventīva iedarbība, lai atturētu no turpmāku pārkāpumu izdarīšanas.
- 123 Kā pamatoti norāda Komisija, pat ja tā savas analīzes otrajā daļā uz šo mērķi norādījusi divreiz, faktiski tā ir veikusi tikai vienu aprēķinu, kas ir sadalīts divos posmos un kura mērķis bija katram no aizliegtās vienošanās dalībniekiem noteikt naudas sodu tādā apmērā, lai, ņemot vērā to īpašos apstākļus, tiktu sasniegts mērķis atturēt no turpmākas pārkāpumu izdarīšanas, ievērojot gan pārkāpuma smaguma objektīvos, gan subjektīvos apstākļus.
- 124 Tādējādi pretēji *ADM* norādītajam Komisija nav “divreiz ņēmusi vērā” naudas soda preventīvo iedarbību.
- 125 Tā rezultātā ar Pamatnostādņu piemērošanas pārkāpumu saistītais pamats ir noraidāms.

Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu

- 126 Jākonstatē, ka *ADM* nav izvirzījusi nevienu konkrētu argumentu, lai pamatotu savu apgalvojumu, un ir tikai pārmetusi, ka Komisija nav sniegusi pamatojumu, kāpēc naudas soda preventīvā iedarbība ir ņemta vērā divreiz.

127 Katrā ziņā jau iepriekš 121.–125. punktā ir nospriests, ka Komisija naudas soda preventīvo iedarbību nav ņēmusi vērā divreiz. Tādējādi tai šajā sakarā nebija pienākuma sniegt īpašu pamatojumu.

128 Tādējādi ar pienākumu sniegt pamatojumu saistītais pamats ir noraidāms.

5. *Par palielinājuma koeficienta piemērošanu sākuma summai*

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

129 *ADM* uzskata, ka palielinājuma koeficienta 2,5 piemērošana sākuma summai ir acīmredzami nesamērīgs pasākums, kas tāpat nav pienācīgi pamatots un pārkāpj vienlīdzīgas attieksmes principu.

130 Pirmkārt, *ADM* apgalvo, ka, tā kā uzņēmumi ir racionālas saimnieciskas vienības, lai naudas sodam būtu preventīva iedarbība, ir nepieciešams vienīgi, lai tas tiktu noteikts tādā līmenī, ka sagaidāmais apmērs pārsniedz no pārkāpuma gūstamo labumu. Tā uzskata, ka, ja uzņēmumi apzinās, ka ar naudas sodu saistītais zaudējums līdzsvaros no aizliegtās vienošanās gūstamo labumu, naudas sodam jau būs preventīva iedarbība. Šādu pieeju ir apstiprinājusi Tiesa iepriekš 44. punktā minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Musique diffusion française u.c./Komisija* (108. punkts). Tā ir atspoguļota arī Pamatnostādnēs, kur noteikts (1.A punkta ceturtdaļa), ka preventīvā iedarbība ir jāvērtē, vadoties no aizliegtās vienošanās dalībnieku kapacitātes nodarīt kaitējumu patērētājiem un tā rezultātā prasot, lai vērā tiktu ņemtu visi prettiesiskie ar aizliegto vienošanos saistītie ieguvumi. Visbeidzot, šāda pieeja ir ierasta arī citviet Kopienas tiesiskajā regulējumā.

- 131 Pat ja pieņemtu, ka ar naudas sodu, kas nepārsniedz iespējamo ieguvumu līmeni, nepietiek, racionāls pamats, lai nodrošinātu naudas soda preventīvo iedarbību, būtu novērtēt aizliegtas vienošanās sagaidāmo peļņu kā procentuālu attiecību no konkrētās preces pārdošanas, pievienojot tai palielinājumu, ievērojot kļūdas līmeni. Tieši tāds esot racionālais pamatojums Amerikas Savienotajās Valstīs izmantotajai pieejai. Tiesa (spriedums iepriekš 44. punktā minētajā apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 108. punkts) un Pirmās instances tiesa (spriedums iepriekš 65. punktā minētajā lietā *HFB* u.c./Komisija, it īpaši 456. punkts) savā judikatūrā ir atzinušas, ka pastāv saikne starp naudas soda preventīvo iedarbību un peļņu, kuru varētu gūt aizliegtas vienošanās rezultātā.
- 132 *ADM* neapstrīd, ka kopējo tirdzniecības apgrozījumu var ņemt vērā, aprēķinot naudas sodu. Tomēr, piešķirot kopējam apgrozījumam nesamērīgu nozīmi, tiek noteikts nesamērīgs naudas sods. Komisija šajā sakarā aprobežojas ar to, ka aizstāv piemēroto palielinājumu, salīdzinot to ar *ADM* kopējo tirdzniecības apgrozījumu. Nepastāv racionāls pamatojums, ar ko varētu attaisnot, ka palielinājums ar mērķi atturēt no turpmāku pārkāpumu izdarīšanas tika aprēķināts, koncentrējoties uz *ADM* kopējo tirdzniecības apgrozījumu. Komisijas pieeja neizskaidro, kāpēc bija jāsamazina *ADM* no tādu preču pārdošanas gūtā peļņa, kuras nebija saistītas ar konkrēto pārkāpumu, lai novērstu, ka iesaistītie uzņēmumi turpina veikt savas darbības saistībā ar aizliegto vienošanos par nātrija glukonātu.
- 133 Otrkārt, savā replikā *ADM* pakārtoti apgalvo, ka, pat ja Pirmās instances tiesa nolemtu, ka pretēji iepriekš iztīrītajiem prasījumiem palielinājums ar mērķi novērst turpmāku pārkāpumu izdarīšanu bija pamatots *ADM* lieluma un kopējo resursu dēļ, tomēr, kā uzskata *ADM*, Komisija nevarēja palielinājumam 7,5 miljonu EUR apmērā, lai panāktu preventīvu iedarbību, pamatotī pievienot vēl palielinājumu 35 % apmērā, lai ņemtu vērā pārkāpuma ilgumu. Šādu palielinājumu loģiski pamatot ir iespējams vienīgi tad, ja palielinājums, lai panāktu preventīvu iedarbību, ir balstīts uz paredzamo peļņu no aizliegtās vienošanās. Saskaņā ar *ADM* viedokli, jo ilgāk pastāv aizliegtā vienošanās, jo lielāka ir iespējamā peļņa, un tāpēc palielinājums, kas vērsts uz to, lai ņemtu vērā aizliegtas vienošanās pastāvēšanas ilgumu, ir atbilstošs. Pareizā metode naudas soda aprēķināšanai būtu piemērot palielinājumu tikai pamatsummai

5 miljonu EUR apmērā. Pati Komisija, šķiet, bija iecerējusi šādu rezultātu, jo Lēmuma 392. apsvērumā tā ir norādījusi, ka “uz pārkāpuma smaguma pamata noteiktā sākuma summa (385. apsvērumš) tādējādi [tika] palielināta par 35 %”. Lēmuma 385. apsvērumš tomēr norāda tikai uz sākotnējo sākuma summu 5 miljonu EUR apmērā.

- 134 Treškārt, *ADM* uzskata, ka Komisija ir pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, naudas soda sākuma summas preventīvās iedarbības mērķiem ņemdama vērā apstākli, ka lieliem uzņēmumiem ir zināšanas un juridiski ekonomiskā infrastruktūra, kas tiem ļauj labāk novērtēt savas rīcības pārkāpjošo raksturu un apzināties sekas, kas izriet no konkurences tiesībām (Lēmuma 386. punkts).
- 135 Faktiski saskaņā ar *ADM* viedokli pārkāpumā iesaistītie uzņēmumi ir multinacionālas uzņēmumu grupas, kuru tirdzniecības apgrozījums pasaules līmenī pārsniedz 300 miljonus EUR un kam tādējādi ir pieeja kā iekšējam juridiskajam dienestam, tā arī ārējiem juridiskajiem padomdevējiem, kas tiem ļauj noteikt riskus, kas saistīti ar iesaistīšanos aizliegtās vienošanās un novērtēt pārkāpuma sekas.
- 136 Turklāt Lēmums šajā sakarā neesot pienācīgi pamatots.
- 137 Komisija norāda, ka arguments par papildu palielinājumu 35 % apmērā, lai ņemtu vērā pārkāpuma ilgumu, ir jauns pamats, kas noraidāms kā nepieņemams saskaņā ar Pirmās instances tiesas reglamenta 48. panta 2. punktu. Tāpat Komisija lūdz noraidīt arī visus pārējos izvirzītos pamatus.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

138 *ADM* tādējādi izvirza, pirmkārt, samērīguma principa pārkāpumu, otrkārt, vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu un, treškārt, pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu.

Par samērīguma principa pārkāpumu

139 Saistībā ar šo pamatu *ADM* izvirza divus dažādus iebildumus.

140 Pirmkārt, *ADM* būtībā apgalvo, ka, tā kā uzņēmumi ir racionālas saimnieciskas vienības, lai naudas sodam būtu preventīva iedarbība, ir nepieciešams vienīgi, lai tas būtu noteikts tādā līmenī, kādā sagaidāmais apmērs pārsniedz no pārkāpuma gūto peļņu. Šajā sakarā būtu jāatgādina, ka preventīva iedarbība ir viens no galvenajiem apsvērumiem, kas jāievēro, nosakot naudas sodus (Tiesas 1970. gada 15. jūlija spriedums lietā 41/69 *Chemiefarma/Komisija*, *Recueil*, 661. lpp., 173. punkts, un 1972. gada 14. jūlija spriedums lietā 49/69 *BASF/Komisija*, *Recueil*, 713. lpp., 38. punkts, kā arī iepriekš 90. punktā minētā judikatūra).

141 Tomēr, ja naudas sods tiktu noteikts līmenī, kas aprobežojas ar aizliegtās vienošanās peļņas atņemšanu, tam nebūtu preventīvas iedarbības. Faktiski var saprātīgi prezumēt, ka, veicot finansiālus aprēķinus un pieņemot vadības lēmumus, uzņēmumi racionāli ņem vērā ne vien to naudas sodu, kurus tie riskē saņemt pārkāpuma gadījumā, apmēru, bet arī riska līmeni, ka aizliegtā vienošanās tiks atklāta. Turklāt, ja naudas soda funkcijas tiktu ierobežotas tikai ar peļņas vai iecerētās peļņas atņemšanu, netiktu pietiekami ņemts vērā attiecīgās rīcības pārkāpuma raksturs, ievērojot EKL 81. panta 1. punktu. Faktiski, padarot naudas sodu tikai par kompensāciju par nodarītajiem zaudējumiem bez preventīvās

iedarbības, kas var būt vērsta tikai uz rīcību nākotnē, vērā netiktu ņemts arī šāda pasākuma piespiedu raksturs saistībā ar konkrētu faktiski izdarītu pārkāpumu. Tādējādi, kā naudas soda preventīvā iedarbība, tā arī tā piespiedu raksturs attaisno to, ka Komisija var uzlikt naudas sodu, kas izskatāmās lietas apstākļu dēļ var pat nozīmīgi pārsniegt attiecīgā uzņēmuma gūtā labuma apmēru.

- 142 Tāpat arī tāda uzņēmuma gadījumā, kurš, tāpat kā *ADM*, darbojas daudzos tirgos un kura finansiālā kapacitāte ir īpaši nozīmīga, ar to vien, ka vērā tiek ņemts konkrētajā tirgū realizētais tirdzniecības apgrozījums, var nepietikt, lai nodrošinātu naudas soda preventīvu iedarbību. Faktiski, jo lielāks ir uzņēmums un jo vairāk tam ir kopējo resursu, kas tam ļauj neatkarīgi darboties tirgū, jo vairāk tam ir jāapzinās sava loma attiecībā uz pienācīgu konkurences funkcionēšanu tirgū. Tādējādi, faktiskie apstākļi, kas attiecas uz tāda uzņēmuma ekonomisko potenciālu, kas atzīts par vainīgu pārkāpuma izdarīšanā, ir jāņem vērā, nosakot naudas soda apmēru, lai nodrošinātu naudas soda preventīvu iedarbību.
- 143 Turklāt, kā to ir norādījusi Komisija un ko nav apstrīdējusi *ADM*, naudas sods, kas tika noteikts attiecībā uz *ADM* pēc palielinājuma koeficienta 2,5 piemērošanas, atbilst tikai nenozīmīgai daļai, proti — 0,0538 % no tās kopējā tirdzniecības apgrozījuma, un to arī no šī viedokļa nevar uzskatīt par nesamērīgu.
- 144 Otrkārt, savā atbildes rakstā *ADM* apgalvo, ka Komisija nekādi nevarēja 7,5 miljoniem EUR, kas jau ietvēra palielinājumu preventīvai iedarbībai, pieskaitīt 35 % naudas soda palielinājumu, lai ņemtu vērā pārkāpuma ilgumu. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Reglamenta 48. panta 2. punktu tiesvedības laikā nav atļauts izvirzīt jaunus pamatus, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar tādiem tiesību vai faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā. Savukārt pamats, kas ir tiešs vai netiešs papildinājums iepriekš sākotnējā prasības pieteikumā

izvirzītām pamatām un ir cieši saistīts ar to, ir atzīstams par pieņemamu. Analogisks risinājums attiecas uz pamata pamatošanai izvirzītu iebildumu (Pirmās instances tiesas 2002. gada 21. marta spriedums lietā T-231/99 *Joyson/Komisija, Recueil*, II-2085. lpp., 156. punkts).

145 Izskatāmajā lietā savā prasības pieteikumā *ADM* apgalvoja, ka palielinājuma koeficients 2,5 ir pārmērīgs, būtībā uzskatot, ka tas pārsniedz apmēru, kāds nepieciešams, lai nodrošinātu naudas soda preventīvo iedarbību. Savā atbildes rakstā un pakārtoti savam iepriekšējam iebildumam tā apgalvo, ka Komisijai palielinājums 35 % apmērā uz pārkāpuma ilguma pamata katrā ziņā būtu bijis jāpiemēro nevis apmēram, kas bija noteikts pēc palielinājuma koeficienta 2,5 piemērošanas, bet gan apmēram, kas tika noteikts pirms šī palielinājuma koeficienta piemērošanas. Šādā veidā *ADM* izvirza iebildumu, kas ir cieši saistīts ar prasības pieteikumā izvirzīto, tādējādi vienīgi papildinot iepriekš izvirzītu pamatu. Tā rezultātā šis iebildums ir jāizskata pēc būtības.

146 Attiecībā uz *ADM* izvirzītā iebilduma pamatotību Komisija sākuma summai, kurai jau bija piemērots palielinātais koeficients 2,5, pamatoti ir piemērojusi palielinājuma koeficientu, kas balstīts uz pārkāpuma ilgumu. Šajā sakarā, kā tas tikko ticis nospriests (skat. iepriekš 140.–143. punktu), palielinājuma koeficients 2,5 ir preventīvs apstāklis, kas nodrošina, pirmkārt, ka naudas sodam ir pietiekama preventīva iedarbība saistībā ar iesaistītā uzņēmuma iezīmēm. Turpinot, Komisijai nekas neliedza šādi iegūtam skaitlīm piemērot otru apstākli, ar kuru ņemts vērā rīcības, kas veido pārkāpumu, raksturs. Faktiski, jo vairāk uzņēmumu ir gatavi izdarīt ļoti smagus pārkāpumus ilgākā laika posmā, jo lielāka nepieciešamība pēc preventīvas iedarbības.

147 Attiecībā uz Lēmuma 392. apsvērumā ietverto norādi uz 385. apsvērumu Komisija Pirmās instances tiesās atzina, ka notikusi kļūda. Tomēr šī kļūda neietekmē Lēmuma tiesiskumu, jo no tā, kā tika aprēķināts palielinājums sakarā ar pārkāpuma ilgumu, un no norādes uz sākuma summu, kas noteikta par pārkāpuma smagumu, kas ietver

palielinājumu, piemērojot palielinājuma koeficientu 2,5, skaidri izriet, ka Komisija bija domājusi atbilstoši pārkāpuma smagumam pielāgoto sākuma summu. Tas ir skaidrs arī no Komisijas analīzes loģiskās secības, kurā Lēmuma 378.–388. apsvērumā soli pa solim vērā ņemti iesaistīto uzņēmumu konkrētie apstākļi. Tāpēc ir redzams, ka faktiski 392. apsvērumā ietvertā norāde attiecās nevis tikai uz 385. apsvērumu, bet arī uz 385.–388. apsvērumu. Šajā kontekstā tāpat būtu jāņem vērā, Pamatnostādnēs precizētais, ka, ievērojot pārkāpuma ilgumu, ir “jānosaka iespējams naudas soda apmēra palielinājums” (1.B punkta otrā daļa).

148 Tāpēc *ADM* ir kļūdaini Komisijai pārmetusi, ka tā palielinājumam, pamatojoties uz nepieciešamību nodrošināt preventīvu iedarbību, pievienojusi vēl 35 % naudas soda palielinājumu, ievērojot pārkāpuma ilgumu.

149 Tā rezultātā ar samērīguma principa pārkāpumu saistītais pamats ir noraidāms.

Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu

150 *ADM* apgalvo, ka visi pārkāpumā iesaistītie uzņēmumi ietilpa starptautiskās uzņēmumu grupās, kurām tādējādi bija pieeja iekšējiem un ārējiem juridiskiem padomdevējiem, kas tām ļāva izlemt, vai pastāv risks noslēgt prettiesisku aizliegtu vienošanos, un novērtēt pārkāpuma sekas.

151 Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka Lēmumā Komisija patiešām apsvērusi divus iemeslus, kāpēc dažiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, tostarp *ADM*, noteiktajai naudas soda sākuma summai ir piemērojams palielinājuma koeficients 2,5. Komisija apgalvoja, ka tas bija nepieciešams, pirmkārt, lai nodrošinātu, ka naudas sodam ir pietiekama preventīva iedarbība, un, otrkārt, lai ņemtu vērā apstākli, ka lieliem uzņēmumiem ir zināšanas un juridiskā un ekonomiskā infrastruktūra, kas tiem ļauj labāk novērtēt, vai to rīcība ir pārkāpums, un apzināties sekas, kas no tā izriet atbilstoši konkurences tiesībām (Lēmuma 386. apsvērums).

152 Tomēr no Lēmuma 388. apsvēruma izriet, ka būtībā Komisija nolēma attiecībā uz *ADM* piemērot palielinājuma koeficientu 2,5, lai naudas sodam būtu preventīva iedarbība. Kā jau tas tika minēts iepriekš 139.–143. punktā, Komisija pamatoti ir ņēmusi vērā nepieciešamību nodrošināt, lai naudas sodam būtu pietiekama preventīva iedarbība, un, konkrētāk, ka tā varēja uzskatīt, — kā norādīts Lēmuma 387. apsvērumā — ka, nosakot attiecīgo sākuma summu, kas aprēķināta, ievērojot relatīvo nozīmi konkrētajā tirgū, vērā bija jāņem iesaistīto uzņēmumu lielums un kopējie resursi. Turpinājumā, ievērojot, ka *ADM* un *Akzo* katram 2000. gadā tirdzniecības apgrozījums pasaulē bija aptuveni 14 miljardi EUR, kamēr citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem apgrozījums bija tikai no 300 miljoniem līdz 3 miljardiem EUR, nevar apstrīdēt, ka, lai sasniegtu šo mērķi, Komisija bija tiesīga nošķirt divas aizliegtās vienošanās dalībnieku kategorijas atbilstoši to lielumam un kopējiem resursiem un palielināt *ADM* un *Akzo* uzliedzamo naudas soda pamatsummu, piemērojot palielinājuma koeficientu 2,5.

153 Attiecībā uz iesaistīto uzņēmumu zināšanām un juridiski ekonomisko infrastruktūru Pirmās instances tiesa uzskata, ka tās var ņemt vērā, lai palielinātu naudas soda apmēru. Izskatāmajā lietā *ADM* neapstrīd, ka tai bija šādas zināšanas un juridiski ekonomiskā infrastruktūra. Turklāt var uzskatīt, ka tāda uzņēmuma kā *ADM*, kura pasaules tirdzniecības apjoms 2000. gadā bija aptuveni 14 miljardi EUR, rīcībā ir šādas zināšanas un infrastruktūra. Tā rezultātā Komisija pamatoti konstatējusi, ka *ADM* rīcībā bija šādas zināšanas un infrastruktūra, tādējādi palielinot tai uzliedzamo naudas soda pamatsummu. Šo konstatāciju nevar apstrīdēt, izmantojot *ADM*

argumentu, ka arī uzņēmumiem otrā kategorijā bija zināšanas un juridiski ekonomiskā infrastruktūra, kas attaisnotu šiem uzņēmumiem uzlikto sodu palielināšanu. Pat ja šis apstāklis tiktu pierādīts un Komisija kļūdainā kārtā nebūtu konstatējusi, ka arī uzņēmumiem šajā otrajā kategorijā bija šādas zināšanas un infrastruktūra, *ADM* tāpat nevar uz to atsaukties, lai panāktu tai uzliktā naudas soda samazinājumu.

- 154 Tā rezultātā ar vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu saistītais pamats ir noraidāms.

Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu

- 155 Neiesniedzot turpmākus argumentus, *ADM* apgalvo, ka Lēmums nav pienācīgi pamatots attiecībā uz palielinājuma koeficientu 2,5. Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka Lēmuma 386. apsvērumā Komisija ir atsaukusies uz diviem jau iepriekš 151. punktā minētajiem iemesliem palielinājuma koeficienta piemērošanai. Tālāk, Lēmuma 387. apsvērumā, Komisija ir paskaidrojusi, ka, ņemot vērā šī Lēmuma 48. apsvērumā norādītos skaitļus, bija nepieciešams aizliegtās vienošanās dalībniekus iedalīt divas kategorijās. Visbeidzot, Lēmuma 388. apsvērumā tā ir norādījusi, ka uzskata par atbilstošu piemērot palielinājuma koeficientu 2,5, lai nodrošinātu, ka naudas sodam ir preventīva iedarbība.
- 156 Attiecībā uz *ADM* piemērotā palielinājuma koeficienta nozīmi Komisija būtu varējusi aprobežoties ar to, ka tā būtu norādījusi uz šī uzņēmuma lielumu, kāds tas aptuvenā veidā izriet no tā realizētā kopējā tirdzniecības apgrozījuma, un uzsvērusi

nepieciešamību nodrošināt naudas soda preventīvu iedarbību. Komisijai saistībā ar tās pienākumu norādīt pamatojumu nebija pienākuma norādīt skaitliskos pierādījumus attiecībā uz aprēķinu metodi, kas ir šīs izvēles pamatā (šajā sakarā skat. Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-291/98 P *Sarrió/Komisija, Recueil*, I-9991. lpp., 80. punkts).

- 157 Tādējādi Komisija ir sniegusi pienācīgu Lēmuma pamatojumu šajā jautājumā, un ar pienākuma sniegt pamatojumu saistītais pamats arī ir noraidāms.

6. Par to, ka pastāv kļūdas novērtējumā, kas ir saistītas ar aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu

a) Ievads

- 158 Vispirms būtu jāatgādina, ka pārkāpuma smagums ir jānosaka, vadoties no vairākiem faktoriem (skat. iepriekš 76. punktu). Šajā kontekstā aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu var ņemt vērā kā vienu no attiecināmajiem kritērijiem.

- 159 Pamatnostādnēs (1.A punkta pirmā daļa) Komisija ir norādījusi, ka, novērtējot pārkāpuma smagumu, tā ņem vērā “[pārkāpuma] konkrēto ietekmi uz tirgu, ja to ir iespējams izmērīt”, kā arī tā raksturu un konkrētā ģeogrāfiskā tirgus lielumu.

- 160 Attiecībā uz izskatāmo lietu no Lēmuma 334.–388. apsvēruma izriet, ka Komisija faktiski naudas soda apmēru, kas tika noteikts, vadoties no pārkāpuma smaguma, noteica, ņemot vērā šos trīs kritērijus. Konkrētāk, tā šajā kontekstā uzskatīja, ka aizliegtā vienošanās bija “ar konkrētu ietekmi” uz nātrija glukonāta tirgu (Lēmuma 371. apsvērums).
- 161 Saskaņā ar *ADM* viedokli Komisija ir pieļāvusi vairākas kļūdas novērtējumā, vērtējot aizliegtās vienošanās ietekmi uz konkrēto tirgu. Saskaņā ar *ADM* viedokli šīs kļūdas ietekmē naudas soda apmēra aprēķināšanu.

b) Par to, ka Komisija esot izvēlējusies kļūdainu pieeju, lai parādītu aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu

Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 162 *ADM* uzskata, ka Komisija nav iesniegusi pierādījumus, ka aizliegtā vienošanās konkrēti ietekmēja nātrija glukonāta tirgu, it īpaši to kļūdu dēļ, kuras pieļautas tās pieejā, nonākot pie šī secinājuma.
- 163 Vispirms saskaņā ar *ADM* viedokli Komisija vienīgi konstatēja, ka aizliegtā vienošanās faktiski bija īstenota, un no tā secināja, ka tai ir jābūt bijušai konkrētai ietekmei uz tirgu. *ADM* uzsver — kā izriet no Pamatnostādņu 1.A punkta pirmās daļas un kā to ir atzinusi arī Komisija Lēmuma 341. apsvērumā, — ka aizliegtas vienošanās īstenošanu nedrīkst jaukt ar tās ietekmi uz konkrēto tirgu.

164 Tāpat *ADM* uzskata, ka Komisijai nebija tiesību balstīties uz relatīvi ilgo aizliegtās vienošanās pastāvēšanas laiku, lai konstatētu, ka tai bija konkrēta ietekme uz tirgu. *ADM* norāda, ka Komisija nav iesniegusi pierādījumus par konkrēto ietekmi, taču tā ir tikai prettiesiski balstījies uz attiecīgu prezumpciju šajā sakarā.

165 Visbeidzot, attiecībā uz nātrija glukonāta cenu attīstību *ADM* norāda, ka Komisija nav iesniegusi pierādījumus, ka aizliegtā vienošanās atstāja “izmērojamu” ietekmi uz šo attīstību, kā tai tas bija jādara saskaņā ar Pamatnostādņu 1.A punkta pirmo daļu. No otras puses, saskaņā ar *ADM* viedokli Komisija balstījās tikai uz diagrammu, kas bija atrasta *Roquette* mītnē izmeklēšanas laikā, un, salīdzinot Komisijas no šīs diagrammas izrietošos konstatējumus ar *ADM* atbalstītajiem argumentiem, Komisija atzīmēja, ka šie “argumenti [..] pārlicinošā veidā neparāda, ka aizliegtās vienošanās īstenošanai nevarētu būt bijusi nekāda loma cenas svārstībās” (Lēmuma 359. apsvērumus). Tāpat *ADM* kritizē apstākli, ka, nenoliedzot šā argumenta spēkā esamību kā tādu, Komisija vienīgi atzīmēja, ka nātrija glukonāta cenu attīstība, kāda tā izriet no minētās diagrammas, “tāpat pilnībā saskanēja ar pastāvošo aizliegto vienošanos” (turpat). Saskaņā ar *ADM* viedokli, ievērojot šādu pieeju, Komisija nav iesniegusi pierādījumus, ka aizliegtā vienošanās konkrēti ietekmēja tirgu, bet tieši pretēji — ir prettiesiski apgriezusi otrādi pušu pierādīšanas pienākumu.

166 Komisija neapstrīd, ka nedrīkst jaukt kritērijus, kas saistīti ar aizliegtās vienošanās īstenošanu un tās konkrēto ietekmi, un ka tieši Komisijai ir jāiesniedz pierādījumi, ka aizliegtā vienošanās konkrēti ietekmējusi tirgu. Tomēr tā norāda, ka šajā gadījumā tā nav apgriezusi otrādi pierādīšanas pienākumu, bet gan tieši otrādi — atbilstoši attiecīgajām tiesību normu prasībām iesniegusi pierādījumus par šādu aizliegtās vienošanās ietekmi.

Pirmās instances tiesas vērtējums

167 Ievērojot *ADM* izvirzītos iebildumus attiecībā uz Komisijas izvēlēto pieeju, lai pierādītu, ka aizliegtā vienošanās konkrēti ietekmējusi nātrija glukonāta tirgu, pirms

lemšanas par *ADM* izvirzīto argumentu pamatotību ir jāsniedz Komisijas analīzes kopsavilkums atbilstoši Lēmuma 340.–369. apsvērumā norādītajam.

— Komisijas veiktās analīzes kopsavilkums

168 Vispirms Lēmuma 340. apsvērumā Komisija savu analīzi ir uzsākusi šādi:

“Komisija uzskata, ka pārkāpumam, kuru izdarīja uzņēmumi, kuri laika periodā, uz kuru attiecās Lēmums, aptvēra 90 % pasaules nātrija glukonāta tirgus un 95 % Eiropas nātrija glukonāta tirgus, bija konkrēta ietekme uz nātrija glukonāta tirgu EEZ, jo tas tika rūpīgi īstenots. Tā kā pasākumi bija īpaši izstrādāti, lai ierobežotu pārdošanas apjomu, lai panāktu augstākas cenas, nekā tās būtu bijušas citos apstākļos, un pārdotu precī tikai noteiktiem klientiem, tie obligāti ir ietekmējuši normālo tirgus attīstību un tāpēc tiem ir bijusi ietekme uz tirgu.”

169 Lēmuma 341. apsvērumā Komisija ir uzsvērusi, ka, “ciktāl, iespējams, [ir ticis nošķirts] jautājums par aizliegtu vienošanos īstenošanu no jautājuma par šīs īstenošanas ietekmi uz tirgu”, bet ka “tomēr saprotamā kārtā pastāv[ēja] pārklāšanās starp zināmiem faktiskajiem elementiem, kas izmantoti, lai nonāktu pie secinājumiem šajos divos jautājumos”.

170 Tādā veidā, pirmkārt, Komisija vispirms analizēja aizliegtās vienošanās īstenošanu (Lēmuma 342.–351. apsvērumi). Saskaņā ar Komisijas viedokli dažādie elementi,

kuri attiecās uz par aizliegtās vienošanās stūrakmeni uzskatīto, proti, tirdzniecības kvotām, parādīja, ka aizliegtā vienošanās ir tikusi īstenota. Turklāt Komisija atsaucās uz to, ka “aizliegto vienošanos raksturoja pastāvīgas rūpes par mērķa un/vai minimālo cenu noteikšanu”, un piebilda, ka, pēc tās domām, “šīm cenām [bija] jābūt ietekmei uz dalībnieku rīcību, neraugoties uz faktu, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki tās sistemātiski nebija sasnieguši” (Lēmuma 348. apsvērums). Komisija secināja, ka “[aizliegtās vienošanās] ieviešanas efektivitāti nevar apšaubīt” (Lēmuma 350. apsvērums).

- 171 Otrkārt, Komisija izvērtēja pārkāpuma ietekmi uz nātrija glukonāta tirgu. Šajā sakarā tā vispirms norādīja uz konkrētā tirgus novērtējumu Lēmuma 34.–41. apsvērumā. Turpinājumā, norādot uz jau Lēmuma 235. un 236. apsvērumā veikto novērtējumu, Komisija, pamatojoties uz *Roquette* mītnes vietā atrastajām divām tabulām (turpmāk tekstā — “diagrammas”) (Lēmuma 354. apsvērums), norādīja:

“Cenu attīstība atbilstoši *Roquette* mītnes vietā atrastajām [diagrammām]” liek domāt, ka aizliegtās vienošanās dalībnieku izvirzītais mērķis vismaz daļēji tika sasniegts. Abas [diagrammas] parāda nātrija glukonāta cenas attīstību [Francijas frankos (FRF)] Eiropā laikā no 1977. līdz 1995. gadam un parāda, ka 1985. gadā Eiropas nātrija glukonāta cena kritās. Ir domājams, ka šī attīstība, iespējams, bija agrākās aizliegtās vienošanās sabrukuma un ražošanas jaudu izmantošanas tālākas palielināšanās rezultāts. 1986. gada beigās cena bija gandrīz par 50 % zemāka nekā 1985. gada sākumā. Ir ļoti iespējams, ka jauno aizliegto vienošanos ieviešana, sākot ar 1986. gadu, nozīmīgi veicināja kraso cenas palielināšanos laikā no 1987. līdz 1989. gadam, kad cena bija divkārtšojusies. Pēc cenas samazināšanās 1989. gadā, kas bija mazāka nekā 1985. gadā, cena līdz 1995. gadam saglabājās aptuveni par 60 % augstāka nekā 1987. gadā.”

172 Lēmuma 235. un 236. apsvērumā, uz kuriem norāde ietverta tā 354. apsvērumā, Komisija norādīja:

“(235) Divi pārbaudes laikā *Roquette* mītnē atrastie dokumenti ir pietiekami pašsaprotami un ir pierādījumi par rezultātiem, kas iegūti aizliegtās vienošanās par nātrija glukonātu rezultātā. Starp tiem ir [diagramma], kas parāda vidējo “Eiropas” cenu no 1977. gada līdz 1995. gadam.

(236) Pārsteidzošā kārtā [viena no diagrammām] parāda, ka 1981. un 1987. gadā, kad attiecīgi tika īstenota “pirmā” un “otrā” aizliegtā vienošanās, cenas strauji cēlās. 1985. gadā cenas strauji kritās, tas atbilst “pirmās aizliegtās vienošanās” beigu laika posmam, kad *Roquette* no tās izstājās. Krass cenas pieaugums notika laikā no 1987. līdz 1989. gadam, kad nātrija glukonāta cena būtībā palielinājās divas reizes. No 1989. līdz 1995. gadam tā saglabājās aptuveni par 60 % augstāka nekā 1987. gadā, kad tā bija savā zemākajā līmenī. Ir jānorāda, ka pretēji 1981.–1986. gada periodam nātrija glukonāta cenu ievērojami augstu varēja saglabāt līdz 1995. gadam.”

173 Turpinājumā Komisija rezumēja, analizēja un noraidīja dažādus ieinteresēto pušu administratīvā procesa laikā izvirzītos argumentus ar mērķi apstrīdēt secinājumu, pie kura tā bija nonākusi, analizējot *Roquette* mītnē atrastās diagrammas. Attiecībā uz *ADM* argumentiem, ar kuriem it īpaši tika apgalvots, ka šī cenas attīstība būtu notikusi arī tad, ja aizliegtā vienošanās nebūtu pastāvējusi, Komisija norādīja (Lēmuma 359., 365. un 369. apsvērums):

“(359) [...] *ADM* izvirzītie argumenti pārlicinošā veidā neparāda, ka aizliegtās vienošanās īstenošana nav varējusi ietekmēt cenu svārstības. Kamēr *ADM*

izvirzītais scenārijs var īstenoties, ja aizliegtā vienošanās nepastāv, tas arī pilnībā atbilst aizliegtās vienošanās situācijai. Kapacitātes palielināšanās astoņdesmito gadu vidū varētu būt gan cēlonis, gan iznākums pirmās aizliegtās vienošanās sabrukumam (1981.–1985.). Kas attiecas uz attīstību kopš 1987. gada, tā pilnībā atbilst aizliegtās vienošanās darbības atjaunotai aktivizācijai šajā periodā. Tāpēc apstākli, ka nātrija glukonāta cena sāka pieaugt, nevar pilnībā izskaidrot tikai ar konkurences norisi, bet tas ir jāinterpretē, ņemot vērā apstākli, ka dalībnieki bija vienojušies par “cenas sliksni” un tirgus daļu sadali, kā arī par ziņošanas un uzraudzības sistēmu. Visi šie faktori ir veicinājuši sekmīgu cenas pieaugumu.

[..]

- (365) Viena no *Roquette* mītnē atrastajām [diagrammām] apliecina, ka laika posmā no 1991. līdz 1995. gadam, kad *ADM* bija aizliegtās vienošanās dalībniece, cenas saglabājās nemainīgas vai nedaudz samazinājās. Nekas neliecina par to, ka cenas būtu samazinājušās, nemaz nerunājot par to, ka cenu līmenis neesot bijis rentabls. Ticamāks izskaidrojums, kāpēc *ADM* no aizliegtās vienošanās izstājās, varētu būt tas, ka tieši pēc pievienošanās tai *ADM* skāra nozīmīgas tehniskās problēmas, kuras turpinājās. Tāpēc tā nevienā brīdī nevarēja izpildīt savas tirdzniecības kvotas.

[..]

- (369) Visbeidzot, ir neiedomājami, ka dalībnieki būtu atkārtoti piekrituši tikties dažādās pasaules vietās, lai sadalītu tirdzniecības kvotas, noteiktu cenas un nodalītu klientus šādā ilgā laika periodā, ņemot vērā, cita starpā, ar to saistītos riskus, ja tie būtu uzskatījuši, ka aizliegtā vienošanās nekādi neietekmē vai arī tās ietekme uz nātrija glukonāta tirgu ir ierobežota.”

— Vērtējums

- 174 Vispirms būtu jāatgādina, ka saskaņā ar Pamatnostādņu 1.A punkta pirmo daļu Komisijai, aprēķinot naudas sodu uz pārkāpuma smaguma pamata, cita starpā, ir jāņem vērā “[pārkāpuma] konkrētā ietekme uz tirgu, ja to ir iespējams izmērīt”.
- 175 Šajā sakarā ir jāanalizē vārdi “ja to [t.i. — konkrēto ietekmi] ir iespējams izmērīt”. It īpaši tas ir jautājums par to, vai šo vārdu nozīmē Komisija, aprēķinot naudas sodu, var pārkāpuma konkrēto ietekmi ņemt vērā tikai un tiklīdz, ciktāl tā spēj šo ietekmi noteikt.
- 176 Kā pamatoti norādījusi Komisija, aizliegtās vienošanās ietekmes uz tirgu novērtējums obligāti ietver norādi uz prezumpcijām. Šajā sakarā Komisijai it īpaši ir jāapsver, kāda būtu konkrētās preces cena, ja aizliegtā vienošanās nebūtu pastāvējusi. Izvērtējot faktiskās cenu attīstības iemeslus, ir bīstami spekulēt attiecībā uz šo cēloņu relatīvo nozīmi. Ir jāņem vērā objektīvais apstāklis, ka aizliegtās vienošanās par cenām dēļ dalībnieki ir īpaši atteikušies no savas brīvības savstarpēji sacensties attiecībā uz cenām. Tādējādi ietekmes, kas izriet no citiem apstākļiem, nevis aizliegtās vienošanās dalībnieku brīvprātīgas atturēšanas, novērtējums obligāti ir pamatots ar saprātīgu iespējamību un nav precīzi nosakāms.
- 177 Tāpēc, ja vien šim kritērijam, kuru var ņemt vērā, nosakot naudas soda apmēru, neatņem tā lietderīgo iedarbību, Komisijai nevar pārvest, ka tā ir balstījies uz aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu, neraugoties uz faktu, ka tā nevar noteikt šīs ietekmes apmēru vai šajā sakarā sniegt skaitlisku novērtējumu.

- 178 Tā rezultātā aizliegtās vienošanās konkrētā ietekme uz tirgu ir jāuzskata par pietiekami pierādītu, ja Komisija var sniegt konkrētus un ticamus pierādījumus, kas ar saprātīgu iespējamību norāda, ka aizliegtā vienošanās ir ietekmējusi tirgu.
- 179 Izskatāmajā lietā no Komisijas analīzes kopsavilkuma (skat. iepriekš 168.–173. punktu) izriet, ka Komisija, konstatējot, ka aizliegtā vienošanās “konkrēti ietekmēja” tirgu, balstījās uz diviem pierādījumiem. Pirmkārt, tā atsaucās uz faktu, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki bija rūpīgi īstenojuši aizliegtās vienošanās nolīgumu (skat. it īpaši 340. apsvērumu, kas citēts iepriekš 168. punktā), kas pastāvēja ilgu laika periodu (Lēmuma 369. apsvēruma, citēts iepriekš 173. punktā). Otrkārt, Komisija uzskatīja, ka *Roquette* mītnē atrastās diagrammas norāda uz zināmu saskaņotību starp cenām, ko noteica ar aizliegto vienošanos, un cenām, kuras tirgū faktiski noteica aizliegtās vienošanās dalībnieki (Lēmuma 354. apsvēruma, skat. iepriekš 171. punktu).
- 180 Pretēji *ADM* apgalvotajam Komisija neaprobežojās ar to, ka tāpēc vien, ka aizliegtā vienošanās tika faktiski īstenota, tā būtu secinājusi, ka ir bijusi konkrēta ietekme uz nātrija glukonāta tirgu. Kā izriet no iepriekš citētajiem Lēmuma fragmentiem, Komisija cik vien iespējams mēģināja pārbaudīt aizliegtās vienošanās īstenošanu un tās konkrēto ietekmi uz tirgu, būtībā konstatējot, ka aizliegtās vienošanās īstenošana ir iepriekšējs un obligāts nosacījums, lai pierādītu tās konkrēto ietekmi, taču tas nav pietiekams, lai to pierādītu (šajā sakarā skat. Lēmuma 341. apsvērumu). Ir tiesa, ka Lēmuma 341. apsvērumā Komisija atzina, ka bija “neizbēgami, ka noteikti fakti, kuri tika izmantoti, lai nonāktu pie šiem diviem secinājumiem, pārklājās” — tas ir iemesls, kāpēc Komisija nav vienmēr, kā to norādījusi *ADM*, izmantojusi piemērotus jēdzienus katrā no Komisijas analīzes sadaļām. Tomēr *ADM* ir kļūdaini pārmetusi, ka Komisija bija sajaukusi aizliegtās vienošanās īstenošanu un tās konkrēto ietekmi. Turklāt, tā kā tā ir obligāts priekšnoteikums aizliegtās vienošanās konkrētajai ietekmei, aizliegtās vienošanās faktiskā īstenošana ir sākotnēja norāde, ka tai ir bijusi konkrēta ietekme.

- 181 Turklāt Komisijai nevar pārnest, ka tā ir konstatējusi, ka tādā gadījumā kā izskatāmais, kad aizliegtās vienošanās dalībnieki aptvēra vairāk nekā 90 % pasaules nātrija glukonāta tirgus un 95 % EEZ nātrija glukonāta tirgus un bija veltījuši ievērojamas pūles šīs aizliegtās vienošanās nolīgumu organizācijai, izpildei un uzraudzībai, tās īstenošana bija spēcīga norāde par ietekmi uz tirgu, ņemot vērā (skat. iepriekš 179. punktu), ka Komisija neaprobežojās ar šo analīzi.
- 182 Turklāt Komisijai bija tiesības uzskatīt, ka šo pierādījumu nozīme palielinās līdz ar aizliegtās vienošanās pastāvēšanas ilgumu. Veiksmīga tādās kompleksas aizliegtās vienošanās funkcionēšana, kura, kā šajā gadījumā, attiecās uz cenu noteikšanu, tirgus sadalīšanu un informācijas apmaiņu, cita starpā ietver nozīmīgus administratīvus un ar vadību saistītus izdevumus. Komisija tāpēc saprātīgā kārtā varēja uzskatīt, ka tas, ka uzņēmumi turpināja izdarīt pārkāpumu un nodrošināja, ka tas tika efektīvi vadīts ilgā laika posmā, neraugoties uz risku, kas ir saistīts ar šādām prettiesiskām darbībām, norāda, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki no šīs aizliegtās vienošanās guva noteiktu peļņu, un tādējādi, ka tai bija konkrēta ietekme uz tirgu, pat ja šo ietekmi nebija iespējams izmērīt.
- 183 Attiecībā uz *Roquette* mītnē atrastajām diagrammām no Komisijas veiktās analīzes izriet (skat. iepriekš 171. un 172. punktu), ka, neapgalvojot, ka šīs diagrammas bija neapstrīdams pierādījums, ka aizliegtā vienošanās ietekmējusi cenas, un pat nemēģinot izmērot šo ietekmi, Komisija uzskatīja, ka bija "ļoti iespējams", ka nolīgumu īstenošana "būtiski veicināja" cenu attīstību.
- 184 Turpinājumā tiks izvērtēts, vai, kā to apgalvo *ADM*, Komisija ir pieļāvusi kļūdas, vērtējot faktus, ar kuriem tā ir pamatojusi savus secinājumus. Tomēr, ievērojot iepriekš 178. punktā jau nospiesto, *ADM* ir nepamatoti Komisijai pārmetusi, ka tā ir izmantojusi kļūdainu pieeju, lai pierādītu, ka aizliegtā vienošanās bija ietekmējusi nātrija glukonāta cenu attīstību. Fakts, ka, atbildot uz *ADM* argumentiem, Komisija būtībā atzina, ka tā nevarēja izslēgt, ka šī cenu attīstība būtu varējusi notikt arī, ja aizliegtā vienošanās nebūtu pastāvējusi, bet ka, ievērojot aizliegtās vienošanās efektīvo īstenošanu un paralēles starp faktiskajām cenām un cenām, par kurām bija

noslēgta vienošanās, šis arguments nebija pārliecinošs. Neprasot, kā to norādījusi *ADM*, lai iesaistītie uzņēmumi iesniegtu pierādījumus par pretējo, proti, pierādījumus, kurus iepriekš 177. punktā norādīto iemeslu dēļ praksē bieži vien neesot iespējams iesniegt, Komisija šādā veidā gluži pretēji rūpīgi ir izsvērusi dažādos argumentus par un pret tās secinājumiem.

185 No iepriekš iztirzātā izriet, ka Komisija nav izmantojusi kļūdainu pieeju, novērtējot aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz nātrija glukonāta tirgu.

c) Par nātrija glukonāta cenas attīstības novērtējumu

186 *ADM* uzskata, ka Komisijas Lēmumā izvirzītie argumenti nepamato secinājumu, ka esot "ļoti iespējams, ka jaunās aizliegtās vienošanās nolīgumu īstenošana, sākot ar 1986. gadu, bija nozīmīgi veicinājusi krasu cenas palielināšanos (dubultu), kas konstatēta no 1987. līdz 1989. gadam" (Lēmuma 354. apsvērumš). Šajā sakarā tā izvirza divus atšķirīgus argumentu virzienus.

Par to, ka Komisijai neesot bijusi pietiekama informācija un tā nav ņēmusi vērā citus administratīvā procesa ietvaros izvirzītos argumentus

— Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

187 *ADM* atsaucas uz faktu, ka maz ticams, ka būtu pastāvējusi aizliegtās vienošanās iedarbība papildus tirgus spēku iedarbībai. No Lēmuma preambulas izriet, ka paši

iesaistītie uzņēmumi norādīja, ka no 1986. līdz 1987. gadam noteiktā cena nenosedza izejvielu izmaksas un ka pat 1989. gadā, kad cena bija sasniegusi savu augstāko līmeni, šīs izmaksas netika nosegtas. *ADM* norāda, ka šādā situācijā cena būtu palielinājusies jebkurā gadījumā, pat ja aizliegtā vienošanās nepastāvētu.

188 *ADM* tāpat uzskata, ka Komisijai bija ļoti maz informācijas par laika posmu no 1987. līdz 1989. gadam: tai neesot bijuši pierādījumi par cenām, par kurām bija noslēgta vienošanās, pirms 1989. gada 9. augusta. Visbeidzot, *ADM* norāda, ka cenas attiecībā uz laika periodu no 1986. līdz 1987. gadam liek domāt, ka ir pastāvējusi plēsonīgo cenu politika, lai liktu sabiedrībai *FinnSugar*, sabiedrībai, no kuras *ADM* 1989. gadā bija nopirkusi nātrija glukonāta ražošanas tehnoloģiju (turpmāk tekstā — "*FinnSugar*"), atmest paplašināšanās plānus.

189 Komisija apstrīd šo vērtējumu, uzsverot, ka, ja preces cena ir izputinoša un piedāvājums pārsniedz pieprasījumu, cena var palielināties tikai tad, ja viens no uzņēmumiem tirgū ir izputējies un pamet šo tirgu, un ka šajā gadījumā neviens no uzņēmumiem viens pats nebūtu varējis paaugstināt cenas ar vienpusēju lēmumu, nezaudējot savu tirgus daļu. Komisija tādēļ uzskata, ka, lai gan palielinājums varētu notikt bez aizliegtās vienošanās, aizliegtā vienošanās pastāvēja, un piedāvā visticamāko cenas attīstības izskaidrojumu.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

190 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai kontrolētu Komisijas novērtējumu aizliegtās vienošanās konkrētajai ietekmei uz tirgu, ir īpaši svarīgi, lai Tiesa izvērtētu Komisijas novērtējumu aizliegtās vienošanās ietekmei uz cenām (iepriekš 38. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 148. punkts, un šajā sakarā — Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā *T-308/94 Cascades*/Komisija, *Recueil*, II-925. lpp., 173. punkts, un iepriekš 110. punktā minētais spriedums lietā *Mayr-Melnhof*/Komisija, 225. punkts).

- 191 Turklāt judikatūra atgādina, ka, nosakot pārkāpuma smagumu, it īpaši jāņem vērā inkriminētās rīcības tiesiskā regulējuma un ekonomiskais konteksts (Tiesas 1975. gada 16. decembra spriedums apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie* u.c./Komisija, *Recueil*, 1663. lpp., 612. punkts, un iepriekš 76. punktā minētais spriedums lietā *Ferriere Nord*/Komisija, 38. punkts) un ka, lai novērtētu pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, Komisijai kā atskaites punkts jāpieņem konkurence, kas parastos apstākļos būtu pastāvējusi, ja pārkāpuma nebūtu bijis (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Suiker Unie* u.c./Komisija, 619. un 620. punkts; iepriekš 110. punktā minēto spriedumu lietā *Mayr-Melnhof*/Komisija, 235. punkts, un Pirmās instances tiesas 1999. gada 11. marta spriedumu lietā T-141/94 *Thyssen Stahl*/Komisija, *Recueil*, II-347. lpp., 645. punkts).
- 192 No tā izriet, pirmkārt, ka aizliegtā vienošanās gadījumā, it īpaši attiecībā uz aizliegtām vienošanās par cenām, ir jākonstatē, ka šādi nolīgumi faktiski iesaistītajiem uzņēmumiem ir atļāvuši sasniegt augstāku cenas līmeni, nekā tas būtu pastāvējis, ja aizliegtās vienošanās nebūtu bijis. Otrkārt, no tā izriet, ka, izdarot savu novērtējumu, Komisijai jāņem vērā visi objektīvie apstākļi konkrētajā tirgū un jāievēro ekonomiskais un attiecīgā gadījumā — likumdošanas konteksts. No Pirmās instances tiesas spriedumiem aizliegtās vienošanās par kartonu lietā (skat. it īpaši iepriekš 110. punktā minēto spriedumu lietā *Mayr-Melnhof*/Komisija, 234. un 235. punkts), ka attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā “objektīvi ekonomikas apstākļi”, kas norāda, ka, ja pastāvētu “brīva konkurence”, cenas nebūtu attīstījušās tādā pašā veidā kā cenas, kas faktiski tika pieprasītas (skat. arī iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 151. un 152. punkts, un iepriekš 190. punktā minēto spriedumu lietā *Cascades*/Komisija, 183. un 184. punkts).
- 193 Izskatāmajā lietā *ADM* neapstrīd Komisijas konstatētos faktus. Proti, *ADM* neapstrīd, kā, no vienas puses, faktu sadaļā attiecībā uz notikumu aprakstu Komisija ir aprakstījusi cenu attīstību (Lēmuma 76.–80. apsvērumi), un, no otras puses, analīzi par aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu analīzi (Lēmuma 354. apsvērumi), kas balstīta uz pārbaudes laikā *Roquette* mītnē atrastajām diagrammām.

194 Attiecināmos faktus, kā tie izriet no Lēmuma preambulas, var rezumēt šādi:

- 1984. gada pavasarī izbeidzās iepriekš pastāvējusī aizliegtā vienošanās (Lēmuma 76. apsvērumš);
- aptuveni divus gadus (t.i., aptuveni līdz 1986. gada pavasarim) nātrija glukonāta tirgū dominēja brīva konkurence (Lēmuma 77. apsvērumš);
- 1986. gada maijā tika veiktas pirmās iniciatīvas, lai izveidotu jauno aizliegto vienošanos (Lēmuma 79. apsvērumš);
- 1987. gada februārī tika noslēgta jaunā aizliegtā vienošanās un ar vairākiem grozījumiem turpinājās līdz 1995. gadam (Lēmuma 79. un 80. apsvērumš).

195 Turpinājumā, nātrija glukonāta cenas attīstību, kā tā izriet no Lēmuma 354. apsvēruma, var rezumēt šādi:

- 1985. gadā nātrija glukonāta cena kritās, un 1986. gadā tā bija samazinājusies gandrīz uz pusi salīdzinājumā ar 1985. gada sākumu;
- laika posmā no 1987. gada līdz 1989. gadam nātrija glukonāta cena dubultojās;

- 1989. gadā cena atkal kritās, taču ne tik izteikti kā 1985. gadā, un līdz 1995. gadam tā stabilizējās līmenī, kas bija aptuveni par 60 % augstāks nekā 1987. gadā.
- 196 Pirmkārt, no tā izriet, ka, lai novērtētu, vai šādi nolīgumi faktiski ir ļāvuši iesaistītajiem uzņēmumiem sasniegt augstāku darījumu cenu par to, kāda būtu bijusi, ja aizliegtā vienošanās nebūtu pastāvējusi, Komisija pareizi salīdzināja, no vienas puses, nātrija glukonāta cenu laika periodā no iepriekš pastāvējušās aizliegtās vienošanās pastāvēšanas beigām un jaunās aizliegtās vienošanās noslēgšanu 1987. gada februārī, — periodā, kad tirgu raksturoja brīva konkurence, un, no otras puses, cenas, kas tika pieprasītas pēc 1987. gada, ņemot vērā, ka jāpaiet noteiktam laika periodam, lai faktiski ieviestu aizliegto vienošanos.
- 197 Tāpat, lai salīdzinātu faktiski pieprasīto cenu situāciju ar situāciju, kāda būtu pastāvējusi, ja aizliegtā vienošanās nepastāvētu, Komisija pareizi uzsvēra, ka laika posmā no 1989. gada līdz 1995. gadam cenas bija relatīvi stabilas. Kā norādījusi Komisija Lēmuma 42. apsvērumā, ko šajā sakarā *ADM* nav apstrīdējusi, nātrija glukonāta tirgū principā notika nozīmīgas pārmaiņas. Tā rezultātā Komisija varēja pamatoti konstatēt, ka, ja aizliegtā vienošanās nepastāvētu, dalībnieki nebūtu varējuši sagaidīt noteiktu nātrija glukonāta cenu stabilitāti. *ADM* nav izvirzījusi nevienu argumentu, lai atspēkotu šo secinājumu.
- 198 Otrkārt, attiecībā uz cenu divkāršošanos laika periodā no 1987. līdz 1989. gadam ir jāuzskata, — ja, kā uzskata *ADM*, nātrija glukonāta cena bija izputinošā līmenī un piedāvājums bija pārmērīgs, kā tas bija 1986. un 1987. gadā, nav iedomājams, ka cenas būtu varējušas palielināties, nepastāvot kādam ārējam apstāklim. Ja piedāvājums bija pārmērīgs, cenas būtu kritušās vai palikušās zemas, līdz prece atkal būtu nepietiekamā daudzumā tāpēc, ka kāds no tirgus dalībniekiem atstātu tirgu likvidācijas procesa vai pārņemšanas rezultātā. Tomēr izskatāmajā gadījumā Komisija konstatēja, ka cenas palielinājās, kad faktiski tika īstenota jaunā aizliegtā vienošanās.

- 199 Ievērojot iepriekš iztīrīto, Komisija varēja secināt, ka tai bija konkrēti un ticami pierādījumi, kas parādīja aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu, kas no Pamatnostādņu viedokļa bija "izmērojama" salīdzinājumā ar hipotētisko cenu, kura atbilstoši saprātīgai iespējamībai būtu pastāvējusi, ja nebūtu aizliegtās vienošanās, un cenu, kas tika noteikta saskaņā ar aizliegto vienošanos.
- 200 *ADM* izvirzītie argumenti neatspēko šo secinājumu. Proti, nav nozīmes *ADM* izvirzītajam argumentam, ka saskaņā ar tās konkurentu liecībām, pat tad, kad cena bija augsta, tā nenosedza izejvielu izmaksas. Pieņemot, ka tas ir pierādīts, nevar izslēgt, ka piemērojamā cena bez aizliegtās vienošanās tirgū, kurā nebūtu izkropļota konkurence, arī būtu zemāka par izejvielu izmaksām un nepieciešamības gadījumā pat vēl tālāk no ražošanas izmaksām. Komisija tāpēc pareizi analizēja dažādos *ADM* un citu lietas dalībnieku administratīvā procesa laikā izvirzītos argumentus (skat. arī iepriekš 183. punktu).
- 201 Tā rezultātā *ADM* ir nepamatoti pārmetusi Komisijai, ka tai nebija pietiekoši daudz informācijas un ka tā nav ņēmusi vērā citus administratīvā procesa laikā izvirzītos argumentus.

Par to, ka "ADM" nebija aizliegtās vienošanās dalībniece nātrija glukonāta cenu celšanās brīdī laika periodā no 1987. līdz 1989. gadam

— Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 202 *ADM* apgalvo, ka nātrija glukonāta cenas celšanās periods laika periodā no 1987. gada līdz 1989. gadam notika, pirms *ADM* kļuva par aizliegtās vienošanās

dalībnieci, un ka tā rezultātā Komisija nedrīkstēja tai uzlikt augstāku naudas sodu, pamatojoties uz aizliegtās vienošanās ekonomisko ietekmi laikā, kad *ADM* nebija tās dalībniece.

203 Komisija apstrīd šī argumenta pamatotību.

— Pirmās instances tiesas vērtējums

204 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru faktiskajai rīcībai, ko šķietami veicis uzņēmums, nav nozīmes, izvērtējot aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu; vērā ir jāņem vienīgi ietekme, kas ir bijusi pārkāpumam kopumā (Tiesas 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā *C-49/92 P Komisija/Anic Partecipazioni, Recueil*, I-4125. lpp., 150. un 152. punkts, un iepriekš 38. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 160. un 167. punkts).

205 Kā pamatoti norādījusi Komisija, pat ja *ADM* par aizliegtās vienošanās dalībnieci kļuva tikai pēc tam, kad nātrija glukonāta cena laika periodā no 1987. līdz 1989. gadam bija divkārtšojusies, tā visu savu līdzdalības laiku guva labumu no aizliegtās vienošanās realizācijas pirms savas iesaistīšanās, proti, no krasās cenas paaugstināšanās un cenu stabilizācijas augstā līmenī. Turklāt tas palīdzēja nodrošināt, ka aizliegtā vienošanās turpināja pastāvēt.

206 Tādējādi Komisija varēja pamatoti ņemt vērā aizliegto vienošanos kopumā, lai noteiktu tās konkrēto ietekmi attiecībā uz visiem iesaistītajiem dalībniekiem. Jautājumam par to, kad *ADM* kļuva par aizliegtās vienošanās dalībnieci, nav nozīmes, nosakot aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi.

- 207 Tā rezultātā iebildums, kas saistīts ar to, ka *ADM* nav bijusi aizliegtās vienošanās dalībniece nātrija glukonāta cenu celšanās laikā no 1987. līdz 1989. gadam, ir noraidāms.

d) Par konkrētā tirgus definēšanu

Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 208 *ADM* uzskata, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas, definējot konkrēto tirgu. Tā uzsver, ka konkrētā tirgus definēšana ir nepieciešama, lai izmērotu aizliegtās vienošanās ietekmi uz tirgu, un ka tā rezultātā šīs kļūdas ir ietekmējušas naudas soda aprēķināšanu.
- 209 Pirmkārt, *ADM* apgalvo, ka, lai gan Komisija Lēmumā pati ir atzinusi, ka nātrija glukonātu var atkarībā no konkrētā pielietojuma aizstāt ar citiem reaģentiem, tā tomēr izslēdza nātrija glukonāta aizstājējus no konkrētā tirgus definīcijas.
- 210 Šajā jautājumā Komisija esot rīkojusies pretēji savai iedibinātajai praksei, atbilstoši kurai tiek atzīts, ka daļēji aizstājēji var veidot konkrētā tirgus daļu. Tāpat *ADM* norāda, ka Komisija ir nepareizi piemērojusi Komisijas Paziņojumu par konkrētā tirgus definīciju Kopienas konkurences tiesību mērķiem (OV C 372, 9.12.1997., 5. lpp.; turpmāk tekstā — “Paziņojums par tirgus definīciju”).

211 Faktiski saskaņā ar tās viedokli, pierādījumi norāda, ka, ja nātrija glukonāta pircēji būtu pievērsušies alternatīvajiem helatonu reaģentiem, tie būtu novērsuši nelielu, taču nozīmīgu cenas pieaugumu un ka tā rezultātā tirgus esot plašāks, nekā to apgalvo Komisija. Kā pamatu izmantojot publikāciju ar virsrakstu “Chemical Economics Handbook”, (*B. Davenport u.c., SRI International 2000*; turpmāk tekstā — “*CEH 2000. gada ziņojums*”), tā norāda:

- no cenas atbilstības viedokļa, šādi reaģenti ir tuvāki aizstājēji nātrija glukonātam nekā glukonskābei: glukoheptonāts, HEDTA (pulverveida), amino (skābe), NTA (sausā) skābe, amino (kā NA5 sāls) un EDTA (sausā) skābe;

- glukoheptonāts ir tuvāks aizstājējs glukonskābei nekā nātrija glukonātam;

- nātrija glukonāta un glukoheptonāta cenu korelācija pārsniedz 96 %, kas liek domāt, ka šīs cenas attīstās burtiski soli soli;

- korelācija starp visiem helatonu reaģentiem, kas minēti *CEH 2000. gada ziņojumā*, un nātrija glukonātu pārsniedz 60 %, kas liek domāt, ka nātrija glukonāta cenas ir ļoti jutīgi reaģējušas uz pārējo helatonu reaģentu cenu attīstību;

- cenu korelācija starp glukonskābi un pārējiem helatonu reaģentiem pārsniedz 60 %, izņemot divas alternatīvās NTA formas.

- 212 Atsaucoties uz Paziņojumu par tirgus definīciju (39. punkts), vairākiem Komisijas lēmumiem par koncentrāciju, kā arī Tiesas 1998. gada 17. decembra spriedumu lietā C-185/95 P *Baustahlgewebe*/Komisija (*Recueil*, I-8417. lpp., 100. punkts), *ADM* apgalvo, ka augstā korelācija starp preču cenām ir pierādījums, ka tās pieder vienas un tās pašas preces tirgus konkurences tiesību mērķiem. No *CEH* 2000. gada ziņojuma izriet, ka pastāv cenu konkurence starp visiem helatonu reaģentiem un ka nātrija glukonāts un glukohettonāts parasti ir savstarpēji aizvietojami no daudzu izmantošanas veidu viedokļa.
- 213 Saskaņā ar *ADM* viedokli *CEH* 2000. gada ziņojumu secinājumus esot apstiprinājuši Komisijas izmeklēšanas laikā aptaujāto patērētāju atbildes, iesaistīto uzņēmumu Komisijai sniegtās atbildes un šo uzņēmumu iekšējie apkārtraksti.
- 214 Tādējādi saskaņā ar *ADM* viedokli, gan Komisijas identificētie pierādījumi (no kuriem tā tomēr izdarījusi kļūdainus secinājumus), gan *CEH* 2000. gada ziņojums parāda, ka konkrēto tirgu būtu bijis jādefinē plašāk, ietverot tādus izstrādājumus kā glukonāti un glukohettonāti, glukonskābe, glukohettonāta skābe, “mātes ūdeņi” [*eaux-mères*] un lignosulfonāti.
- 215 Komisijas Lēmumā izvirzītie argumenti, kā uzskata *ADM*, nevarot atspēkot šo secinājumu. Neesot nozīmes tam, vai nātrija glukonāta aizstājēji ir nepilnīgi vai daļēji, jo, kā izriet no Paziņojuma par tirgus definīciju 17. punkta, Komisijai ir jāizvērtē, vai aizstājējs varētu novirzīt pietiekamu tirdzniecības apjomu, lai novērstu nelielu, bet nozīmīgu cenas pieaugumu, un nevis vai aizstājējs iegūtu visu preces tirdzniecības apjomu, kā tas būtu pilnīgas aizstāšanas gadījumā. Turklāt neesot tiesa, ka vispārēja nātrija glukonāta aizstājēja attiecībā uz visiem tā pielietojumiem

nepastāvēšana apstiprina apgalvojumu, ka nātrija glukonāts ir konkrētās preces tirgus konkurences tiesību mērķiem (Lēmuma 37. apsvēruma). It īpaši Komisija nav norādījusi uz konkrētu piemērošanu, attiecībā uz kuru nātrija glukonātam nebūtu aizstājēja.

- 216 Tāpat *ADM* norāda, ka Komisijas argumentācija, kas balstīta uz Tiesas 1979. gada 13. februāra spriedumu lietā 85/76 *Hoffmann-La Roche/Komisija* (*Recueil*, 461. lpp.), ir kļūdaina. Pirmkārt, šajā lietā Tiesa izmantojusi kritēriju par to, vai pastāv pietiekoša līmeņa savstarpēja aizstājamība vienam izmantojumam starp visām precēm vienā tirgū. Šis kritērijs atrodams ekonomikas teorijās, kuras ir Paziņojuma par tirgus definīciju pamatā un arī veido *ADM* argumentācijas pamatu. Otrkārt, minētās lietas fakti atšķiroties no izskatāmās lietas faktiem. Minētajā lietā vitamīniem C un E to izmantojumā uzturā nesot bijuši aizstājēji, kurpretim izskatāmajā lietā Komisija neesot norādījusi nekādu izmantošanu, attiecībā uz kuru nātrija glukonātam nebūtu aizstājēju. Treškārt, ir iespējams, ka, ja tikai ierobežoti vitamīnu C un E apjomi tika pārdoti tehniskai izmantošanai, aizstājējas preces nevarētu ietekmēt C un E vitamīnu cenas noteikšanas jomas stratēģiju, kādu bija izstrādājis prasītājs lietā *Hoffman-La Roche*. Ierobežotā tirdzniecības apjoma novirzīšana uz aizstājējām precēm tehniskai izmantošanai nebūtu novērsusi cenu pieauguma efektu, ņemot vērā peļņu, kas būtu sagaidāma no preces uztura jomā, kam nebija pieejami aizstājēji, lielāka mēroga tirdzniecības apjoma un tirdzniecības par augstākām cenām.

- 217 *ADM* uzskata, ka katrā ziņā tas, ka Komisija Lēmuma 37. apsvērumā un savā atbildes rakstā (78. punkts) galveno nozīmi ir piešķirusi klientu liecībām, ir apstrīdams. Lēmuma 37. apsvēruma definē klientus kā “sagatavotājus, kuri ražo dažādus izstrādājumus dažādiem ražošanas sektoriem, tādējādi izmantojot vismaz divas nātrija glukonāta īpašības”. Šim apgalvojumam nav pamatojuma. *CEH* 2000. gada

- ziņojums liek domāt, ka uzņēmumi, kuri iepērk nātrija glukonātu, lai izmantotu to citu izstrādājumu ražošanā, parasti ir specifiski konkrētai ražošanas nozarei. Nešķiet, ka kāds no aptaujātajiem klientiem atbilstu Komisijas definīcijai.
- 218 *ADM* tāpat atzīmē, ka *US Federal Trade Commission* [ASV Federālā tirdzniecības komisija] lietā *Dow Chemical Company* secināja, ka helatonu reaģenti neatkarīgi no to piemērošanas veido vienotu ekonomisko tirgu.
- 219 Otrkārt, *ADM* norāda, ka Lēmuma 38. apsvērumā Komisija ir norādījusi, ka “lielais vairums klientu, kuriem Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumu savstarpējas aizstāšanas jautājumā, ir atbildējuši, ka tie nebūtu varējuši aizstāt nātrija glukonātu ar citu precīzi to ražošanas procesā”. Saskaņā ar *ADM* viedokli šis secinājums ir nepareizs. Komisijas no klientiem iegūtie pierādījumi esot selektīvi, nenoteikti, un to nozīmi mazina uzdoto jautājumu būtība.
- 220 Šajā sakarā *ADM*, pirmkārt, uzskata, ka pieci no divpadsmit gala patērētājiem, kuri sniedza atbildes uz Komisijas uzdotajiem jautājumiem, uzskatīja, ka nātrija glukonāts bija aizstājams, lai gan viens no tiem precizēja, ka aizstājējs bija glukonskābe. Šis atbildes esot apstiprinājis izplatītājs, kurš bez uzaicinājuma norādījis, ka ir pieejami vairāki aizstājēji. *ADM* uzsver, ka pircēju, kuri atbildēja uz jautājumu un apstiprināja, ka nātrija glukonāts ir aizstājams, vairākums bija no sabiedrībām, kuras aktīvi darbojās virsmu apstrādes un industriālās mazgāšanas jomās (*Solvay, Chemische Werke Kluthe* un *Henkel*), tie aptvēra 50 % nātrija glukonāta pārdošanas apjoma un ietvēra divus lielākos patērētājus apjoma ziņā (*Henkel* un *British Gypsum*).
- 221 Otrkārt, tā apgalvo, ka no citiem aptaujātajiem pircējiem tikai viens sniedza savas atbildes pamatojumu, kamēr savā Paziņojumā par tirgus definīciju (40. punkts) Komisija pati ir norādījusi, ka atbildes šajā sakarā varot ņemt vērā tikai tad, ja tās ir pietiekoši pamatotas ar faktiem.

- 222 Treškārt, *ADM* uzskata, ka Komisijas izsūtītajā anketā nebija ietverti pareizi jautājumi. Tajos tikai jautāts pircējiem, vai tie varēja aizstāt nātrija glukonātu, nevis, kāda būtu to attieksme pret nelielu, taču nozīmīgu pastāvīgu cenu palielinājumu. Turklāt no noraidošām atbildēm tikai viena bija pamatota, un nebija iespējams skaidri noteikt, vai tikai nelielas tehniskas grūtības kavēja aizstāšanu, vai arī pircējs nekādos apstākļos nevarēja pāriet uz citu preci, pat saskaroties ar ilglaicīgu nātrija glukonāta cenas pieaugumu.
- 223 Treškārt, *ADM* atzīmē, ka Lēmuma 38. apsvērumā Komisija ir atzīmējusi, ka “pats fakts, ka nātrija glukonāta ražotāji kļuva par aizliegtās vienošanās dalībniekiem un ieguldīja tajā resursus, un ka tie izvēlējās to nepaplašināt, piemēram, uz “mātes ūdeņiem”, apstiprina, ka tie uzskatīja, ka nātrija glukonāts veidoja konkrētas preces tirgu”.
- 224 *ADM* norāda, ka pretēji Komisijas apgalvotajam pierādījumu elementi liek pieņemt, ka dalībnieki uztraucās par iespēju, ka klienti pievērsīsies aizstājējam precēm, kuras aizliegtās vienošanās dalībnieki nekontrolēja, un ka tie neveiksmīgi mēģināja paplašināt nolīgumus, ietverot arī mātes ūdeņus, lai novērstu jebkādu aizliegtās vienošanās pārkāpšanu. Turklāt Komisijas izvirzītajiem pierādījumiem, proti, faktam, ka tie bija aizliegtās vienošanās dalībnieki, var būt vairāki cēloņi, un tie paši par sevi nepamato izdarītos secinājumus.
- 225 Komisija lūdz noraidīt visus *ADM* argumentus.

Pirmās instances tiesas vērtējums

- 226 Vispirms ir jāatzīmē, ka Lēmuma 34.–41. apsvērumā Komisija ir pārbaudījusi konkrētās preces tirgu un noteikusi, ka šis tirgus sastāv no nātrija glukonāta cietas

vielas un šķidrā formā un tā izejvielas — glukonskābes. Turklāt, atbildot uz administratīvā procesa laikā *ADM* izvirzītajiem argumentiem, Komisija ir atzinusi, ka nātrija glukonātam ir vairāki daļēji aizstājēji atkarībā no piemērošanas jomas, taču uzskatījusi, ka nekas neliecina, ka šie izstrādājumi faktiski ierobežotu nātrija glukonāta cenu noteikšanu. Gluži pretēji, tā uzskatīja, ka vairāki apstākļi ir pretrunā *ADM* apgalvojumam. Tādējādi tā apgalvoja, ka nātrija glukonātam nav pilnīga aizstājēja un ka, ievērojot, ka šis izstrādājums bija videi draudzīgāks, noteikti izmantotāji deva tam priekšroku salīdzinājumā ar iespējamajiem aizstājējiem. Turklāt tā uzskatīja, ka šo viedokli apstiprina, pirmkārt, aizliegtās vienošanās dalībnieku klientu sniegtās atbildes un, otrkārt, pašas aizliegtās vienošanās pastāvēšana, kas aprobežojās ar nātrija glukonātu, un kas tādējādi saskaņā ar Komisijas viedokli bija pierādījums, ka paši dalībnieki ir uzskatījuši, ka tirgus aprobežojas ar nātrija glukonātu (Lēmuma 37. un 38. apsvērums).

227 Turklāt Lēmuma daļā, kura attiecās uz aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu, Komisija norādīja uz pārskatu par tirgu, kas rezumēts iepriekšējā punktā (Lēmuma 353. apsvērums).

228 *ADM* būtībā apgalvo, ka Komisija, izslēdzot nātrija glukonāta aizstājējus, ir konkrētās preces tirgu definējusi pārāk šauri.

229 Šajā sakarā vispirms būtu jānorāda, ka *ADM* neizvirza iebildumu, ka konkrētās preces tirgus bija definēts nepareizi, lai pierādītu, ka Komisija ir pārkāpusi EKL 81. panta 1. punktu. Tā neapstrīd, ka ir pārkāpusi šo tiesību normu, būdama aizliegtās vienošanās par nātrija glukonāta tirgu dalībniecē. *ADM* vienīgi cenšas šajā

sakarā pierādīt, ka Komisija tai piespriedusi pārmērīgi lielu naudas sodu, it īpaši tāpēc, ka tā — kā uzskata *ADM* — ir konstatējusi, ka aizliegtā vienošanās atstāja konkrētu ietekmi uz konkrētās preces tirgu, un ņēmusi vērā šo apstākli, nosakot naudas sodu.

- 230 Šai argumentācijai var piekrist tikai tad, ja *ADM* pierādītu, ka, ja Komisija konkrētās preces tirgu būtu definējusi citādi, tā būtu konstatējusi, ka šim pārkāpumam nav bijusi konkrēta ietekme uz tirgu, kas definēts kā tirgus, kas sastāv no nātrija glukonāta un tā aizstājējiem (skat. iepriekš 178. punktu).
- 231 Faktiski tikai šāds pierādījums varētu padarīt par spēkā neesošu Komisijas noteiktā naudas soda novērtējumu, pamatojoties uz pārkāpuma smagumu.
- 232 Kā jau nospriests iepriekš 196. un 197. punktā, izskatāmajā lietā, secinot, ka pārkāpumam bija konkrēta ietekme uz nātrija glukonāta tirgu, Komisija salīdzināja faktiski pieprasītās cenas ar cenām, kuras būtu dominējušas, ja aizliegtā vienošanās nebūtu pastāvējusi, un šajā sakarā balstījās uz diviem konstatējumiem. Pirmkārt, tā salīdzināja nātrija glukonāta cenas, kas tika pieprasītas laika periodā pirms aizliegtās vienošanās, kad tās raksturoja brīva konkurence, no vienas puses, ar cenām, kuras tika pieprasītas pēc noteikta laika perioda, kas bija nepieciešams, lai efektīvi īstenotu aizliegto vienošanos 1989. gadā, no otras puses. Otrkārt, tā konstatēja, ka laika periodā no 1989. līdz 1995. gadam cenas bija relatīvi stabilas, kamēr kopumā tirgu raksturoja nozīmīgas cenu svārstības (Lēmuma 354. apsvērums).
- 233 Šādā situācijā, lai *ADM* arguments par tirgus definēšanas kļūdām būtu apstiprināms, tai būtu jāpierāda, ka plašākā tirgū — kas atbilst tās izvirzītajai tirgus definīcijai — faktiski pieprasīto cenu salīdzinājums ar cenām, kuras pastāvētu šajā plašākajā tirgū,

ja aizliegtā vienošanās nebūtu pastāvējusi, norāda, ka aizliegtā vienošanās nav ietekmējusi šo tirgu. Kā jau tika nospriests iepriekš 178. punktā, tikai šādos apstākļos Komisija nebūtu varējusi atsaukties uz kritēriju saistībā ar konkrēto ietekmi uz tirgu, aprēķinot naudas sodu uz pārkāpuma smaguma pamata.

234 Šajā sakarā *ADM* vienīgi apgalvo, ka "Komisijas secinājumiem par konkrētās preces tirgu ir centrālā nozīme, tai izvērtējot ekonomisko ietekmi", ka tās — kā apgalvots — pieļautās kļūdas "maina Komisijas viedokli par ekonomisko ietekmi un padara par spēkā neesošu tās naudas soda aprēķinu" un, visbeidzot, ka, ja Komisija būtu definējusi tirgu, ietverot tajā nātrija glukonāta aizstājējus, tā "būtu secinājusi, ka ikviens dalībnieku mēģinājums kontrolēt nātrija glukonāta cenas būtu bijis neefektīvs".

235 Protams, *ADM* velta nozīmīgu savu apsvērumu daļu, lai analizētu datus par želatīna tirgu, un aplūko atbilstošās ekonomikas teorijas, lai definētu attiecīgo tirgu no konkurences tiesību viedokļa.

236 Tomēr *ADM* nemaz nav mēģinājusi atspēkot Komisijas Lēmumā ietvertu analīzi attiecībā uz nātrija glukonāta tirgu un nav iesniegusi pat uzmetumu salīdzinājumam starp cenām, kas faktiski tika pieprasītas aizliegtās vienošanās laikā plašākajā helatonu reaģentu tirgū, salīdzinājumā ar cenām, kuras, ļoti iespējams, būtu pastāvējušas šajā plašākajā tirgū, ja aizliegtā vienošanās nebūtu aprobežojusies ar nātrija glukonātu.

- 237 Tādējādi *ADM* nav pierādījusi vai iesniegusi pierādījumus, kuri kopumā veidotu pierādījumu kopumu, kas saprātīgi ticami parādītu, ka nātrija glukonāta tirgus aizliegtās vienošanās ietekme uz plašāko helatonu reaģentu tirgu nav pastāvējusi, vai tā vismaz bijusi nenozīmīga.
- 238 Tā rezultātā, bez nepieciešamības izvērtēt, vai, kā to ir apgalvojusi *ADM*, Komisija ir pieļāvusi tiesību kļūdu, Lēmuma mērķiem no konkrētās preces tirgus definīcijas izslēdzot nātrija glukonāta aizstājējus, ir jānoraida iebildums, kas saistīts ar kļūdainu konkrētā tirgus definīciju.
- 239 Ievērojot iepriekš minēto, ir jāsecina, ka *ADM* nav pierādījusi, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas, novērtējot aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu.

C — Par kļūdu vērtējumā saistībā ar pārkāpuma ilgumu

- 240 *ADM* uzskata, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas vērtējumā, uzskatot, ka pārkāpums turpinājās līdz 1995. gada jūnijam. Tā apgalvo, ka, no vienas puses, tā pārstāja būt aizliegtās vienošanās dalībniece 1994. gada 4. oktobrī Londonā notikušajā sanāksmē un ka sanāksmi, kas notika laikā no 3. līdz 5. jūnijam Anaheimā [*Anaheim*] (Kalifornija), nevar uzskatīt par turpmāku pārkāpuma daļu. *ADM* tāpēc uzskata, ka naudas sods ir attiecīgi samazināms.

1. Par to, ka "ADM" pārstāja būt aizliegtās vienošanās dalībniece 1994. gada 4. oktobrī Londonā notikušajā sanāksmē

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 241 Saskaņā ar *ADM* viedokli Komisija ir kļūdaini noraidījusi tās argumentus un Lēmuma 319.–323. apsvērumā secinājusi, ka *ADM* nebija pārstājusi būt aizliegtās vienošanās dalībniece 1994. gada 4. oktobrī, bet gan turpināja tajā darboties līdz 1995. gada jūnijam.
- 242 Vispirms, atsaucoties uz Pirmās instances tiesas 1995. gada 6. aprīļa spriedumu lietā T-141/89 *Tréfileurope/Komisija* (*Recueil*, II-791. lpp., 85. punkts) un iepriekš 107. punktā minēto spriedumu *BPB de Eendracht/Komisija* (203. punkts), *ADM* apgalvo, ka uzņēmums pārstāj būt aizliegtās vienošanās dalībnieks, kad tas pats atklāti norobežojas un izstājas no šī nolīguma. *ADM* to izdarīja 1994. gada 4. oktobrī notikušajā sēdē.
- 243 Tā faktiski norāda, ka *ADM* pārstāvji šajā sanāksmē informēja pārējos dalībniekus, ka tā izstāsies no grupas, ja netiks atrisināti atliktie jautājumi par kvotām. Kā tas izriet no Komisijas dokumenta Nr. 6, nekāda vienošanās neesot tikusi panākta un *ADM* pārstāvji esot devušies prom. *ADM* uzsver, ka Komisija ir apstiprinājusi šo 1994. gada 4. oktobra sanāksmes pārskatu (Lēmuma 228. apsvērumš). Šie fakti atbilst ne vien pašas Komisijas secinājumam, ka sanāksmes līdz 1994. gada 4. oktobrim laika gaitā bija kļuvušas arvien saspringtākas, bet arī *Jungbunzlauer* Komisijai attiecībā uz šo sanāksmi iesniegtajiem pierādījumiem.
- 244 Turklāt *ADM* atzīmē, ka, apstiprinot savu izstāšanos no aizliegtās vienošanās, tā pārstāja šīs vienošanās dalībniekiem ziņot datus par savu tirdzniecības apjomu, ko

Komisija ir atzinusi Lēmuma 228. apsvērumā. Pretēji Komisijas Lēmuma 321. apsvērumā aizstāvētajai interpretācijai šī rīcība nebija vienkārša darījuma sarunu stratēģija, kas atspoguļoja *ADM* ciešo apņemšanos turpināt ierobežojošās darbības. Tā uzsver, ka tā bija objektīva rīcība, kuru pārējie dalībnieki skaidri saprata un kas norādīja, ka *ADM* ir pārstājusī būt aizliegtās vienošanās dalībniece.

245 Komisija lūdz šo argumentāciju noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

246 Pirmkārt, būtu jāatgādina, ka saskaņā ar judikatūru, uz kuru atsaucas pati *ADM* (skat. iepriekš 242. punktu), var secināt, ka *ADM* noteikti bija beigusī būt aizliegtās vienošanās dalībniece vienīgi tad, ja tā bija publiski norobežojies no sanāksmēs notiekošā.

247 Tomēr no pašas *ADM* faktu apraksta, kas turklāt atbilst faktu aprakstam Lēmumā (skat. it īpaši 228. un 321. apsvērumu), izriet, ka 1994. gada 4. oktobrī Londonā notikušajā sanāksmē *ADM* atklāti nenorobežojās no aizliegtās vienošanās mērķiem un šo mērķu sasniegšanai izmantojamajiem paņēmieniem, it īpaši nātrija glukonāta pārdošanas kvotu sadales starp tās dalībniekiem. Tieši pretēji, no tā izriet, ka *ADM* vēltīgi centās atrisināt nevienprātību starp aizliegtās vienošanās dalībniekiem un sasniegt kompromisu attiecībā uz tirdzniecības apjomu. Šāda pieeja drīzāk apliecina, ka ir akceptēts princips, ka aizliegtā vienošanās tiks īstenota. Tā rezultātā Lēmuma 321. apsvērumā Komisija bija tiesīga aprakstīt *ADM* rīcību šajā sanāksmē kā tādu, kas bija vērsta uz piekāpšanās panākšanu no pārējiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, nevis uz savas dalības tajā izbeigšanu.

- 248 Turklāt ne no viena cita dokumenta, uz kuru atsaukusies *ADM*, neizriet, ka citi aizliegtās vienošanās dalībnieki būtu tās rīcību šajā sanāksmē interpretējuši tādējādi, ka *ADM* būtu publiski norobežojusies no aizliegtās vienošanās satura.
- 249 Faktiski, pirmkārt, *Jungbunzlauer* 1999. gada 21. maijā Komisijai adresētajā vēstulē nav ietverts apraksts par *ADM* rīcību 1994. gada 4. oktobrī Londonā notikušajā sanāksmē. Vēstulē vienīgi norādīts, ka, “kad Londonā 1994. gada 4. oktobrī *Roquette* paziņoja, ka tas vairs neievēros nekādus [aizliegtās vienošanās] nolīgumus, visi nolīgumi izbeidzās”.
- 250 Otrkārt, *Fujisawa* 1998. gada 12. maijā Komisijai adresētajā vēstulē šī dalībiece nesniedza aprakstu šai sanāksmei, kurā turklāt, kā tas izriet no Lēmuma 224. apsvēruma, tā nepiedalījās. Tieši pretēji, šajā vēstulē *Fujisawa* norādīja, ka aizliegtā vienošanās tika izbeigta tikai 1995. gadā.
- 251 Treškārt, šīs sanāksmes aprakstā, kuru sniedza *Jungbunzlauer* savā 1999. gada 30. aprīļa Komisijai adresētajā vēstulē, nav ietverta nekāda norāde, ka šajā sanāksmē *ADM* būtu norādījusi, ka tā vēlas izstāties no aizliegtās vienošanās. Tieši pretēji, *Jungbunzlauer* šajā vēstulē ir norādījusi, ka *ADM* pieprasīja pārdošanas apjomu pārdalīšanu, bet šī prasība netika ievērota.
- 252 Turklāt tiktāl, ciktāl *ADM* apgalvo, ka pēc šīs sanāksmes tā pārtrauca paziņot savus tirdzniecības apjomus citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, ir jāatzīmē, — kā tas izriet no Lēmuma 81.–90. apsvēruma, aizliegtā vienošanās ietvēra sarežģītu mehānismu, kas bija paredzēts tirgus sadalīšanai, cenu noteikšanai un informācijas apmaiņai par klientiem. Pat ja tas tiktu konstatēts, ar to vien, ka pēc šīs sanāksmes *ADM* pārtrauca pārējiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem paziņot sava tirdzniecības apjoma datus, nepietiek, lai pierādītu, ka aizliegtā vienošanās pārstāja pastāvēt vai ka *ADM* pārstāja tajā darboties.

253 Tā rezultātā *ADM* nav pierādījusi, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas vērtējumā, uzskatot, ka *ADM* nav pārtraukusi būt aizliegtās vienošanās dalībniecē sanāksmē, kas notika 1994. gada 4. oktobrī.

2. Par no 1995. gada 3. līdz 5. jūnijam Anaheimā notikušās sanāksmes raksturu

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

254 *ADM* uzskata, ka pretēji Komisijas apgalvotajam (Lēmuma 232. un 322. apsvērumi) 1995. gada 3.–5. jūnija sanāksmi nevar uzskatīt par turpmāku pārkāpuma daļu. No vienas puses, sanāksme sakrita ar nozares sanāksmi un, no otras puses, šajā sanāksmē dalībnieki esot mēģinājuši anonīmi apkopot sākotnējās pārdošanas kvotas (Lēmuma 232. apsvērumi). Ierosinātā anonīmā informācijas apmaiņas sistēma par apjomu nesot bijis prettiesisks informācijas apmaiņas veids. Tas esot ietvēris dalībnieku kopējos tirdzniecības apjomus veidā, kas nenorādīja nekādu ar uzņēmumu saistītu konkrētu informāciju kādam no pārējiem dalībniekiem. Tā neesot ietvērusi nekādu uzņēmumu konkrētās tirdzniecības uzraudzību, vienošanos par cenu vai tirdzniecības sadalījumu, ko Komisija esot uzskatījusi par galvenajiem nātrija glukonāta aizliegtās vienošanās elementiem. Katrā gadījumā dalībnieku iecerētā sistēma, lai noskaidrotu kopējo tirgus lielumu, nerealizējās.

255 *Roquette* mītnē iegūtā dokumentā ietvertās norādes, uz kurām Komisija norādījusi Lēmuma 233. un 322. apsvērumā un saskaņā ar kurām šī sanāksme attiecās uz “kompensāciju”, kā arī uz “ražošanas programmu pasaules līmenī” vai “cenām”, bija nenoteiktas un neskaidras. Turklāt tā nav liecinieka liecība, bet gan kopsavilkums Savienoto Valstu prokuratūras sagatavotam dokumentam, kas esot bija pamats

sarunām ar *Roquette* lieciniekiem. Kā prokurora paziņojumam, kas ir balstīts uz nezināmiem avotiem, dokumentam nevarot būt nozīmīga pierādījuma vērtība iepretī iesaistīto liecinieku liecībām.

256 Kas attiecas uz 1995. gada 1. maija faksu no *Glucona* uz viesnīcu, kurā bija jānotiek 1995. gada jūnija sanāksmei, *ADM* norāda, ka no šī dokumenta izriet, ka rezervācija attiecās uz 1995. gada 6. jūniju, kamēr sanāksme notika no 1995. gada 3. līdz 5. jūnijam. Turklāt tā uzsver, ka rezervācija varēja attiekties uz citu sanākumi un ka, pat ja tā attiecās uz aizliegto vienošanos, tad tā, lielākais, parāda, ka *Glucona* uzskatīja, ka tā varētu pārliecināt pārējos dalībniekus atjaunot aizliegto vienošanos.

257 Komisija lūdz šo argumentāciju noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

258 Pirmkārt, ir jānorāda, ka *ADM* neapstrīd, — kā to Komisija norāda Lēmuma 232. apsvērumā — ka šajā sanāksmē, kuru apmeklēja visi aizliegtās vienošanās dalībnieki, tie pārrunāja nātrija glukonāta tirdzniecības apjomu 1994. gadā. Proti, Komisija it īpaši atzīmēja — un *ADM* neapstrīdēja, — ka atbilstoši *ADM* norādītajam *Jungbunzlauer* bija tai lūdzis “paziņot kopējo nātrija glukonāta tirdzniecības apjomu, ko *ADM* bija realizējusi 1994. gadā” (Lēmuma 232. apsvēruma).

259 Būtu jāatzīmē, ka šī pieeja būtībā bija tāda pati kā standarta prakse aizliegtās vienošanās ietvaros, kas bija vērsta uz to, lai nodrošinātu piešķirto kvotu ievērošanu, un kura, kā tas izriet no Lēmuma 92.–93. apsvēruma, ietvēra, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki datus par savu tirdzniecības apjomu paziņoja *Jungbunzlauer*, kas tos apkopoja un izziņoja sanāksmju laikā.

260 Otrkārt, *ADM* apstiprina Komisijas aprakstīto notikumu norisi Lēmuma 232. apsvērumā, saskaņā ar kuru sanāksmē tika ierosināta jauna informācijas apmaiņas sistēma attiecībā uz tirdzniecības apjomu. Šai sistēmai vajadzēja ļaut anonīmi, t.i., tādā veidā, ka neviens no aizliegtās vienošanās dalībniekiem nevarētu zināt cita dalībnieka datus, noskaidrot kopējo nātrija glukonāta tirgus lielumu:

“Uzņēmums A norādītu patvaļīgu skaitli, kas atspoguļo daļu no tā kopējā apjoma. Uzņēmums B tad sniegtu uzņēmumam C uzņēmuma A un uzņēmuma B apjomu summu. Uzņēmums C tad šai summai pievienotu kopējo uzņēmuma C apjomu. Uzņēmums A tad šai summai pievienotu atlikušo sava apjoma daļu un paziņotu kopējo apjomu grupai” (Lēmuma 233. apsvērums).

261 *ADM* šajā ziņā nevar pamatoti apgalvot, ka šī sistēma nav EKL 81. panta pārkāpums, it īpaši tāpēc, ka tā neietverot nolīgumu par cenu noteikšanu, tirdzniecības kvotu sadalījumu un uzņēmumu specifiskās tirdzniecības uzraudzības mehānismu.

262 Bez nepieciešamības izvērtēt, vai, apskatot to izolētā veidā, šī rīcība veidoja konkurences noteikumu pārkāpumu, ir jāuzskata, ka Komisija pamatoti varēja uzskatīt, ka tā bija jauns aizliegtas vienošanās dalībnieku mēģinājums “atjaunot kārtību tirgū” un saglabāt to pret konkurenci vērsto praksi, kas bija īstenota iepriekšējos gados, lai nodrošinātu kontroli pār tirgu kopīgas darbības rezultātā, lai

gan nepieciešamības gadījumā atšķirīgās formās un ar atšķirīgiem paņēmieniem. Apstākli, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki mēģināja izveidot “anonīmu” informācijas apmaiņas sistēmu, kāda aprakstīta iepriekš 260. punktā, Komisija pamatoti varēja interpretēt kā dabiskas sekas uzņēmumu rīcībai aizliegtās vienošanās ietvaros, kuru, kā to īpaši parāda Lēmuma 93. apsvērums, raksturoja “augošs savstarpēju aizdomu konteksts”, bet ar kuru tomēr bija iecerēts sadalīt tirgu. No šī viedokļa Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka, izveidojot jauno informācijas apmaiņas sistēmu, aizliegtās vienošanās dalībnieki parādīja, ka “vēl arvien pastāvēja cieša apņemšanās rast risinājumu, lai turpinātu to pret konkurenci vērstās darbības” (Lēmuma 322. apsvērums) un “turpināt kontrolēt tirgu ar kopējām darbībām” (Lēmuma 232. apsvērums).

263 Treškārt, isās piezīmes, kuras šajā sanāksmē sagatavoja *Roquette* un uz kurām atsaucas Komisija Lēmuma 233. un 322. apsvērumā (“6.95 Anaheima: Diskusija: kompensācija; 44 000 mt ražošanas apjoms pasaulē; cena”) var saprātīgi uzskatīt par tādām, kas apstiprina Komisijas argumentu, pat ja ir tiesa, ka, apskatot to izolētā veidā un ārpus sava konteksta, šīs piezīmes sniedz tikai neprecīzu priekšstatu par 1995. gada 3., 4. un 5. jūnijā notikušajā sanāksmē norisinājušos diskusiju saturu. Turklāt pretēji *ADM* apgalvotajam, tā kā *Roquette* šo dokumentu bez pieprasījuma iesniedza Komisijai administratīvā procesa laikā, Komisija bija tiesīga to izmantot sava argumenta pamatošanai.

264 Ceturtkārt, aizliegtās vienošanās dalībnieku dažādās deklarācijas, uz kurām atsaucas *ADM*, nevar padarīt par spēkā neesošu Komisijas nostāju. *Roquette* darbinieka paziņojumam, kas pievienots *Roquette* 1999. gada 22. jūlija vēstulei, saskaņā ar kuru šī sanāksme “nesasniedza neko un tai vispār nebija nozīmes”, kas atbilst *Jungbunzlauer* paziņojumam, kas ietverts tā 1999. gada 30. aprīļa vēstulē, nav

nozīmes, jo tas apstiprina, ka šī sanāksme nemainīja vienota, turpināta pārkāpuma darbību (Lēmuma 254. apsvērumš). Tādējādi šī vēstule neparāda, ka aizliegtās vienošanās dalībniekiem nebija nodoma turpināt izdarīt pārkāpumu.

265 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka, lai izvērtētu, vai EKL 81. panta 1. punkts ir piemērojams nolīgumam vai saskaņotām darbībām, nav jāņem vērā nolīguma faktiskās sekas, ja šķiet, ka tā mērķis ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai izkropļošana kopējā tirgū (Tiesas 1966. gada 13. jūlija spriedums apvienotajās lietās 56/64 un 58/64 *Consten* un *Grundig*/Komisija, *Recueil*, 429., 496. lpp.; iepriekš 204. punktā minētais spriedums lietā Komisija/*Anic Partecipazioni*, 99. punkts, un 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-199/92 P *Hüls*/Komisija, *Recueil*, I-4287. lpp., 178. punkts; Pirmās instances tiesas 1994. gada 23. februāra spriedums apvienotajās lietās T-39/92 un T-40/92 *CB* un *Europay*/Komisija, *Recueil*, II-49. lpp., 87. punkts).

266 Piektkārt, nav nozīmes apstāklim, ka šī sanāksme notika industrijas vispārējās sanāksmes kontekstā, jo tas neizslēdz iespēju, ka iesaistītie uzņēmumi guva labumu no vispārējās sanāksmes, lai satiktos jautājumā par aizliegto vienošanos.

267 Tā rezultātā Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka *ADM* ir bijusi aizliegtās vienošanās dalībniece līdz pat 1995. gada jūnijam.

268 Ievērojot visu iepriekš minēto, ir jāsecina, ka *ADM* nav pierādījusi, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas vērtējumā attiecībā uz pārkāpuma ilgumu.

D — Par atbildību mikstinošiem apstākļiem

269 Attiecībā uz Komisijas vērtējumu par vainu mikstinošiem apstākļiem *ADM* atsaucas uz kļūdām vērtējumā par to, pirmkārt, ka tā bija izbeigusi būt aizliegtās vienošanās dalībniece pirms izmeklēšanas, otrkārt, ka nav jānodrošina, lai naudas sodam būtu preventīva iedarbība, un, treškārt, par to, ka *ADM* ir pieņēmusi uzvedības kodeksu.

1. Par aizliegtās vienošanās dalības izbeigšanu

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

270 *ADM* uzskata, ka Pamatnostādņu 3. punkta trešajā daļā atzīts, ka “pārkāpuma izbeigšana, līdzko iejaukusies Komisija (it īpaši, ja tā veic pārbaudes)”, ir atzīta par vainu mikstinošu apstākli. Tā uzskata, ka izskatāmajā lietā tai būtu bijis jāpiemēro šis atbildību mikstinošais apstāklis, jo tā pārtrauca savu pārkāpjošo rīcību, tiklīdz iejaucās Savienoto Valstu konkurences iestādes. Turklāt izskatāmās lietas fakti ir gandrīz identiski faktiem tā dēvētajā “aminoskābju” lietā [Komisijas 2000. gada 7. jūnija Lēmums 2001/418/EK par procedūru saskaņā ar EK līguma 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta COMP/36.545/F3 — Aminoskābes) (OV 2001, L 152, 24. lpp.; turpmāk tekstā — “Aminoskābju lieta”)], kurā Komisija esot piešķirusi naudas soda samazinājumu 10 % apmērā. Turklāt tā norāda uz Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedumu lietā T-31/99 *ABB Asea Brown Boveri/ Komisija* (*Recueil*, II-1881. lpp., 238. punkts), kurā Pirmās instances tiesa ir nospriedusi, ka uzņēmumiem, kuri iepriekš bija sadarbojušies ar Komisiju, lai izbeigtu aizliegtās vienošanās darbību, ir piešķirams tiem uzliktā naudas soda samazinājums. Visbeidzot, pretēji Komisijas apgalvotajam esot bijuši gadījumi, kad aizliegtā vienošanās ir turpinājusī pastāvēt pēc valsts kompetento iestāžu iejaukšanās.

271 Komisija uzskata, ka *ADM* nevar šajā gadījumā atsaukties uz Pamatnostādņu 3. punkta trešo daļu. Kā norāda Komisija, neesot iedomājams, ka slepena aizliegta vienošanās turpinātu pastāvēt pēc tam, kad tā atklāta. Tāpēc esot neatbilstoši piemērot vainu mīkstinošo apstākli, pamatojot ar to, ka pārkāpums beidzās, līdzko bija iejaukusies Komisija.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

272 Pamatnostādņu 3. punkts ar virsrakstu “Vainu mīkstinoši apstākļi” paredz pamatsummas samazinājumu, ja Komisija ir konstatējusi īpašu vainu mīkstinošu apstākļu esamību, tādu kā pārkāpuma izbeigšana, līdzko iejaukusies Komisija (it īpaši tai veicot pārbaudes).

273 Komisija Lēmumā ir atzinusi, ka *ADM*, tāpat kā citi aizliegtās vienošanās dalībnieki, izbeidza pārkāpumu, līdzko 1995. gada 27. jūnijā iejaucās Savienoto Valstu iestādes (Lēmuma 234. apsvērums).

274 Šajā sakarā tomēr būtu jāatgādina, pirmkārt, ka, lai nodibinātu kopēju tirgu ar augstu konkurētspējas pakāpi, EKL 3. pants noteic, ka Kopienas darbība paredz sistēmu, kas nodrošina, ka iekšējā tirgū nav izkropļota konkurence. EKL 81. panta 1. punkts, kas aizliedz visus nolīgumus uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumus un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū, ir viens no galvenajiem instrumentiem, lai nodrošinātu šīs sistēmas īstenošanu.

- 275 Turklāt ir jāatgādina, ka Komisijai ir pienākums gan īstenot vispārīgu politiku, lai konkurences jautājumos piemērotu Līgumā noteiktos principus un vadītu uzņēmumu rīcību, vadoties no šiem principiem, gan arī izmeklēt un sodīt individuālus pārkāpumus. Lai to paveiktu, Komisijai ir pilnvaras noteikt naudas sodus uzņēmumiem, kuri vai nu ar nodomu, vai aiz neuzmanības pārkāpj, cita starpā, EKL 81. panta 1. punkta normas (šajā sakarā skat. iepriekš 44. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 105. punkts).
- 276 No tā izriet, ka, vērtējot pārkāpuma smagumu, ar mērķi noteikt naudas soda apmēru, Komisijai ir jāņem vērā ne vien lietas konkrētie apstākļi, bet arī konteksts, kādā noticis pārkāpums, un tai ir jānodrošina, ka tās darbībai ir nepieciešamā preventīvā iedarbība (skat. šajā sakarā iepriekš 44. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 106. punkts). Vienīgi ņemot vērā šos apstākļus, ir iespējams nodrošināt, ka Komisijas rīcība, lai saglabātu neizkropļotu konkurenci kopējā tirgū, ir pilnā mērā iedarbīga.
- 277 Pamatnostādņu 3. punkta trešās daļas tīri gramatiska analīze varētu likt domāt, ka fakts vien, ka pārkāpuma izdarītājs izbeidz pārkāpumu, līdzko Komisija iejaucas, vienmēr un bez izņēmuma ir uzskatāms par vainu mikstinošu apstākli. Tomēr šāda šīs normas interpretācija samazinātu lietderību tiesību normām, kuras paredzētas efektīvas konkurences nodrošināšanai, jo tā vājinātu gan soda sankciju, kuru varētu uzlikt pēc EKL 81. panta pārkāpuma, gan šādas soda sankcijas preventīvo iedarbību.
- 278 Salīdzinot ar citiem vainu mikstinošiem apstākļiem, šis apstāklis nav raksturīgs ne no pārkāpumu izdarījušās personas subjektīvajām īpašībām, ne arī pašiem izskatāmās lietas konkrētajiem faktiem, jo tas galvenokārt rodas Komisijas īstenotās ārējās iejaukšanās rezultātā. Tādējādi pārkāpuma izbeigšana tikai pēc tam, kad iejaukusies Komisija, nevarētu būt pielīdzināma nopelniem, kas saistīti ar pārkāpumu izdarījušās personas autonomu iniciatīvu, bet ir tikai pienācīga un parasta reakcija uz šādu iejaukšanos. Turklāt šis apstāklis vienīgi iezīmē pārkāpumu izdarījušās personas

atgriešanos pie likuma prasībām atbilstošas rīcības un nesniedz savu ieguldījumu Komisijas veikto darbību efektivitātes palielināšanā. Visbeidzot, šī apstākļa iespējamo vainu mikstinošo raksturu nevarot pamatot tikai ar pamudinājumu izbeigt pārkāpumu, uz kuru tas attiecas, it īpaši iepriekš minēto apstākļu kontekstā. Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka pārkāpuma turpināšanas pēc Komisijas iejaukšanās kvalificēšana par vainu pastiprinošu apstākli (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2002. gada 20. marta spriedumu lietā T-28/99 *Sigma Technologie/Komisija*, *Recueil*, II-1845. lpp., 102. un turpmākie punkti) jau pamatoti mudina pārkāpumu izbeigt, taču pretēji apskatāmajam vainu mikstinošajam apstāklim nesamazina ne soda sankciju, ne šīs sankcijas preventīvo iedarbību.

279 Tādējādi, ja pārkāpuma izbeigšana, līdzko iejaukusies Komisija, būtu atzīstama par vainu mikstinošu apstākli, tas neattaisnojami kavētu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību, vājinot kā soda sankciju, tā arī tās preventīvo iedarbību. Tā rezultātā Komisija vienkāršu faktu, ka pārkāpums tika izbeigts, līdzko Komisija bija iejaukusies, nevarēja uzskatīt par atbildību mikstinošu apstākli. Tādējādi Pamatnostādņu 3. punkta trešajā daļā ietvertā norma ir interpretējama sašaurināti tā, lai tā nemazinātu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību.

280 Tā rezultātā šī norma ir interpretējama tādējādi, ka tikai attiecīgās lietas īpašie apstākļi, kuros pieņemums par pārkāpuma izbeigšanu, līdzko iejaukusies Komisija, ir īstenojies, varētu attaisnot šī apstākļa kā vainu mikstinoša apstākļa ņemšanu vērā (šajā sakarā skat. iepriekš 270. punktā minēto spriedumu lietā *ABB Asea Brown Boveri/Komisija*, 213. punkts).

281 Izskatāmajā lietā būtu jāatgādina, ka apskatāmais pārkāpums attiecas uz slepenu aizliegtu vienošanos, kuras mērķis bija cenu noteikšana un tirgus sadalīšana. Šāda veida aizliegtā vienošanās ir tieši aizliegta EKL 81. panta 1. punkta a) un

- c) apakšpunktā un ir īpaši smags pārkāpums. Tāpēc dalībniekiem bija jāapzinās to rīcības prettiesiskais raksturs. Aizliegtās vienošanās slepenais raksturs apstiprina, ka dalībnieki apzinājās savu darbību prettiesisko raksturu. Tā rezultātā Pirmās instances tiesa uzskata, ka nevar būt šaubu par to, ka pārkāpumu attiecīgās personas ir izdarījušas apzināti.
- 282 Pirmās instances tiesa jau ir tieši lēmusi, ka tas, ka ir izbeigts tišs pārkāpums, nevar tikt uzskatīts par vainu mīkstinošu apstākli, ja pārkāpums izbeigts Komisijas iejaukšanās rezultātā (Pirmās instances tiesas 1999. gada 11. marta spriedumi lietā T-156/94 *Aristrain/Komisija*, *Recueil*, II-645. lpp., 138. punkts, un lietā T-157/94 *Ensidesa/Komisija*, *Recueil*, II-707. lpp., 498. punkts).
- 283 Ievērojot iepriekš minēto, Pirmās instances tiesa uzskata, ka izskatāmajā lietā *ADM* attiecīgo pret konkurenci vērsto darbību izbeigšana, līdzko iejaucās konkurences iestādes, nevar būt vainu mīkstinošs apstāklis.
- 284 Šo secinājumu neiespaido fakts, ka izskatāmajā lietā *ADM* apskatāmās pret konkurenci vērstās darbības izbeidza pēc Savienoto Valstu iestāžu, nevis Komisijas iejaukšanās (Lēmuma 234. apsvērumš). Tas, ka *ADM* izbeidza visus pārkāpumus, līdzko iejaucās Savienoto Valstu iestādes, nepadara šo izbeigšanu vairāk apzinātu kā tad, ja tā būtu notikusi, līdzko būtu iejaukusies Komisija.
- 285 *ADM* vēlreiz atsauca uz spriedumu lietā *ABB Asea Brown Boveri/Komisija* (iepriekš 270. punkts un 238. punkts), pamatojot savu argumentu, ka tiktāl, ciktāl Pirmās instances tiesa minētajā spriedumā ir nospriedusi, ka uzņēmumiem, kuri pirms tam bija sadarbojušies ar Komisiju, lai izbeigtu aizliegtās vienošanās pastāvēšanu, būtu piešķirams tiem uzliktā naudas soda samazinājums. Šajā sakarā pietiek atzīmēt, ka šis spriedums neliek secināt, ka tas, ka prasītājs izbeidza pārkāpumu, līdzko bija iejaukusies konkurences iestāde, katrā gadījumā ir vainu mīkstinošs apstāklis.

Turklāt rindkopā, uz kuru atsaucas *ADM*, spriedumā formulēts princips, ka, ja iesaistītā uzņēmuma rīcība ļauj Komisijai vieglāk konstatēt pārkāpumu un attiecīgā gadījumā to izbeigt, šis apstāklis ir jāņem vērā. Tādēļ ir nepieciešama tāda iesaistītā uzņēmuma rīcība, kas pārsniedz tikai pārkāpuma izbeigšanu pēc tam, kad iejaukusies Komisija. Tā rezultātā šī judikatūra neliek apšaubīt iepriekš izklāstīto analīzi.

286 Kas attiecas uz Aminorskābju lietu (skat. iepriekš 270. punktu), uz kuru atsaucās *ADM*, lai pierādītu, ka notikuši vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principu pārkāpumi, Pirmās instances tiesa uzskata, ka, pirmkārt, administratīvā prakse nevar izrietēt no vienas vienīgas lietas. Turklāt, kā atgādināts iepriekš 110. punktā, fakts vien, ka Komisija savā līdzšinējā lēmumu pieņemšanas praksē rīcību novērtējusi noteiktā veidā, nenozīmē, ka tai ir pienākums to darīt, arī pieņemot turpmākus lēmumus. Visbeidzot, un jebkurā gadījumā Pirmās instances tiesa uzskata, ka šis gadījums nevar ietekmēt ne analīzi, kas izriet no viena no galvenajiem iepriekš minētajiem Kopienas mērķiem, ne judikatūru, kas izriet no iepriekš 282. punktā minētajiem spriedumiem lietās *Aristrain/Komisija* un *Ensidesa/Komisija*, ciktāl tas interpretē tikai Komisijas vērtējumu.

287 Iepriekš minēto iemeslu dēļ, tas, ka šajā gadījumā kā vainu mīkstinošs apstāklis nav ņemts vērā, ka pārkāpums tika izbeigts tūlīt pēc Savienoto Valstu konkurences iestāžu iejaukšanās, nav uzskatāms par kļūdu.

2. Par to, ka nepastāv nepieciešamība nodrošināt naudas soda preventīvo iedarbību

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

288 *ADM* norāda, ka tiesvedībā dažādās Savienoto Valstu tiesās saistībā ar lizīna un citronskābes lietām, tā jau bija samaksājusi vairāk nekā 250 miljonus USD saistībā ar

koncentrāciju aizlieguma noteikumu pārkāpumiem. Komisijai būtu bijis tas jāņem vērā kā vainu mīkstinošs apstāklis, kā tā jau to bija darījusi savā lēmumu pieņemšanas praksē [Komisijas 1988. gada 21. decembra Lēmums 89/190/EEK par procedūru saskaņā ar EEK līguma 85. pantu (Lieta IV/31.865 — PVC) (OV 1989, L 74, 1. lpp.)].

289 Komisija lūdz šos argumentus noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

290 Vispirms jāatzīmē, ka princips *ne bis in idem*, lai aizsargātu vienas un tās pašas tiesiskās intereses, vienu un to pašu personu sodīt vairāk nekā vienu reizi par vienu un to pašu prettiesisko rīcību, lai aizsargātu vienas un tās pašas tiesiskās intereses. Šī principa piemērošana ir pakļauta trim kumulatīviem nosacījumiem, proti, faktu identiskums, pārkāpēja identiskums un aizsargājamo tiesisko interešu identiskums (šajā sakarā skat. Tiesas 2004. gada 7. janvāra spriedumu apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland u.c./Komisija, Recueil*, I-123. lpp., 338. punkts).

291 Tādējādi Tiesa un Pirmās instances tiesa jau vairākos gadījumos ir nospriedušas, ka, ja darbības, par kurām izvirzītas divas apsūdzības, izriet no viena nolīgumu kopuma, taču tomēr atšķiras gan attiecībā uz to mērķi, gan ģeogrāfisko atrašanos, šis princips nav piemērojams (Tiesas 1972. gada 14. decembra spriedums lietā 7/72 *Boehringer/Komisija, Recueil*, 1281. lpp., 3. un 4. punkts, un 1969. gada 13. februāra spriedums lietā 14/68 *Wilhelm u.c., Recueil*, 1. lpp., 11. punkts; iepriekš 242. punktā minētais Pirmās instances tiesas spriedums lietā *Tréfileurope/Komisija*, 191. punkts, un 1995. gada 6. aprīļa spriedums lietā T-149/89 *Sotralentz/Komisija, Recueil*, II-1127. lpp., 29. punkts).

- 292 Izskatāmajā lietā maksājumi, uz kuriem atsaucās *ADM*, daļēji ir citu aizliegto vienošanos, proti, aizliegto vienošanos par lizīna un citronskābes tirgiem, maksājumi. Otrkārt, kas attiecas uz aizliegto vienošanos par sodas glukonātu, atbilstoši teritorialitātes principam nepastāv pretruna starp to, ka Komisija un trešo valstu konkurences iestādes īsteno savas pilnvaras piespriet naudas sodus uzņēmumiem, kuri pārkāpj EEZ un šo trešo valstu konkurences normas (šajā sakarā skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 90. punkts, un Tiesas 1970. gada 15. jūlija spriedumu lietā 44/69 *Bunchler/Komisija, Recueil*, 733. lpp., 52. un 53. punkts, kā arī pēc analogijas attiecībā uz koncentrācijām par Kopienų pilnvarām attiecībā uz prettiesiskas rīcības sekām paralēli trešo valstu konkurences iestāžu pilnvarām — Pirmās instances tiesas 1999. gada 25. marta spriedumu lietā T-102/96 *Gencor/Komisija, Recueil*, II-753. lpp., 95. un 98. punkts). Tāpēc Komisijai nebija pienākuma ņemt vērā šos apstākļus saskaņā ar principu *ne bis in idem*.
- 293 Ciktāl *ADM* apgalvo, ka Komisija pagātnē jau bija ņēmusi vērā šo apstākli, nosakot naudas sodus, pamatojoties uz atbildību mikstinošiem apstākļiem, pietiek atgādināt, ka saskaņā ar judikatūru tikai ar faktu, ka savā līdzšinējā lēmumu pieņemšanas praksē Komisija ir ņēmusi vērā noteiktus apstākļus kā atbildību mikstinošus, nenozīmē, ka tai ir pienākums šādi rīkoties konkrētajā gadījumā (šajā sakarā skat. iepriekš 110. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *Tribunal Hercules Chemicals/Komisija*, 357. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedumu lietā T-352/94 *Mo och Domsjö/Komisija, Recueil*, II-1989. lpp., 417. un 419. punkts).
- 294 Katrā gadījumā un arī pabeigtības vārdā būtu jāatzīmē, pirmkārt, ka *ADM* atsauca tikai uz vienu spriedumu un, otrkārt, ka, atbildot uz Pirmās instances tiesas uzdoto rakstveida jautājumu, Komisija Pirmās instances tiesai parādīja, ka atbilstoši tās šābrīža pastāvīgajai lēmumu pieņemšanas praksei tā šādu atbildību mikstinošu apstākli nepiemēro gadījumos, kuri pielīdzināmi izskatāmajam.
- 295 Tā rezultātā *ADM* ir kļūdaini pārmetusi Komisijai, ka tā nav *ADM* piešķirusi naudas soda samazinājumu, pamatojoties — kā apgalvots — uz to, ka nebija jānodrošina preventīva iedarbība.

3. Par to, ka "ADM" ir pieņēmusi uzvedības kodeksu

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

²⁹⁶ *ADM* apgalvo, ka, aprēķinot naudas sodu, Komisijai būtu bijis jāņem vērā apstākļi, ka *ADM* bija izstrādājusi stingru un pastāvīgu programmu, lai nodrošinātu atbilstību konkurences noteikumiem, proti, pieņemot visiem uzņēmuma darbiniekiem adresētu uzvedības kodeksu un izveidojot īpašu departamentu.

²⁹⁷ Turklāt konkurences noteikumu izpildes programmas pieņemšana, vadības maiņa un pārkāpumā iesaistīto vecāko vadītāju aiziešana parāda patiesu uzņēmuma nožēlu. Turklāt *ADM* uzsver, ka tā līdz šim nebija bijusi negatīvas konstatācijas saskaņā ar Kopienas konkurences tiesībām adresāte.

²⁹⁸ Komisija lūdz šo argumentāciju noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

²⁹⁹ Jau ir nospriests, ka, lai gan ir svarīgi, ka uzņēmums veic pasākumus, lai novērstu, ka tā darbinieki nākotnē pieļauj jaunu Kopienas konkurences normu pārkāpumu, šādu pasākumu veikšana nekādi negroza konstatētā pārkāpuma faktu. Tāpēc Komisijai nav pienākuma šādu elementu ņemt vērā kā atbildību mikstinošu apstākli, it īpaši ja attiecīgais pārkāpums, kā tas ir izskatāmajā gadījumā, ir acīmredzams EKL 81. panta

1. punkta a) un b) apakšpunkta pārkāpums (skat. iepriekš 38. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 373. punkts, un iepriekš 38. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 280. un 281. punkts).

300 Turklāt tiktāl, ciktāl *ADM* piebilst, ka līdz šim tā nav bijusi nevienas negatīvas konstatācijas saskaņā ar Kopienas konkurences tiesībām adresāte, ir jāuzsver, ka pretējā gadījumā Pamatnostādnes paredz, ka Komisija var konstatēt, ka pastāv atbildību pastiprinoši apstākļi tāda uzņēmuma gadījumā, kas jau ir izdarījis vienu vai vairākus tāda paša veida pārkāpumus, un no tā neizriet, ka, ja attiecīgais pārkāpums ir pirmais no šāda veida pārkāpumiem, kurus izdarījis attiecīgais uzņēmums, šim uzņēmumam ir jāpiemēro labvēlīga attieksme attiecībā uz atbildību mikstinošiem apstākļiem.

301 Tā rezultātā *ADM* kļūdaini Komisijai pārmet, ka tā nav tai piešķirusi naudas soda samazinājumu tāpēc, ka tā bija pieņēmusi uzvedības kodeksu.

302 No visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka *ADM* nav pierādījusi, ka Komisija ir kļūdijusies, izvērtējot atbildību mikstinošos apstākļus.

E — *Par "ADM" sadarbību administratīvā procesa laikā*

1. Ievads

303 Attiecībā uz tās sadarbību administratīvā procesa laikā *ADM* izvirza divus pamatus, kas saistīti, pirmkārt, ar kļūdām novērtējumā un, otrkārt, ar vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu.

- 304 Pirms tiek izvērtēta šo pamatu pamatotība, ir jārezumē Komisijas vērtējums attiecībā uz uzņēmumu sadarbību, kā tas izriet no Lēmuma 411.–427. apsvēruma.
- 305 Vispirms, piemērojot B sadaļu Paziņojumā par sadarbību (skat. iepriekš 6. punktu), Komisija piešķīra *Fujisawa* “ļoti būtisku samazinājumu” 80 % apmērā no naudas soda, kas tam tiktu uzlikts, ja tas nebūtu sadarbojies. Šajā sakarā Komisija atzina, ka tieši *Fujisawa* bija šīs tiesību normas izpratnē informējis Komisiju par aizliegtu vienošanos, pirms Komisija bija uzsākusi izmeklēšanu. Komisija tāpat atzina, ka laikā, kad *Fujisawa* iesniedza tai savu deklarāciju par faktiem un dokumentus par aizliegto vienošanos — 1998. gada 12. maijā — Komisijai vēl nebija pietiekamas informācijas, lai pierādītu apgalvotās aizliegtās vienošanās pastāvēšanu. Proti, Komisija it īpaši uzskatīja, ka *Fujisawa* ir bijis pirmais no aizliegtās vienošanās dalībniekiem, kas iesniedza izšķirošus pierādījumus par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu visā tās pastāvēšanas laikā, tai iesniedzot sarakstu ar aizliegtās vienošanās sanāksmēm, kā arī kopsavilkumu par galvenajiem dalībniekiem un svarīgākajiem notikumiem laika periodā no 1981. līdz 1995. gadam. Saskaņā ar Komisijas viedokli *Fujisawa* paziņojums tai ļāva izprast aizliegtās vienošanās pamatprincipus, t.i., aizliegtās vienošanās struktūru un funkcionēšanu, tostarp galvenos panāktos nolīgumus un izveidotos īstenošanas mehānismus (Lēmuma 412.–418. apsvērums).
- 306 Turpinājumā, noraidot *ADM* argumentus par to, ka tā atbilda Paziņojuma par sadarbību C sadaļā paredzētajiem kritērijiem, lai saņemtu naudas soda apmēra “nozīmīgu samazinājumu”, Komisija uzskatīja, ka laikā, kad *ADM* uzsāka sadarboties ar Komisiju, jau bija pietiekami daudz informācijas, ko bija sniedzis *Fujisawa*, lai konstatētu aizliegtās vienošanās pastāvēšanu visā šajā periodā (Lēmuma 419.–423. apsvērums).
- 307 Visbeidzot, saskaņā ar šī paziņojuma D sadaļu Komisija *ADM* un *Roquette* piešķīra “nozīmīgu samazinājumu” 40 % apmērā no naudas soda apmēra un piešķīra *Akzo*, *Avebe* un *Jungbunzlauer* samazinājumu 20 % apmērā. Šajā kontekstā Komisija ņēma

vērā tostarp, ka *Roquette* bija bijis vienīgais aizliegtās vienošanās dalībnieks, kas bija iesniedzis dokumentus, kuros atzīmēti aizliegtās vienošanās sanāksmju saturs un secinājumi, un ka savos paziņojumos *Roquette* un *ADM* bija aprakstījuši aizliegtās vienošanās mehānismu un dalībnieku lomas, un snieguši detalizētu informāciju par dažām sanāksmēm. Komisija norādīja, ka gan *Fujisawa* paziņojumi, gan *Roquette* dokumenti, kā arī *ADM* paziņojumi veidoja tās galvenos avotus, sagatavojot Lēmumu (Lēmuma 424.–427. apsvērumi).

2. Par kļūdainu “ADM” sadarbības novērtējumu

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

308 *ADM* uzskata, ka tai uzliktā naudas soda samazinājums par 40 %, kas piešķirts atbilstoši Paziņojuma par sadarbību D sadaļai, nav pietiekams. Pretēji Komisijas konstatējumam Lēmuma 422. apsvērumā, nosūtot Komisijai pārskatu par laika periodu no 1991. līdz 1995. gadam, tā bija pirmā, kas sniedza izšķirošos pierādījumus par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu laika periodā pēc 1991. gada. Tāpēc saskaņā ar *ADM* viedokli Komisija ir kļūdainā kārtā atteikusies tai piešķirt samazinājumu atbilstoši Paziņojuma par sadarbību C sadaļai.

309 Faktiski, pirmkārt, *ADM* uzskata, ka *Fujisawa* par šo pašu laika posmu iesniegtie pierādījumi ir ierobežoti.

310 Pirmkārt, tā atzīmē, ka *Fujisawa* bija iesniedzis pavadvēstuli, kurā bija ietverta detalizēta informācija par laika periodu pirms 1990. gada. Salīdzinājumam, attiecībā uz 1991.–1995. gadu *Fujisawa* esot minējis tikai divas sanāksmes, nesniedzot

specifisku informāciju par nolīgumu cenu vai apjomu. Turklāt viena no šīm sanāksmēm esot bijusi 1995. gada 6. jūnija sanāksme, kas saskaņā ar *ADM* viedokli bija notikusi pēc pārkāpuma izbeigšanas (skat. iepriekš). Kas attiecas uz otru sanāksmi — 1994. gada jūnija sanāksmi Atlantā —, tās apraksts ir nenoteikts.

- 311 Otrkārt, tā atzīmē, ka *Fujisawa* bija iesniedzis tabulu ar *Fujisawa* vadītāju sagatavoto viņu apmeklēto sanāksmju sarakstu. Tomēr, ievērojot ierobežoto šo vadītāju iesaistīšanos šajā laika periodā, liecībās par to, kas bija noticis laika periodā no 1991. līdz 1995. gadam, ir tikai minimāla vai nenozīmīga informācija par sanāksmēm. Tajās identificētas tikai piecas no trīspadsmit šajā periodā notikušajām sanāksmēm, kuras bija paziņojuma par iebildumiem priekšmets. Turklāt tikai nedaudz ir aprakstīts, kas notika šajās sanāksmēs: vienošanās par cenām, tirdzniecības sadalījums vai uzraudzības mehānismi attiecībā uz šo periodu neesot minēti, un pārējo sanāksmēs piedalījušos uzņēmumu pārstāvju vārdi reizēm esot norādīti tikai daļēji.
- 312 Otrkārt, saskaņā ar *ADM* viedokli citu uzņēmumu mītnu pārbaudēs izņemtie dokumenti — pirms *ADM* sadarbības — sniedz ļoti maz pierādījumu par laika periodu pēc 1991. gada vasaras. *Glucona* mītnē pārbaudītie dokumenti parādot sanāksmes, kuras būtībā sakrīta ar *Institute of Food Technology (IFT)* vai *Food Ingredients Europe (FIE)* izstāžu sanāksmēm, kuras dalībnieki jebkurā gadījumā varētu apmeklēt, taču nesniedzot nekādu detalizētu informāciju attiecībā uz sanāksmju saturu. Turklāt *Glucona* neesot sniegusi citas detaļas par šo sanāksmju saturu un esot aprobežojusies ar to, ka norādīja, ka diskusija attiecās uz “tirgu un tirdzniecību”.
- 313 Savukārt *ADM* iesniedza, pirmkārt, sava kādreizējā darbinieka liecību, kas sniedza tiešus pierādījumus par sanāksmēm, to saturu un aizliegtās vienošanās mehānismiem; otrkārt, pirmā iesniedza informāciju par septiņām sanāksmēm, kuras nebija pat minētas ne *Fujisawa* un *Glucona* pierādījumos, ne arī Komisijas informācijas pieprasījumos; treškārt, sanāksmju satura detaļas, kas nebija aprakstītas ne *Glucona*,

ne *Fujisawa* pierādījumos, un izskaidrojumu noteiktu dalībnieku iecelšanai par “cenas līderiem” katrā no reģioniem, aizliegtās vienošanās noteiktās mērķa cenas un aizliegtās vienošanās ietekmi un saturu un, ceturtkārt, sanāksmju dalībnieku lomu aprakstu.

314 Treškārt, *ADM* apgalvo, ka šie pierādījumi ļāva Komisijai panākt pārējo dalībnieku atzišanos un sadarbību. Faktiski saskaņā ar tās viedokli, tuvojoties 1998. gada beigām, Komisijas rīcībā esošie pierādījumi bija ļoti ierobežoti: neraugoties uz informāciju, kas bija iegūta no Savienoto Valstu iestādēm, informācijas pieprasījumiem un iepriekš nepaziņotām pārbaudēm dalībnieku mītnēs 1997. un 1998. gadā, vienīgi *Fujisawa* bija piedāvājis sadarboties ar Komisiju (Lēmuma 54.–56. apsvērumi). Turklāt *Fujisawa* iesniegtie pierādījumi esot bijuši ar trūkumiem, un tos pietiekami neesot apstiprinājuši citu dalībnieku mītnēs (*Avebe*, *Glucona*, *Jungbunzlauer* un *Roquette*) iegūtie dokumenti.

315 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

316 Komisija Paziņojumā par sadarbību noteica nosacījumus, pastāvot kuriem, uzņēmumi, kas sadarbojas ar Komisiju izmeklēšanas par aizliegtu vienošanos laikā, var tikt atbrīvoti no naudas soda vai uzņēmumiem var tikt samazināts naudas sods, kas citādi tiem būtu jāsamaksā (Paziņojuma par sadarbību A.3 sadaļa).

317 Ciktāl *ADM* būtībā norāda, ka Komisija tai kļūdaini ir atteikusi Paziņojuma par sadarbību C sadaļā paredzēto samazinājumu, ir jānoskaidro, vai Komisija nav ņēmusi vērā nosacījumus šīs sadaļas piemērošanai.

318 Paziņojuma par sadarbību C sadaļa ar virsrakstu "Nozīmīgs naudas soda samazinājums" nosaka:

"Uzņēmums, kas atbilst B sadaļas b)–e) [apakšpunktam] un atklāj slepenu aizliegtu vienošanos pēc tam, kad Komisija veic ar lēmumu paredzētu izmeklēšanu aizliegtās vienošanās dalībnieku mītnēs, ar kuru nav iegūts pietiekams pamats, lai uzsāktu lēmuma pieņemšanas procedūru, saņem naudas soda samazinājumu 50 %-75 % apmērā."

319 B sadaļas b)–e) apakšpunkta nosacījumi, uz ko norāda C sadaļa, attiecas uz uzņēmumu, kas

"b) pirmais iesniedz izšķirošus pierādījumus par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu;

c) izbeidz savu darbību tajā ne vēlāk kā brīdī, kad tas atklāj aizliegto vienošanos;

- d) sniedz Komisijai visu derīgo informāciju, kā arī visus tam pieejamos dokumentus un pierādījumus attiecībā uz aizliegto vienošanos un saglabā pastāvīgu un pilnīgu sadarbību visā izmeklēšanas laikā;
- e) nav piespiedis citam uzņēmumam būt aizliegtās vienošanās dalībniekam un nav darbojies kā iniciators vai spēlētājs izšķirošu lomu prettiesiskajā darbībā.”

320 Izskatāmajā lietā, lai parādītu, ka Komisijai būtu bijis tai jāpiešķir “nozīmīgs naudas soda samazinājums” saskaņā ar Paziņojuma par sadarbību C sadaļu, *ADM* būtībā apgalvo, ka *Fujisawa* par laika periodu no 1991. gada līdz 1995. gadam iesniegtie pierādījumi bija ierobežoti. Tomēr šis arguments neparāda, ka Komisija ir pārkāpusi Paziņojumu par sadarbību, uzskatot, ka attiecībā uz laika posmu no 1991. līdz 1995. gadam, kad *ADM* bija aizliegtās vienošanās dalībiece, *ADM* nebija “pirmā, kas iesniedza izšķirošos pierādījumus par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu Komisijai” C sadaļas izpratnē kopsakarā ar Paziņojuma par sadarbību B sadaļas b) apakšpunktu.

321 Paziņojums par sadarbību neparedz, ka, lai izpildītu šo nosacījumu, uzņēmumam, kas informē Komisiju par slepeno aizliegto vienošanos, jāsniedz tai visi būtiskie pierādījumi paziņojuma par iebildumiem sagatavošanai vai, vēl jo mazāk, lēmuma par pārkāpuma konstatēšanu pieņemšanai. Turpretī saskaņā ar Paziņojumu par sadarbību šis nosacījums ir jau izpildīts, ja uzņēmums, kas sniedz informāciju par slepeno aizliegto vienošanos, ir “pirmais”, kas sniedzis “izšķirošus pierādījumus par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu”.

322 *ADM* pati nopietni neapstrīd, ka *Fujisawa* iesniegtie pierādījumi, tostarp pierādījumi par laika periodu no 1991. līdz 1995. gadam bija izšķirošie pierādījumi par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu, bet vienīgi apgalvo, ka tie bija nepietiekami.

- 323 Katrā gadījumā ir jākonstatē — kā Komisija pamatoti norādījusi Lēmuma 415. apsvērumā, — ka savā 1998. gada 12. maija vēstulē, kurā tas sniedza informāciju par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu, *Fujisawa* pirmo reizi atklāja aizliegtās vienošanās dalībnieku identitāti. Tālāk tas sniedza Komisijai galveno nolīgumu, kurus aizliegtās vienošanās dalībnieki noslēdza laika periodā no 1991. līdz 1995. gadam, un šo nolīgumu īstenošanas mehānismu aprakstu. Visbeidzot, tas iesniedza Komisijai sarakstu — kaut arī nepilnīgu — par aizliegtās vienošanās sanāksmēm līdz ar dažu šo sanāksmju kopsavilkumiem, tostarp par laika periodu no 1991. līdz 1995. gadam. *ADM* izvirzītais apstāklis, ka attiecībā uz šo periodu *Fujisawa* nesniedza specifisku informāciju par nolīgumu saturu, neliek secināt, ka šī uzņēmuma iesniegtie pierādījumi nebija izšķirošie pierādījumi par aizliegto vienošanos, jo aizliegtā vienošanās bija viens un nepartraukts pārkāpums (Lēmuma 254. apsvērumš), kura saturs un mehānismi netika specifiski grozīti, *ADM* kļūstot par aizliegtās vienošanās dalībnieci (80., un 257.–260. apsvērumš).
- 324 Tādējādi Komisija bija tiesīga uzskatīt, ka tieši *Fujisawa* bija pirmais uzņēmums, kas iesniedza izšķirošus pierādījumus par aizliegtās vienošanās pastāvēšanu.
- 325 Tāpat no tā izriet, ka nevar piekrist arī *ADM* argumentam, kas saistīts, no vienas puses, ar to, ka citu aizliegtās vienošanās dalībnieku mītnu pārbaudes laikā iegūtie dokumenti sniedz tikai necīgus pierādījumus par laika periodu pēc 1991. gada vasaras, un, no otras puses, ar to, ka *ADM* iesniegtie pierādījumi ļāva Komisijai panākt citu dalībnieku atzišanos un sadarbību.
- 326 Ievērojot kumulatīvo raksturu, kāds piemīt B sadaļas b)–e) apakšpunktā izvirzītajiem nosacījumiem, kas pārņemti Paziņojuma par sadarbību C sadaļā (skat. iepriekš 283. un 286. punktu), un, tā kā viens no šiem nosacījumiem, proti, B sadaļas b) apakšpunktā noteiktais kopsakarā ar šī paziņojuma C sadaļu, netika izpildīts, nebija jāizvērtē, vai *ADM* atbilda citiem šajās tiesību normās izvirzītajiem nosacījumiem.

327 Tā rezultātā pamats, kas saistīts ar *ADM* sadarbības kļūdainu novērtējumu, ir noraidāms.

3. Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu

328 Šis pamats sastāv no trim sadaļām. Pirmkārt, *ADM* apgalvo, ka tās sadarbība saistībā ar izmeklēšanu bija vismaz ekvivalenta sadarbībai, kādu veica uzņēmums, uz kuru attiecās agrāks Komisijas lēmums. Otrkārt, tā uzskata, ka Komisijai nebija tiesību piešķirt *Fujisawa* lielāku atbrīvojumu par *ADM* piešķirto. Treškārt, tā norāda, ka Komisijai nebija tiesību samazināt *Roquette* uzlikto naudas summu par tādu pašu likmi kā *ADM* piemērotā likme.

329 Vispirms jāatzīmē, ka vienlīdzīgas attieksmes princips ir pārkāpts vienīgi tad, ja līdzīgas situācijas tiek atrisinātas atšķirīgi, vai ja atšķirīgas situācijas tiek atrisinātas vienādi, ja vien šāda attieksme nav objektīvi pamatota (skat. iepriekš 107. punktu).

a) Par to, ka “*ADM*” sadarbība izmeklēšanā bija vismaz ekvivalenta dalībnieka, uz kuru attiecas agrāks Komisijas lēmums, sadarbībai

Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

330 *ADM* apgalvo, ka tās sadarbība izmeklēšanas laikā bija vismaz ekvivalenta — materiālā ieguldījuma Komisijas izmeklēšanā ziņā — sadarbībai, kuru īstenoja viens

no dalībniekiem, kas bija Lēmuma 94/601 subjekts, kurā Komisija naudas sodu samazināja par divām trešdaļām. Tādēļ Komisijai būtu bijis tai jāpiešķir vismaz maksimālais Paziņojuma par sadarbību D sadaļā paredzētais samazinājums, proti, 50 %.

331 Komisija lūdz šo pamata sadaļu noraidīt.

Pirmās instances tiesas vērtējums

332 Jāatceras, ka tas vien, ka Komisija savā iepriekšējā lēmumu pieņemšanas praksē par noteiktu rīcību piešķirusi konkrētu samazinājumu, nenozīmē, ka tai tāds pats proporcionāls samazinājums jāpiešķir, novērtējot līdzīgu rīcību vēlāka administratīva procesa gaitā (skat. iepriekš 293. punktā minēto Pirmās instances tiesas spriedumu lietā *Mo och Domsjö*/Komisija, 147. punkts, un iepriekš 33. punktā minēto spriedumu lietā *Lögstör Rör*/Komisija, 326. un 352. punkts un tajos minētā judikatūra).

333 Turklāt *ADM* nav izvirzījusi nevienu konkrētu pierādījumu, lai parādītu, ka fakti tajā gadījumā bija salīdzināmi ar izskatāmās lietas faktiem.

334 Tā rezultātā šī pirmā apskatāmā pamata sadaļa ir noraidāma.

b) Par to, ka Komisija “Fujisawa” ir piespriedusi lielāku samazinājumu nekā “ADM”

Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

335 *ADM* pārmet Komisijai, ka tā *Fujisawa* piešķirusi lielāku samazinājumu nekā *ADM*. *ADM* atzīmē, ka abos gadījumos uzņēmumi piedāvāja sadarboties, līdzko Komisija ar tiem sazinājās saistībā ar izmeklēšanu. Vienīgā atšķirība bija tāda, ka *Fujisawa* šī iespēja tika dota pirmajam, jo tas bija pirmais uzņēmums, ar kuru sazinājās Komisija. Šādos apstākļos *ADM* norāda, ka tā ir pielikusi visas vajadzīgās pūles, lai sadarbotos ar Komisiju, līdzko tai bija dota šāda iespēja.

336 Pirmās instances tiesa savā 2001. gada 13. decembra spriedumā apvienotajās lietās T-45/98 un T-47/98 *Krupp Thyssen Stainless* un *Acciai speciali Terni*/Komisija (*Recueil*, II-3757. lpp., 246.–248. punkts; turpmāk tekstā — “spriedums *Krupp* lietā”) ir nospriedusi, ka uzņēmumu izrādītās sadarbības apjoma vērtējums nevar būt atkarīgs tikai no nejausiem faktoriem, tādiem kā kārtība, kādā tos iztaujājusi Komisija.

337 Komisija lūdz šo pamatu noraidīt.

Pirmās instances tiesas vērtējums

338 *ADM* argumentācija būtībā balstās uz principiem, kurus Pirmās instances tiesa ir formulējusi sprieduma *Krupp* lietā 138.–248. punktā. Šajā sakarā būtu jāatgādina, ka šajā spriedumā, tāpat kā arī tās 2001. gada 13. decembra spriedumā lietā T-48/98

Acerinox/Komisija (*Recueil*, II-3859. lpp., 132.–141. punkts) Pirmās instances tiesa izvērtēja, kā Komisija bija piemērojusi Paziņojuma par sadarbību D sadaļu. Pirmās instances tiesa būtībā nosprieda, ka, ja vien tas nenonāk pretrunā ar vienlīdzīgas attieksmes principu, Paziņojums par sadarbību tiktāl, ciktāl tas attiecas uz naudas sodu samazinājumu, ir piemērojams tādējādi, ka Komisijai ir jābūt vienlīdzīgai attieksmei pret uzņēmumiem, kuri vienā un tajā pašā procesa fāzē sniedz Komisijai līdzīgu informāciju, kas varētu attiekties uz tiem pārņemto rīcību. Pirmās instances tiesa piebilda, ka tas, ka viens no uzņēmumiem pirmais atzinis pārņemtos faktus, atbildot uz Komisijas uzdotajiem jautājumiem vienā un tajā pašā procesa fāzē, nevar būt objektīvs iemesls, lai pret uzņēmumiem attiektos atšķirīgi.

- 339 Jākonstatē, ka šajās citās lietās, bet pretēji izskatāmajai lietai netika apstrīdēts, ka iesaistīto uzņēmumu sadarbība neietilpa Paziņojuma par sadarbību B un C sadaļas piemērošanas jomā. Kā izriet no sprieduma *Krupp* lietā 219. punkta, Komisija visiem uzņēmumiem, uz kuriem attiecas apstrīdētais lēmums, attiecināja šī paziņojuma D sadaļu. Tādējādi šīs pārējās lietas attiecas vienīgi uz jautājumu, vai Komisija pārkāpa vienlīdzīgas attieksmes principu, attiecoties pret prasītajiem atšķirīgāk nekā pret pārējiem iesaistītajiem uzņēmumiem pieļaujamo vērtējumu robežu ietvaros, piemērojot paziņojuma D sadaļu.

- 340 Savukārt izskatāmajā lietā *ADM* pēc būtības vēlas parādīt, ka tikai pilnīgi nejaušu faktoru dēļ *Fujisawa* bija pirmais uzņēmums, kas tika iedrošināts sadarboties ar Komisiju, un šī iemesla dēļ *Fujisawa* tika piešķirts samazinājums atbilstoši Paziņojuma par sadarbību B sadaļai, bet, ja Komisija kā ar pirmo būtu nolēmusi sazināties ar *ADM*, tā būtu saņēmusi daudz lielāku samazinājumu vismaz atbilstoši šī paziņojuma C sadaļai, jo tā būtu varējusi būt pirmā, kas sniegusi *Fujisawa* sniegto informāciju. *ADM* neatsaucas uz iepriekš 338. punktā minētajiem diviem

spriedumiem, lai parādītu, ka Komisija Paziņojuma par sadarbību D sadaļu tai piemērojusi diskriminējošā veidā salīdzinājumā ar pārējiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem (šajā sakarā skat. turpmāk 347.–351. punktu).

341 Jāatzīmē, ka pretēji Paziņojuma par sadarbību B un C sadaļai šī paziņojuma D sadaļa neparedz atšķirīgu attieksmi pret iesaistītajiem uzņēmumiem atkarībā no kārtības, kādā tie sadarbojušies ar Komisiju. Tā rezultātā spriedumos *Krupp* lietā un lietā *Acerinox/Komisija* (skat. iepriekš 338. punktu) Komisija ņēma vērā šo apstākli, kaut arī šī paziņojuma D sadaļā tas nav tieši noteikts.

342 Tādā veidā, pat ja, lai nodrošinātu sistēmas, kas vērsta uz iesaistīto uzņēmumu sadarbību ar Komisiju par slepenu aizliegto vienošanos, veiksmīgu darbību, Komisijai jābūt plašām vērtējuma robežām procesa organizēšanā, tomēr Komisijai nav atļauts rīkoties patvaļīgi.

343 Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka izskatāmajā lietā no lietas dokumentiem un it īpaši no Lēmuma 53.–64. apsvēruma izriet, ka pēc tam, kad Komisiju 1997. gadā kompetentās Savienoto Valstu iestādes informēja, ka *Akzo* un *Avebe (Glucona)* ir atzinušas, ka bijušas starptautiskas aizliegtās vienošanās par nātrija glukonātu dalībnieces, 1997. gada 27. novembrī Komisija šiem dalībniekiem nosūtīja informācijas pieprasījumus par to, vai pastāvēja šķēršļi nātrija glukonāta importam Eiropā. It īpaši Komisija lūdza tos norādīt lielāko nātrija glukonāta ražotāju pasaules līmenī vārdus, šajā tirgū aktīvo uzņēmumu tirgus daļas pasaules un Eiropas līmenī un šī izstrādājuma ražošanas jaudu pasaules līmenī. Savā 1998. gada 28. janvāra atbildē *Akzo* un *Glucona* vairākkārt norādīja, ka lielākie nātrija glukonāta ražotāji pasaules līmenī, ja neskaita viņus pašus, ir *Roquette*, *Jungbunzlauer* un *Fujisawa*. Lai gan *ADM* pastāvēšana tirgū šajā atbildē tika vienreiz minēta, tomēr *ADM* netika norādīta kā viena no nozīmīgākajām nātrija glukonāta ražotājām.

- 344 Tieši šajā kontekstā 1998. gada 18. februārī Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumus par tiem pašiem apstākļiem, kādi minēti 1997. gada 27. novembrī *Akzo* un *Avebe (Glucona)* nosūtītajos informācijas pieprasījumos. Kā tas izriet no Lēmuma 55. apsvēruma, atbildot uz šiem pieprasījumiem, *Fujisawa* informēja Komisiju par aizliegto vienošanos un sniedza tai šajā sakarā informāciju.
- 345 Nevar izslēgt, ka papildus procesam Amerikas valsts iestādēs, kas attiecās uz visiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, informācijas pieprasījumi, kurus Komisija 1998. gada 18. februārī nosūtīja, citu starpā, *Fujisawa*, bija pielīdzināmi papildu norādei attiecībā uz *Fujisawa*, ka Komisija veic nātrija glukonāta tirgus izmeklēšanas procesu. Tomēr veids, kā norisinājās administratīvais process, kā tas aprakstīts iepriekš — 343. un 344. punktā, neliek domāt, ka Komisija rīkojās patvaļīgi, un *ADM* šajā sakarā nav iesniegusi pierādījumus.
- 346 Tā rezultātā *ADM* Komisijai nevar pārnest, ka tā pret *ADM* ir izturējusies diskriminējoši salīdzinājumā ar *Fujisawa*.

c) Par to, ka Komisija ir “Roquette” piešķirusi tādu pašu samazinājumu kā “ADM” piešķirtais

Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

- 347 *ADM* kritizē to, ka Komisija tai ir piešķirusi tādu pašu samazinājumu kā *Roquette*. Saskaņā ar *ADM* viedokli pretēji Komisijas norādītajam *Roquette* iesniegtajiem pierādījumiem nebija tāda pati vērtība kā *ADM* iesniegtajiem, ievērojot, ka *ADM*

uzsāka sadarboties ātrāk, sniedza izšķiroši nozīmīgas liecinieku liecības un lika sadarboties citiem atbildētājiem, tostarp *Roquette*.

348 Komisija lūdz šo pamata sadaļu noraidīt.

Pirmās instances tiesas vērtējums

349 Jānorāda, ka, lai gan *ADM* un *Roquette* piespriestajiem naudas sodiem tika piemērots samazinājums ar vienādu likmi, samazinājums nebija pilnībā pamatots ar vienādiem apsvērumiem. Lai gan ir tiesa, ka *ADM* pierādījumus iesniedza agrāk nekā *Roquette*, tomēr *ADM* nenoliedz, — kā izriet no Lēmuma 426. apsvēruma, ka tā, salīdzinājumā ar *Roquette* neiesniedza tā laika attiecīgā brīža dokumentus, kuri atspoguļoja aizliegtās vienošanās sanāksmju notikumus un secinājumus.

350 Katrā gadījumā tiktāl, ciktāl *ADM* mēģina pierādīt, ka Komisija *Roquette* piešķīra pārāk lielu samazinājumu, ir jāpatur prātā, ka vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošana attiecībā uz individuālu tiesību aktu aprobežojas ar to, ka jāievēro princips, ka persona, pamatojot savu sūdzību par pasākumu, kas atbilst attiecīgajām tiesību normām, nevar atsaukties uz trešai personai par labu izdarītu prettiesisku darbību (skat. iepriekš 190. punktā minēto spriedumu lietā *Cascades*/Komisija, 259. punkts, un iepriekš 63. punktā minēto spriedumu lietā *SCA Holding*/Komisija, 160. punkts).

351 Tā rezultātā šī prasījuma sadaļa un prasījums kopā ir noraidāmi.

F — *Par trūkumiem, kuri ietekmējuši administratīvo procesu*

a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti

352 Saistībā ar šo pamatu *ADM* izvirza četrus iebildumus.

353 Pirmkārt, *ADM* apgalvo, ka ir pārkāptas tās tiesības uz aizstāvēšanos, jo tai administratīvā procesa ietvaros netika dota iespēja iesniegt savus apsvērumus attiecībā uz Pamatnostādnēs neparedzētā palielinājuma koeficienta 2,5 piemērošanu sākuma summai.

354 Otrkārt, *ADM* Komisijai pārmet, ka tā paziņojumā par iebildumiem nav konkretizējusi, ka nātrija glukonāta tirgus bija konkrētās preces tirgus. Paziņojuma par iebildumiem 3.–9. punktā Komisija tikai esot paskaidrojusi, ka nātrija glukonāts bija viens no daudziem helatonu reaģentiem, kuri pieder helatonu reaģentu kopumam, un ka tam ir vairāki daļēji aizstājēji. Lai gan tā bija konstatējusi, ka nātrija glukonāts bija “references prece”, tā pēc šīs konstatācijas esot precizējusi, ka “tuvākie alternatīvie izstrādājumi ir nātrija glukoheptonāts un EDTA”. Tā kā Komisija norādīja, ka pastāvēja aizstājēji, tai būtu bijis skaidri jānorāda tās konstatējumi par konkrētās preces tirgu un tas, kāpēc tā uzskata, ka šādi aizstājēji nav konkrētā tirgus daļa, tā, lai dalībniekiem būtu attiecīgas iespējas iesniegt savus apsvērumus. Tādējādi Komisija neesot paziņojumā par iebildumiem izvērtējusi konkrētās preces tirgu.

355 Treškārt, *ADM* norāda, ka Komisija Lēmumā ir balstījusies (zemsvītras piezīme 17. lpp.) uz publikāciju ar virsrakstu “Chemical Economics Handbook” (*SRI International 1991*), kas lietas dalībniekiem netika atklāta.

356 Ceturtkārt, saskaņā ar *ADM* viedokli Komisija paziņojumā par iebildumiem nav norādījusi, ka aizliegtās vienošanās īstenošanai obligāti jābūt ekonomiskai ietekmei uz tirgu.

357 Komisija lūdz šī pamata ietvaros izvirzītos četrus iebildumus noraidīt.

b) Pirmās instances tiesas vērtējums

358 Jāatgādina, ka tiesību uz aizstāvēšanos, kas ir Kopienu tiesību pamatprincips un kuras ir jāievēro visos apstākļos, it īpaši procesā, kura rezultāts var būt soda sankcijas, pat ja tas ir administratīvs process, ievērošana prasa, lai iesaistītajiem uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām administratīvā procesa stadijā tiktu dota iespēja darīt zināmus to viedokļus par Komisijas izvirzīto faktu, iebildumu un apstākļu patiesīgu un atbilstību (iepriekš 216. punktā minētais spriedums lietā *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 11. punkts, un Pirmās instances tiesas 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-11/89 *Shell*/Komisija, *Recueil*, II-757. lpp., 39. punkts).

359 Saskaņā ar judikatūru Paziņojumā par iebildumiem ir jāietver iebildumi, kas, kaut arī kopsavilkuma veidā, ir jāformulē pietiekami skaidri, lai attiecīgās puses spētu efektīvi izprast, kādos nodarījumos Komisija tās vaino. Tikai izpildot šo nosacījumu, paziņojums par iebildumiem var izpildīt savas Kopienu tiesību normās paredzētās funkcijas — sniegt uzņēmumiem un uzņēmumu asociācijām visu nepieciešamo informāciju, lai ļautu tām pienācīgi aizstāvēties, pirms Komisija pieņem galīgo lēmumu (Tiesas 1993. gada 31. marta spriedums apvienotajās lietās C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 un no C-125/85 līdz C-129/85 *Ahlström Osakeyhtiö* u.c./Komisija, *Recueil*, I-1307. lpp., 42. punkts, un Pirmās instances tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-352/94 *Mo och Domsjö*/Komisija, *Recueil*, II-1989. lpp., 63. punkts).

- 360 Ar savu pirmo un ceturto iebildumu *ADM* būtībā Komisijai pārmet, ka tā nav *ADM* informējusi par noteiktu elementu piemērošanu, kuri bija izšķiroši, nosakot naudas sodu, proti, par palielinājuma koeficientu 2,5 (386.–388. apsvērums) vai apstākli, ka pārkāpumam bija konkrēta ietekme uz tirgu (Lēmuma 340. apsvērums).
- 361 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja Komisija savā paziņojumā par iebildumiem skaidri norāda, ka tā vajadzības gadījumā pārbaudīs, vai attiecīgajiem uzņēmumiem uzliekams naudas sods, un ja tā norāda galvenos faktiskos un tiesiskos apstākļus saistībā ar kuriem var uzlikt naudas sodu, piemēram, iespējamais pārkāpuma smagums un ilgums, kā arī to, ka pārkāpums izdarīts "tiši vai neuzmanības dēļ", tā ir izpildījusi savu pienākumu ievērot uzņēmumu tiesības tikt uzklausi. Tādējādi tā sniedz uzņēmumiem informāciju, kas nepieciešama, lai aizstāvētos ne tikai pret pārkāpuma konstatāciju, bet arī pret iespējamu naudas soda uzlikšanu (iepriekš 44. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 21. punkts, un iepriekš 38. punktā minētais spriedums lietā *LR AF 1998*/Komisija, 199. punkts).
- 362 No tā izriet, ka attiecībā uz naudas soda noteikšanu iesaistītajiem uzņēmumiem procesā Komisijā ir nodrošinātas tiesības uz aizstāvību, izmantojot iespēju iesniegt apsvērumus par pārkāpuma ilgumu, smagumu un tā pret konkurenci vērstā rakstura iepriekš paredzamību (Pirmās instances tiesas 1994. gada 6. oktobra spriedums lietā *T-83/91 Tetra Pak*/Komisija, *Recueil*, II-755. lpp., 235. punkts, un iepriekš 65. punktā minētais spriedums lietā *HFB* u.c./Komisija, 312. punkts).
- 363 Attiecībā uz izskatāmo lietu ir jākonstatē, ka *ADM* nosūtītajā paziņojumā par iebildumiem, Komisija ir skaidri norādījusi, ka tā bija iecerējusi *ADM* noteikt naudas sodu, grasoties vadīties no pārkāpuma smaguma un ilguma. Tāpat Komisija tieši norādījusi uz Pamatnostādnēm, tādējādi skaidri norādot, ka *ADM* varēja sagaidīt savas situācijas novērtējumu atbilstoši Pamatnostādnēm un tāpēc tai šajā sakarā, ja *ADM* to uzskatītu par nepieciešamu, ir jāaizstāvas.

- 364 Turklāt Komisija paziņojuma par iebildumiem 345. punktā norādīja, ka tā ir iecerējusi visus naudas sodus noteikt līmenī ar pietiekamu preventīvu iedarbību. Tāpat paziņojuma par iebildumiem 264. un 346. punktā Komisija būtībā precizēja, ka, novērtējot pārkāpuma smagumu, tā bija iecerējusi ņemt vērā apstākli, ka tas bija ļoti smags pārkāpums, kura mērķis bija konkurences ierobežošana un kas turklāt, ņemot vērā pašu noslēgto nolīgumu raksturu, noteikti ievērojami ietekmēja konkurenci.
- 365 Iesaistīto uzņēmumu tiesības uz aizstāvēšanos nerada Komisijai pienākumu paziņojumā par iebildumiem precīzāk norādīt veidu, kādā tā, nosakot naudas sodu, ņem vērā katru no šiem apstākļiem.
- 366 Visbeidzot, ir jākonstatē, ka aizliegtās vienošanās dalībnieku iedalīšana grupās ir prakse, kuru Komisija izstrādājusi uz Pamatnostādņu pamata. Lēmums tāpēc tika pieņemts *ADM* labi zināmā kontekstā un ir daļa no pastāvīgas lēmumu pieņemšanas prakses (šajā sakarā skat. Tiesas 2003. gada 30. septembra spriedumu apvienotajās lietās *C-57/00 P* un *C-61/00 P Freistaat Sachsen u.c./Komisija, Recueil*, I-9975. lpp., 77. punkts).
- 367 Tātad pirmais un ceturtais iebildums nav pamatoti.
- 368 Ar savu otro iebildumu *ADM* apgalvo, ka Komisija paziņojumā par iebildumiem nav precizējusi, ka konkrētās preces tirgus bija nātrija glukonāta tirgus.

- 369 Šajā sakarā jākonstatē, ka paziņojuma par iebildumiem 3.–9. punktā ar virsrakstu “Izstrādājums” Komisija ir aprakstījusi nātrija glukonāta raksturīgās iezīmes. Ja ir tiesa — kā to norādījusi *ADM*, ka Komisija tajā norāda, ka pastāv zināmi aizstājēji, tomēr pretēji *ADM* norādītajam Komisijas formulējums neļauj apšaubīt, ka paziņojuma par iebildumiem fāzē tā uzskatīja, ka šie aizstājēji nav daļa no konkrētās preces tirgus.
- 370 Faktiski, no vienas puses, paziņojuma par iebildumiem 9. punktā Komisija norādīja, ka šie izstrādājumi ir tikai daļēji aizstājēji un ka pretēji šiem pārējiem izstrādājumiem nātrija glukonāts bija “references izstrādājums”, kura pieprasījums ļoti lielā mērā ir pārsniedzis pieprasījumu pēc pārējiem izstrādājumiem. Otrkārt, vērtējot konkrētās preces tirgu (paziņojuma par iebildumiem 39.–50. punkts), Komisija visu laiku ir norādījusi uz nātrija glukonātu, neminot šos aizstājējus.
- 371 Tātad otrais iebildums nav pamatots.
- 372 Visbeidzot, attiecībā uz *ADM* trešo iebildumu, ka Lēmumā (zemsvītras piezīme 17. lpp.) Komisija ir balstījusies uz publikāciju ar virsrakstu “Chemical Economics Handbook” (*SRI International 1991*), kas lietas dalībniekiem netika atklāta, pietiek atzīmēt, ka zemsvītras piezīmē paziņojuma par iebildumiem 4. lpp. Komisija ir norādījusi, ka tā balstās uz šo publikāciju, aprakstot konkrēto preci. Tomēr, kā to ir norādījusi Komisija un ko nav apstrīdējusi *ADM*, tā ir sabiedrībai un it īpaši tirgus dalībniekiem, kuri darbojas tirgū, uz kuru šī publikācija attiecas, publiski pieejama publikācija.
- 373 Tā rezultātā trešais iebildums un tādējādi pamats kopumā ir noraidāmi.

G — Par lūgumu ņemt vērā jaunu pamatu

374 Pēc tam, kad Komisija bija pieņēmusi un izvietojusi internetā 2006. gada Pamatnostādnes, *ADM* lūdza Pirmās instances tiesu ņemt vērā jaunu pamatu, kas balstīts uz šīm pamatnostādnēm. *ADM* apgalvo, ka no 2006. gada Pamatnostādnēm izriet, ka Lēmumā Komisija nav pietiekami ņēmusi vērā *ADM* nelielo pārdošanas apjomu konkrētajā tirgū un ka tā nav pareizi novērtējusi naudas soda preventīvo iedarbību. It īpaši *ADM* uzskata, ka maksimālais naudas soda apmērs, kuru tai būtu varējuši uzlikt saskaņā ar 2006. gada Pamatnostādnēm un pirms Paziņojuma par sadarbību piemērošanas, būtu bijis 3,8 miljoni, nevis 16,88 miljoni EUR.

375 Komisija šo *ADM* prasījumu apstrīd.

376 Ievērojot, ka *ADM* savu prasību ņemt vērā 2006. gada Pamatnostādnes iesniegusi pēc mutvārdu procesa pabeigšanas, vispirms ir jāizlemj, vai ir jāatsāk mutvārdu process, lai ņemtu vērā *ADM* jauno pamatu, kas balstīts uz 2006. gada Pamatnostādnēm. Šajā sakarā Pirmās instances tiesa atgādina, ka tai nav jāpierina prasība atsākt mutvārdu procesu, lai ņemtu vērā jaunus izvirzītus faktus, ja vien ieinteresētā persona nebalstās uz faktiem, kam var būt izšķiroša nozīme prāvas iznākumā, uz ko tā nebūtu varējusi balstīties pirms mutvārdu procesa pabeigšanas [Tiesas 1999. gada 8. jūlija spriedums lietā C-200/92 P *ICI*/Komisija, *Recueil*, I-4399. lpp., 60. un 61. punkts, un Pirmās instances tiesas 2002. gada 25. jūnija spriedums lietā T-311/00 *British American Tobacco (Investments)*/Komisija, *Recueil*, II-2781. lpp., 53. punkts].

377 Izskatāmajā lietā, kaut gan prasītāja balstās uz 2006. gada Pamatnostādnēm, lai pierādītu Lēmuma prettiesiskumu, pietiek atgādināt, ka saskaņā ar judikatūru Kopienų tiesību akta tiesiskums ir izvērtējams, balstoties uz faktiskajiem un tiesību apstākļiem, kas pastāvēja tiesību akta pieņemšanas brīdī (Tiesas 1979. gada

7. februāra spriedums apvienotajās lietās 15/76 un 16/76 Francija/Komisija, *Recueil*, 321. lpp., 7. un 8. punkts, un Pirmās instances tiesas 1996. gada 12. decembra spriedums apvienotajās lietās T-177/94 un T-377/94 *Altmann u.c./Komisija, Recueil*, II-2041. lpp., 119. punkts). Tā rezultātā, novērtējot šī tiesību akta tiesiskumu, vērā nav jāņem apstākļi, kas iestājušies pēc datuma, kad ticis pieņemts Kopienų tiesību akts (šajā sakarā skat. iepriekš 63. punktā minēto spriedumu lietā *Deutsche Bahn/Komisija*, 102. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 378 Tātad tiktāl, ciktāl *ADM* izvirzītais jaunais apstāklis ir acīmredzami iestājies pēc Lēmuma pieņemšanas, šis apstāklis nevar iespaidot šī lēmuma spēkā esamību (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 1998. gada 16. septembra spriedumu apvienotajās lietās T-133/95 un T-204/95 *IECC/Komisija, Recueil*, II-3645. lpp., 37. punkts). 2006. gada Pamatnostādņu pieņemšana nav tāds jauns apstāklis, kam būtu izšķirošs iespaids uz Lēmuma tiesiskumu. Tāpēc uz šī pamata process nav jāatsāk.
- 379 Šo secinājumu apstiprina precizējums, kas ietverts 2006. gada Pamatnostādņu 38. punktā, kur norādīts, ka tās ir piemērojamas tikai lietās, kurās paziņojums par iebildumiem paziņots tikai pēc to publicēšanas *Oficiālajā Vēstnesī*. Tātad šis pamatnostādnes pašas tieši izslēdz to piemērošanu tādos gadījumos kā izskatāmajā lietā. Tā kā šis pamatnostādnes ir pieņemtas pēc Lēmuma pieņemšanas un, vēl jo vairāk, pēc tam, kad izsūtīts ar to saistītais paziņojums par iebildumiem, tās nav daļa no atbilstošajām tiesību normām vai attiecināmajiem faktiskajiem apstākļiem.
- 380 Ciktāl prasītāja uz 2006. gada Pamatnostādņēm atsauca, pamatojot savu pamatu par naudas soda nesamērīgo raksturu, kura ietvaros Pirmās instances tiesai ir neierobežota kompetence, ir jākonstatē, ka vienīgi apstāklis, ka jauna naudas soda aprēķināšanas paņēmiena piemērošana, ko paredz minētās pamatnostādnes, kuras nav piemērojamas attiecībā uz izskatāmās lietas faktiem, varētu samazināt noteikto naudas sodu salīdzinājumā ar Lēmumā noteikto naudas soda apmēru, nevarētu pierādīt šī lēmuma nesamērīgo raksturu. Faktiski šāds konstatējums ir tikai Komisijai

piešķirtās rīcības brīvības izpaušme, lai radītu, ievērojot no Regulas Nr. 17 izrietošās prasības, paņēmieni, kuru tā var izmantot, lai noteiktu naudas sodu apmēru, kā arī īstenotu tās atbildībā esošo konkurences politiku. Starp novērtēšanas kritērijiem, kas ir jāņem vērā Pirmās instances tiesai, lai novērtētu uzlikto naudas sodu samērīgo apmēru konkrētajā laika periodā, varēja būt arī it īpaši faktiskie un tiesību apstākļi, kā arī Komisijas atbilstoši EK līguma prasībām izvirzītie konkurences mērķi, kas dominējuši šajā laika periodā. Tādējādi ir jāatgādina, ka Tiesa iepriekš 38. punktā minētā sprieduma apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija* 234.–295. punktā ir noraidījusi prasītāju pamatus un argumentus, kuru mērķis ir bijis apstrīdēt aprēķināšanas paņēmieni, kas izriet no 1998. gada Pamatnostādnēm tiktāl, ciktāl tās pamatojās uz to, ka par atskaites punktu vērā ir jāņem šajās pamatnostādnēs noteiktās pamatsummas, kas nav balstītas uz konkrēto tirzniecības apgrozījumu. Visbeidzot, ir jāatgādina, ka Pirmās instances tiesa iepriekš 76.–81. punktā, 99.–106. punktā un 139.–149. punktā ir uzskatījusi, ka šajā gadījumā naudas soda apmēra noteikšana, balstoties uz 1998. gada Pamatnostādnēs, nepārkāpj samērīguma principu.

381 Šajos apstākļos Pirmās instances tiesa konstatē, ka 2006. gada Pamatnostādņu pieņemšana nav apstākļis, kam būtu izšķirošs iespaids uz prāvas iznākumu. Tāpēc nav atkārtoti jāsak mutvārdu process.

H — *Secinājumi*

382 Tā kā nav apmierināts neviens no pamatiem, kas izvirzīti pret Lēmuma tiesiskumu, atbilstoši Pirmās instances tiesas neierobežotajai kompetencei naudas sods nav jāsamazina. Tāpēc prasība kopumā ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 383 Atbilstoši Reglamenta 87. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā prasītājam spriedums ir nelabvēlīgs, tai jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus saskaņā ar atbildētājas prasījumiem.

Ar šādu pamatojumu

PIRMĀS INSTANCES TIESA (trešā palāta)

nospriež:

- 1) prasību noraidīt;

- 2) *Archer Daniels Midland Co.* atlīdzina tiesāšanās izdevumus.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2006. gada 27. septembrī.

Sekretārs

Priekšsēdētājs

E. Coulon

J. Azizi

Satura rādītājs

Prāvas rašanās fakti	II - 3269
Process un lietas dalībnieku prasījumi	II - 3276
Juridiskais pamatojums	II - 3278
A — Par Pamatnostādņu piemērojamību	II - 3278
1. Par tiesiskās drošības un sodu atpakaļejoša spēka neesamības principu pārkāpumu	II - 3278
a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3278
b) Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3281
2. Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu	II - 3285
a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3285
b) Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3285
B — Par pārkāpuma smagumu	II - 3286
1. Ievads	II - 3286
2. Par to, ka nav ņemts vērā vai nav pienācīgi ņemts vērā attiecīgās preces pārdošanas tirdzniecības apgrozījums	II - 3289
a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3289
b) Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3292
Par samērīguma principa pārkāpumu	II - 3292
Par Pamatnostādņu pārkāpumu	II - 3294
Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu	II - 3296
3. Par attiecīgās preces tirgus ierobežotā lieluma neņemšanu vērā vai nepienācīgu ņemšanu vērā	II - 3298
a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3298

ARCHER DANIELS MIDLAND/KOMISIJA

b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3299
	Par samērīguma principa pārkāpumu	II - 3300
	Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu	II - 3301
	Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu	II - 3304
4.	Par preventīvās iedarbības divreizēju vērā ņemšanu	II - 3304
a)	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3304
b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3305
	Par Pamatnostādņu piemērošanas pārkāpumu	II - 3305
	Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu	II - 3306
5.	Par palielinājuma koeficienta piemērošanu sākuma summai	II - 3307
a)	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3307
b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3310
	Par samērīguma principa pārkāpumu	II - 3310
	Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu	II - 3313
	Par pienākuma sniegt pamatojumu pārkāpumu	II - 3315
6.	Par to, ka pastāv kļūdas novērtējumā, kas ir saistītas ar aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu	II - 3316
a)	Ievads	II - 3316
b)	Par to, ka Komisija esot izvēlējusies kļūdainu piceju, lai parādītu aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu	II - 3317
	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3317
	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3318
	— Komisijas veiktās analīzes kopsavilkums	II - 3319
	— Vērtējums	II - 3323

c)	Par nātrija glukonāta cenas attīstības novērtējumu	II - 3326
	Par to, ka Komisijai neesot bijusi pietiekama informācija un tā nav ņēmusi vērā citus administratīvā procesa ietvaros izvirzītos argumentus	II - 3326
	— Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3326
	— Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3327
	Par to, ka "ADM" nebija aizliegtās vienošanās dalībniece nātrija glukonāta cenu celšanās brīdī laika periodā no 1987. līdz 1989. gadam	II - 3331
	— Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3331
	— Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3332
d)	Par konkrētā tirgus definēšanu	II - 3333
	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3333
	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3338
C —	Par kļūdu vērtējumā saistībā ar pārkāpuma ilgumu	II - 3342
1.	Par to, ka "ADM" pārstāja būt aizliegtās vienošanās dalībniece 1994. gada 4. oktobrī Londonā notikušajā sanāksmē	II - 3343
a)	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3343
b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3344
2.	Par no 1995. gada 3. līdz 5. jūnijam Anaheimā notikušās sanāksmes raksturu	II - 3346
a)	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3346
b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3347
D —	Par atbildību mikstinošiem apstākļiem	II - 3351
1.	Par aizliegtās vienošanās dalības izbeigšanu	II - 3351
a)	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3351
b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3352

ARCHER DANIELS MIDLAND/KOMISIJA

2.	Par to, ka nepastāv nepieciešamība nodrošināt naudas soda preventīvo iedarbību	II - 3356
	a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3356
	b) Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3357
3.	Par to, ka "ADM" ir pieņēmusi uzvedības kodeksu	II - 3359
	a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3359
	b) Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3359
E —	Par "ADM" sadarbību administratīvā procesa laikā	II - 3360
1.	Ievads	II - 3360
2.	Par kļūdainu "ADM" sadarbības novērtējumu	II - 3362
	a) Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3362
	b) Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3364
3.	Par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu	II - 3368
	a) Par to, ka "ADM" sadarbība izmeklēšanā bija vismaz ekvivalenta dalībnieka, uz kuru attiecas agrāks Komisijas lēmums, sadarbībai	II - 3368
	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3368
	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3369
	b) Par to, ka Komisija "Fujisawa" ir piespriedusi lielāku samazinājumu nekā "ADM"	II - 3370
	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3370
	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3370
	c) Par to, ka Komisija ir "Roquette" piešķirusi tādu pašu samazinājumu kā "ADM" piešķirtais	II - 3373
	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3373
	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3374

F —	Par trūkumiem, kuri ietekmējuši administratīvo procesu	II - 3375
a)	Lietas dalībnieku izvirzītie argumenti	II - 3375
b)	Pirmās instances tiesas vērtējums	II - 3376
G —	Par lūgumu ņemt vērā jaunu pamatu	II - 3380
H —	Secinājumi	II - 3382
	Par tiesāšanās izdevumiem	II - 3383